

A MAGYAR ÉS FINN-UGOR NYELVEKBELI SZÓEGYEZÉSEK.

A nagy altaji nyelvcsaládot egyes nyelvcsoportok teszik (1. mongol-mandsu-török; 2. finn-ugor; 3. szamojed), melyek a szóalakulás jellemére, a származott szók és viszonyított nyelvalakok miképen való képzésére, s a szók összeszerkesztésének néhány fővonásaira nézve egymással egyezőknak mutatkoznak. De ezen általános hasonneműség mellett az egyes csoportok egymás között nem tüntetik föl a nyelvanyagnak vagyis a bizonyos érteményekkel összekötött hangképleteknek (szóknak) oly tömeges és a szók jelentési osztályai szerint arányos azonosságát, hogy ezen nyelvcsoportokat szorosán vett rokonsági viszonyban állóknak, azaz egy közös ugyanazon fejlettségi fokon álló alapnyelvből kiindulhatnak bizonyíthatnók. Ennek ellenében mindegyik csoporton belül az egyes nyelvek egymás között, a szóanyagnak tetemes közossége, igen számos és szoros szóegyezés által, félreismerhetlenül az egységes alapnyelv volt létezésére utalnak, vagyis oly időkorra, mikor magok e nyelvek még nem léteztek, mint külön nyelvek, hanem csak egy azon nyelv voltak. Más szóval: azt kell hinnünk, hogy bizonyos őskorban az altaji nyelvcsoportok helyett szintany-nyi egyes és külön nyelvek léteztek, s egyszermind hogy ezek a fejlettség azon fokával bírtak, mely az altaji nyelvcsoportokat kö-zösen illető jellemvonásoknak megfelel.

Azonban nem hihetjük, hogy ezen bármily régi őskor, melyben az altaji külön nyelvcsoportok helyett még csak egyes nyelvek voltak, egyszermind már egy volna e nyelvek első megtermésének, első keletkezésének idejével. Mindegyik altaji nyelvcsoport bír többtagú szókkal is, szóképzési tehetséggel és szóragozással;

következőleg a nyelvi fejlettségnek ezen fokát elérték volt már az egyes külön alapnyelvek is, mielőtt az egyes csoportokat tevő nyelvek belőlük szétváltak. De a szétválásukat megelőzőleg mily hosszú időszakon át létezhetek már ugyan e fejlettségi fokon állva? Azután szükségképen kell, hogy e fokot közvetlenül oly fejlődési stadium elöztesse legyen meg, melyben a szóképzők és ragok még teljes szók voltak, a képzett és ragozott szó tehát valóságos összetett szó volt. De még ennél is korábbi egy stadiumot kell föltennünk, melyben a viszonyításnak külön szók által való jelölésére a nyelv még nem is emelkedett, hanem csak viszonyítatlanul egymás mellé rakott töszókkal élt. És végre még hátra van azon elláthatatlan ősös őskorba helyezendő és meghatározhatatlanul hosszú tartamú időszak, mely alatt az egyes fogalmak kifejezésére szolgáló hangképletek (gyököszók) alakultak és valamennyire megállapodtak; csak ez végre a nyelvt teremtető stadium, melyben egyes emberi társaság úgy a gondolkodás mint a nyelv első elemeire alapjaira szert tett.

Hogy az altaji nyelvcsoportok több közös jellemvonással bírnak, melyeket együtt más nyelvek nem mutatnak föl; hogy továbbá köztük, ha nem is tetemes, de mégis van oly nyelvi anyagi egyezés is, mely bajosan kölcsönvételnek tulajdonítható, — ez oly tény, melyet nem lehet csupa véletlen történetességből magyarázni. Ennek kielégítő magyarázatát csak oly föltevésben lelhetjük, hogy az egyes altaji nyelvcsoportok is valamikor egy egységes nyelvet képeztek, és ezen korból örökölték mind azon közösségeket, melyeket még élénk mutatnak, vagyis hogy illető alapnyelveik megint egy régibb alapnyelvben, mint kiinduló pontban összetalálkoznak. E föltevést támogatja némileg az altaji népek lakhelyi szomszédsága, melyet csak egyes tudvalevő elszakadások zavartak meg. De másrészt az egyes nyelvcsoportoknak nyelvi anyagbeli nagy különbözősége, az összes altaji nyelvcsoportok vagy illető alapnyelveiknek egységes ősalapnyelvként való léteztét oly messzi korból helyezteteti, melytől fogva elég hosszú fejlődésen mehettek át, hogy fölteendő eredeti azonos voltuk már nehezen fölismérhetővé válhatott. Igen valószínű, hogy ezen kor még az altaji nyelvek mostani fejlettségi fokának egész időszakát is megelőzi; de semmi esetre nem mehet túl azon időszakon, melyben szóösszetétel pótolta a későbbi szóképzést és szóragozást: mert különben meg nem foghatni, hogyan

keletkezhetett az önhangzó-illeszkedés (vocalharmonie), mely az egész altaji családot jellemzi és szükségképen legalább összetett szót föltételez, míg csupa egytagú szók mellett képtelenség volna.

A nyelvtudománynak egyelőre nincs módjában, hogy az egyes altaji nyelvcsoportoknak jobbadára merőben különbözővé vált nyelvanyagaiban az eredeti azonosságot kimutassa; mert ha a nyelvhasználat terén sokszor sikerül is épen nem hasonló szók eredeti egyazonos voltát fölismerni, ez csak kimutatható közvetítő alakok és hasonnemű esetek segítségével történhetik; s ezenkívül ily fölismerés csak annak alapján bírhat meggyőző erővel, hogy az illető nyelvek között az eredeti azonosságot a valóban szembe-tűnő nyelvanyagbeli egyezések tetemes száma már kétségen kívül helyezte. Igaz ugyan, a nyelvek roppant hosszú fejlődési korszakait tekintve, melyek alatt meghatározhatatlan nagy változásokon mentek keresztül, igen valószínű, hogy valószínűleg több eredeti nyelvrokonság létezik, mint a mennyit tudományunk föl bír ismerni és bebizonyítani; de ily netaláni rokonság bizonyítását erőszakolni, annyi volna, mint készakarva a tévedés örvényébe vetni magát s a tárgyilagos biztos nyomozás teréről lelépni. — A mostani nyelvtudománynak is, ha józan akar maradni, kell, hogy az altaji nyelvcsoportok eredeti azonosságát mint valószínű föltevést fogadjal, mely az altaji nyelvekben még észrevehető közösségeket megmagyarázza; ellenben nem foglalkozhatik okszerűen az egyes nagyon különböző nyelvanyagok egyeztetésével.

Azonban tény az is, hogy az egyes altaji nyelvcsoportok között mégis több-kevesebb és többé-kevésbé föltűnő szóegyezések mutatkoznak. De ezek nem mind az őseredeti rokonság nyomainak tekinthetők. Ellenkezőleg közülök épen a hangalakilag legtökéletesebb szóegyezések többnyire olyanok, melyek nem őseredeti rokonságnál fogva, hanem későbbi kölcsönvétel folytán keletkeztek. Megismerhetők ilyenek rendszeresen már arról, hogy az egyik nyelvcsoportnak vagy csak az egyik nyelvcsoportbeli egyes nyelvnek különösen kifejlett hangalaki típusát vagy szóképzési jellemét tüntetik elé, holott ha eredeti rokonság forogna fenn, aránylagos eltérés kívántatnék a két szóalakban. E mellett gyakran még más tekintetbevételek járulnak hozzá a kölcsönvétel bizonyításához. Az altaji nyelvtudományra nézve, nagyon fontos föladat, hogy ily kölcsönvételeket fölismervén, az egyes nyelvcsoportok szókincséből

az idegen nyelvbirtokot külön választhassa; mely nem kevésbé zavarja az egyes nyelvcsoport és a benne foglalt egyes nyelvek igaz jellemének kinyomozását, mint a merő idegen nyelvcsaládból átszármazott jövevényszók.

Azt mondván fentebb, hogy az altaji nyelvtudomány nem cselekszik jól, ha már az egyes altaji nyelvcsoportok láthatólag nagyon különböző nyelvyagának egyeztetésével foglalkozik, korántsem akarom ezen egyeztetés merő lehetetlenségét állítani, s lemondani azon reményről is, hogy e nyelvcsoportok eredeti rokonságát még valamikor be is lehessen bizonyítani. De azt állítom, hogy e kilátásba vett végcél elérésére nem vezethet a nyomozásnak oly útja és módja, mely az egyik nyelvcsoportnak egyes nyelveit hasonlítja a másiknak egyes nyelveihez; mely a csupán az egyik csoport terén és talán ott is csak egy valamely nyelvre nézve észlelt alakváltozásokat további bizonyítás nélkül a másik csoportra vagy annak valamelyik nyelvére nézve érvényesnek veszi*); mely egy szóval számba nem veszi azon közelebbi és szorosabb viszonyt, melyben az egyes nyelv a maga csoportjabeli többi nyelvekhez áll, melyekkel, a történeti fejlődését hátrafelé kísérve, a csoportnak egységes alapnyelvében legelőbb összetalálkozik. Az összehasonlító nyelvtudománynak az altaji nyelvcsoportok egyeztetésénél vagy külön csoportokbeli nyelvek összehasonlításánál előbb való teendője az, hogy az egyes csoportbeli nyelvek összehasonlítására szorítkozva ezekből lehető biztosan az egész csoport alapnyelvét rekonstruálja vagyis az egész csoportnak még fenmaradt ősi nyelvkincsét (a tőszók összegét) összeszerezze, a szóknak oly alakjait határozván meg, melyekből az egyes nyelvekben fenmaradt változataik kielégítőleg magyarázhatók, s hasonlóképen kinyomozza, hogy az egész csoportban fenmaradt nyelvalakokból (szóképzés és szóragozás) mi és mily hangalakkal volt már meg, mielőtt az egyes nyelvek külön fejlődésnek indulva egymástól elváltak. Ilyen úton a külön csoportok egyes nyelvei helyett, melyeket csak fejlődésük legújabb korából ismerünk, egy-egy nyelvet nyerünk, mely a fej-

*) Például *r*-nek *z*-ből való keletkezése (rhotacismus) tapasztalható a török nyelvek terén, különösen a csuvasra nézve; továbbá a török és mongol között. De ezt most rögtön a finn nyelvekre átvinni, mielőtt erre több példát tapasztalnánk, s p.o. azt állítani, hogy rhotacismus folytán a m. *kérd*, *kér* egyeztethető finn *kysy* (kérd) igével, mégis csak könnyelmű eljárás volna.

lödésnek aránylag sokkal korábbi pontján áll, s melyben az egész nyelvcsoport egyes tagjaiban föltűnő különbségek elenyésznek. Ha azután ezen túl a külön nyelvcsoportok egyeztetéséhez akarunk fogni, csak ezen rekonstruált alapnyelveket kell és lehet egymáshoz hasonlítani, mert ezek az egész nyelvcsalád fejlődésének korábbi pontján állván, aránylag még nagyobb mértékben fognak egymáshoz hasonlítani, és mindenesetre biztosabban egyeztethetők lesznek, mint a fejlődési változásban a jelenkorig haladt külön csoportokbeli egyes nyelvek.

Megtette-e már az altaji nyelvtudomány mind azon nyomozásokat, melyeket az egyes altaji nyelvcsoportokon belül tenni kell és lehet? Attól még nagyon távol van, s alig hogy megkezdette e részben tüzetes munkálkodását. Ennek oka nem csak abban rejlik, hogy ritka munkása akad e tudománynak, hanem abban is, hogy eddig főképen az egyes nyelvek tanulmányára szükségelt nyelvkészlet és segédeszközök megszerzésére fordult az altaji nyelvek iránti tudományos igyekezet. De most már csakugyan sokkal gazdagabb tanulmányi készlet áll az altaji nyelvész rendelkezésére mint 1836-ban, mikor Schott Vilmos („Über die Tatarischen Sprachen“) már az altaji nyelvek rokonságát (főleg a mongol-mandsu-török nyelvekét) legelőször tudományosan megalapította. Mindazonáltal egyes altaji nyelveknek teljesebb és kielégítőbb ismertetését még most is várjuk (p.o. az osztjákét).

És mit tett a magyar nyelvtudomány, melynek úgyszólván tartozó kötelessége az altaji nyelvtudomány teendőinek nagy részét elvállalni, sőt az egészet is fölkarolni? A magyar nyelvtudomány, mely még nem nagyon régen kezdett a rokon altaji nyelvekkel tüzetesen foglalkozni, e tanulmányból kiváltképen magyar nyelvjelenségek földerítésére szolgálható tanúságokat igyekezett méríteni, megfelelővén így azon érdek követelésének, mely e tanulmányt kötelességévé teszi. Ez irányban megindulva, először is a magyar nyelvnek a finn-ugor nyelvek csoportjába való tartozását s különösen egyes ugor nyelvekhez való szorosabb csatlakozását mutatta ki; — a mi oly dolgozatokban történt, melyek egyes finn és ugor nyelvek grammatikáját hasonlító vonatkozással ismertették vagy fejtegetve összeállították*); vagy a rokonságot elétüntető szóha-

*) Megemlítem ezeket: Hunfalvy Pál: A magyar, finn és török nyelvek leírása (Akad. Értesítő 1851.). — Ugyanaz: A mordvin nyelvről (Magyar Nyelvé-

sonlítások többé-kevésbé bő mutatóanyagait nyújtják, összekötve hangviszonyi fejtegetésekkel ¹⁾; vagy végre egyes magyar szokat, szóképzési és ragozási részleteket, s egyéb grammatikai jelenségeket összehasonlítólag tárgyalnak ²⁾, nem tekintve alkalmi kitéréseket a rokon nyelvekre különben szorosán a magyar nyelv terén mozgó értekezésekben. Azonban már rendszeresebb és több nyelvek tényeit összefoglaló előadásokat is mutat föl a magyar összehasonlító nyelvészet, a nyelvtani alakokról és a hangviszonyokról ³⁾. Hogy e mellett a másik altaji főnyelvcsoportra, nevezetesen a török nyelvekre volt kiváló tekintet, magától következik azon érintkezésekből, melyek a magyar nyelv és a török nyelvek közt szembe tűnnek. De az itt követett nyomozási eljárása abban hibázatni való,

szet II. köt. 1857.). — Fábíán István: A finn nyelv ismertetése (M. Nyelvészet I. kötetében 1856. — 1859-ben pedig megjelent Fábíántól „Finn nyelvtan“). — Hunfalvy Pál: Osztyák nyelv (M. Nyelvészet IV. köt. 1859.). — Budenz József: Cseremisiz tanulmányok (Nyelvtudományi Közlemények III. és IV. kötetében 1864. 1865.). — Ugyanaz: Mordvin közlések, melyeknek III. része moksa- és erza-mordvin szótár (Nyelvt. Közl. V. köt. 1866.). — Hunfalvy Pál: A lapp nyelv (Nyelvt. Közl. V. köt. 1866.). — Ugyanaz: Egy vogul monda, vogul nyelvtani és szótári kísérlettel (Akad. Értesítő 1859.).

¹⁾ Hunfalvy Pál: Finn és magyar szók egybehasonlítása (Akad. Értesítő 1853.). — Fábíán István a finn nyelv ismertetésében (M. Nyelvészet I.; különösen 85—91. ll. „finn névszók, melyeknek rokonai a magyarban fölismerhetők“; 108—114. ll. tulajdonságnevek; 294—303. ll. igék). — Hunfalvy P.: A lapp nyelv vagy az igazolt és megigazitott Sajnovics. (Akad. Értesítő 1858.). — Ugyanaz: Osztyák nyelv (M. Nyelvészet IV. kötetében, a hol szóhasonlítás van a 202—222. lapokon.)

²⁾ Hunfalvy P.: Adalékok a magyar nyelvtudományhoz (Akad. Értesítő 1851.). — Ballagi M.: Magyar szónyomozás és összehasonlító nyelvészet (Akad. Ért. 1857.). — Riedl Sz.: A többes-szám képeztetése a magyar és rokon nyelvekben (M. Nyelvészet I. köt. 1856.). — Hunfalvy P.: A nyelvtudomány és a krónikák (M. Nyelvészet III. 1858.). — Ugyanaz: Tárgyi igeragozásról a magyarban és mordvinban (M. Nyelvészet II. 345 stb. v.ö. III. 277—281. ll.). — Fábíán István: A cselekvés egyszerűségét jelölő *d, van, ven, n* képzőkről (Nyelvt. Közl. II. 1863.). — Budenz J.: A magyar és finn többesragok (Nyelvt. Közl. III. 285.). — Ugyanaz: Magyar viszonyragok és postpositiók (u.o. III. 296.). — Ugyanaz: Néhány magyar igeképzőről (u.o. IV. köt.). — Fábíán István: *A va, ve* képzőnek s változatainak szereplése nyelveinkben. (Nyelvtud. Közl. V. köt.). — Hunfalvy P.: Régi magyar szók (u.o.).

³⁾ Hunfalvy P.: Török, magyar és finn szók egybehasonlítása. (Akad. Ért. 1854.). — Ugyanaz: A vogulok viszonyai a magyarokhoz. (A vogul föld és nép, 3-dik szakasz. 1864.). — Fábíán István: Hangviszonyok az altaji nyelvek körében (M. Nyelvészet VI. köt. 1861.).

hogy ezen közösségek megkülönböztető bírálását mellőzve azokat a finn-ugor nyelvekbeli rokonsági adatokkal egy sorba helyezte, s különösen a hangviszonyok megállapításában ez utóbbiakkal egyaránt használta föl.

Általában a magyar összehasonlító nyelvtudomány még nem tűzte ki magának azon föladatot, mely különben azon bebizonyított tényből, hogy a magyar nyelv a finn-ugor nyelvcsoporthoz tartozó, parancsolólag következik. E föladat nem lehet más, mint tüzetesen azon nyomozásokat megtenni, melyek a finn-ugor nyelvcsoport egységes alapnyelvének visszaállítására (reconstruálására) kívántatnak. Ehhez hasonló de külön föladat a mongol-mandsutörök alapnyelv visszaállítása. A magyar nyelvtudományra nézve előbbre való és sürgetőbb az első, noha rá kell érnie a másakra is; de semmiképen nem kell a kettőt összezavarni. Ily föladatot tűzve ki magának, egyszersmind működése biztos és határozott irányt nyer, s nyomozásai kiemelkednek az alkalmiasság és összefüggéstelen részletesség jelleméből.

A fent említett legközelebbi föladatnak, melynek megoldására a magyar összehasonlító nyelvtudománynak igyekeznie kell, egyik alaprésze: a finn-ugor nyelvcsoport eredeti szókincsének összeállítása. Mondhatnám így is „összeszerzése“, mert nem csak elszórt részek (finn-ugorszók) egybehordásában áll az, hanem a legtöbb esetben az eredeti őszót már csak többé-kevésbé eltérő hangalakkal tartották fenn az egyes finn-ugor nyelvek, melyeknek megfelelését helyesen föl kell ismerni s belőlük az eredetileg volt szóalakot kikövetkeztetni. E végett biztos szóhasonlítási elveknek óvatos és szigorú kezelése, a szóegyeztetés úgy hangalaki mint jelentésbeli oldalára nézve, az egyes nyelvek különös hanghajlamainak szoros tekintetbe vétele s szóképzésük törvényeibe való mennél mélyebb behatás kívántatnak meg. E föladatnak azonban negatív oldala is van: az idegen nyelvekből kölcsönvett szók bírálatos fölismerése és különválasztása. — Ily módon járva el, óvatosan és szigorú ítélgetéssel, minden oly tőszót fogunk a finn-ugor alapnyelv szókincséből valónak tekinteni, mely több, legalább két finn-ugor főnyelvben azonos vagy egyeztethető alakkal és jelentéssel fönmaradt; hozzá adván, mint nem tökéletes biztossággal az alapnyelvnek tulajdonítható nyelvbirtokot, azon tőszókat is, melyek

csak egy valamelyik nyelvben találatnak, a nélkül, hogy idegen eredet gyanuja alá esnének.

Alább megjelenő munkálatom a finn-ugor alapnyelv tőszavainak gyűjtésére előkészület akar lenni. Sorban foglalja magában azon magyar tőszókat, melyek a többi finn-ugor nyelvekben még kimutathatók azonos vagy egyeztethető hangalakkal és jelentéssel. Áll tehát e munkálat valamennyi finn-ugor nyelvekre egyaránt kiterjedő, magyar és finn-ugor szóhasonlítási cikkekéből, — s így egyszersmind arra is szolgál, hogy a magyar és a többi finn-ugor nyelvek közti rokonságot nyelvanyagi oldalról bemutassa.

E munkálatom, az említett határok közé szorítkozva, nem csupa mutatvány; föl akar az hozni mindent, a mit föl lehet hozni ¹⁾. Mind azonáltal még hiányos és tökéletlen. Mert bár gondosan körülnéztem is a finn-ugor nyelvek szókinészeiben, lehetetlen, hogy még sok szóegyezés el ne kerülte legyen figyelmemet ²⁾. Ilyennek észre-vevését sokszor csak egy szerencsés pillanatnak köszönhetjük, mikor egészen más szócombinációkkal foglalkozunk. Sokat meg félre is hagytam szándékkal, a mi talán mégis megállhatna, nagyobb biztosság kedvéért. A ki az eddig folytatott magyar-finn szóhasonlítással megismerkedett, könnyen észre fogja venni, hogy nem egy eddig elfogadott szóhasonlat munkálatomban hiányzik, oly szóhasonlat t. i., melyet vagy még bizonytalannak tartok, vagy egyik másik okból hibásnak találtam. Helyettük van sok új szóhasonlat is, melyet most legelőször állítok. Különben jól tudom, hogy a szóhasonlításba, bármennyire iparkodunk is csak objectiv adatok nyomán óvatosan eljárni, sokszor mégis befoly a subjectiv nézet; óhajtom ezért, hogy a magyar összehasonlító nyelvtudomány barátai akármiben eltérő nézeteit közre adják, valamint hogy a munka teljesbítésére közre működjenek.

A hasonlított finn-ugor szóknak azon alakjait hoztam föl, melyek egyéb vonatkozás nélkül egyedül a szójelentés (fogalom) kifejezői, t. i. tőalakjait. A névszóknál a rendesen fölhozatni szokott

¹⁾ Szándékkal mellőztem csak a hangutánzó szókbeli egyezéseket, mint-hogy ezen fogalmi tartalom nélkül való szóknak a szókinésben igen csekély értékük van, s egyezések sem bizonyítják szükségképen, hogy már a közös alapnyelvben megvoltak.

²⁾ Nem is tekintve azt, a mi netalán erősebben elváltozott alakok alatt rejtezik, s a minek fölfedezésére később a hangváltozások behatódó kinyomozása még rá vezethet.

nominativus-alak egyszersmind tőalak vagy legfelebb egy végönhangzóval a casusokból elvonható tőalaknál rövidebb; a hol a nominativus-alaknak, mint p.o. a nyugati-finn nyelvekben, néha nagyobb eltérése van a tőalaktól, azt meg is jelöltem, a tő mellett a nominativust is tevén ki, vagy ez utóbbi mellett valamely ragozott alakot, mely a tőt jobban életűnteti. Az igék fölhozásában hasonló eljárást követtem, s csakis tőalakot tettem ki, megjelölvén minden rag (személy- vagy infinitivusi rag) híját (-) vonalkáival. Megjegyzem, hogy az igének fölhozott tőalakja a finnben, észtben és lívben az, mely *ma, mä, mise (minen, mi)* képzőkkel alakuló igenevekben ezen képzők előtt mutatkozik; melyhez *t-t* adva a lappban az infinitivus készül; a vogulból fölhozott ige-tők *ém*-mel kiegészíthetők praesensbeli egy. 1. személylyé; ugyanazzá a zürjén ige-tő *a*-val, a votják *o*-val; a cseremisiz ige-tő ugyanazzá *em*-mel vagy *am*-mal, a mi zárjel közt ki is van téve; az osztják ige-tő *em*-mel praeteritumbeli egy. 1. személy-alakká egészíthető. A mordvin ige-tőket még a különböző végönhangzókkal (*a*, és *ï, e, o*) tehettem ki, melyeket elhagyva hozzátett *an* képezi valamennyinek praesensbeli egy. 1. személyét.

Helyesírás és átírás. A finn szók azon módon vannak írva, melyben a finn irodalom már jó idő óta megállapodott; ez nyelvészeti átírásunktól csak abban tér el, hogy *y = ü*, s a hosszú önhangzók kettős betűvel iratnak (*aa, ee, stb.*), valamint az *i* végű diphthongusok *i*-vel (*ai, ei, oi, stb.*). Az észt szók az újabb a finnhez alkalmazkodó helyesírással vannak írva.

A többi nyelvekbeli szók írására következő betűsor szolgál:

a, ä, e, i, o, ö, õ, õ, u, ü; k, g, x, γ, j, ñ; č, c,
ž, ž, š, ž; t, d, ð, s, z, n; p, b, f, v, m; r, l, ł, λ.

Az *ï* — mélyhangú *i* (orosz *ы*); az *õ* — elülhangzó rövid *o*-val ejtett *ö* (oö), az észt és votják nyelvekben; *õ* — a lív nyelvben *ö* és *ü* közt álló önhangzó. A mássalhangzó betűk közül *χ* felel meg a német *ch*-nak (ebben: *rache, lachen*) vagy az arab *ح*-nak; *γ* ennek lágyja = arab-török *ح*; *ñ* = ném. *ng* (ebben: *singen, hängen*); *č* = magy. *cs*, *c* = magy. *cz*, *ž* = *ds*, *ž* = *dz*; *š* = magy. *s*, ném. *sch*, ellenben *s* = magy. *sz*; *ð* aspirált *d*-t jelent lapp szókban. Végre *ł* és *λ* betűk osztják szókban jelentik azon kemény és lágy veyeshangzót, melyben *t* és *l* hang egyesítve hallik: *tl, dl*.

Az önhangzók hosszúsága ekkép van jelölve: â, ê, î stb.
 — Némely mássalhangzókon a jésítés (mouillé) a betű fölibe alkalmazott ' jeggyel; eléfordúlnak: ĝ (*gj* — a lappban, *j*-vel váltakozva), đ = magy. *gy*, t̄ = magy. *ty*, ř, ś, ź, ŋ = magy. *ny*, l̄ = magy. *ly*.

Rövidítések: Az egyes finn-ugor nyelvek és dialectusaik elnevezései a fölhozott szók előtt így vannak használva:

- cser.* — cseremisiz, értve az erdei-cseremisiz földialectust.
cserH. — „, hegyi-cseremisiz dialectus.
észt. — észt nyelvbeli.
f. — finn, szorosabb értelemben, vagyis *szuomi*.
lp. — lapp, értve a svéd-lapp dialectust.
lpE. — „, Enare-lapp dialectus.
lpF. — „, finn-lapp, azaz finnmarki dialectus.
liv. — liv nyelvbeli.
md. — mordvin, értve a moksa-mordvin dialectust.
mdE. — „, erza-mordvin dialectus.
oszt. — osztják, értve az Irtis-dialectust.
osztS. — „, szurguti dialectus.
osztSal. — „, Szurguton alul.
osztSföl. — „, Szurguton fölül.
vog. — vogul, értve az északi dialectust.
vogD. — „, déli dialectus.
votj. — votják nyelvbeli.
zürj. — zürjén nyelvbeli.

1. Kacsint, kacsont (v.ö. kacsongat e helyett: kacsontgat):
f. katso- nézni | *ész.* kats- látogatni, próbálni (megnézni), óvakodni | *lp.* käche- nézni, gondját viselni; *lpF.* gächča.
 || *vog.* kaškat- nézni (ebben -kat képző = *m.* -kod, -koz, v.ö. *vog.* úrkat- = *m.* várakoz-).
2. kan (kan-disznó, vad-kan, kan-macska; v.ö. kand-úr):
ész. kunt kandisznó.
3. kancsal:
f. kanhela = kampela ferde, kancsal (*p.o.* katsoa kampelasti ferdén, kancsal szemekkel nézni).
4. kankalék, hankalék (kútostor, sudar):
f. kanke (nom. kanki) rúd, pózna.
5. kap (megkapni, hozzákapni, bekapni):
f. kaappaa- megkapni, megfogni, megragadni.
 || *md.* kapede- megkapni, fogni; kapie- bekapni, falni.
6. kapar, kopor (*p.o.* kaparni a földet; kikaparni a szemet):
f. kaverta- vakarni, kívájni.
7. kaptár (méhkas, köpü):
 || *md.* keptef kosár, *mdE.* keptere.
8. kár:
lp. korde- ártani, nocere (ečebš kordet magának ártani, tkp. magát megkározni).
9. karcsú (karcsú derék; k. aratás, szüret):
lp. karčes szük (*p.o.* ajtó, csizma), karčo- megszükülni; *lpF.* garžže, garžes szük (*p.o.* út).
10. kast lucskos (*csupa kast a ruha*): kastos (k. ruha), kastolni:*)
f. kastehe (nom. kaste) harmat, nedv (ettől: kasta- nedvesíteni) | *ész.* kaste mártás, harmat: keele kaste nyelv-nedvesítő, kis ital; kast- nedvesíteni | *lp.* kastas nedves (*p.o.* fű az esőtől), *lpF.* gastas; *lp.* kastate- nedvesíteni, *lpF.* gasta- nedvesedni, vizes lenni.
 || *md.* gaste- bemocskolni.
11. kecske:
 || *votj.* keč kecske.

*) A M. Nyelv Szótára így értelmezi a *kastos* szót: „Mondják ruháról, melyet valaki sárban, sáros vízben, harmatos fűben járva bemocskol.“ Meg a *kastol* igét így: „sáros, sárvizes, lucskos, harmatos helyen járva bemocskolja (*p.o.* a ruha alját).“

12. kecske-kígyó (*vipera. Müncheneri Codea*):

|| *cser.* keške kígyó, *cserH.* kiška.

13. kedv:

|| *votj.* kíd: míl kíd vañ „lust haben“, *tkp.* „m. k. vagyon“ (míl magában „sinn, gesinnung“ = *f.* mieli, és „kedvet“ is jelent: míl potä kedv jó, kedv támad, *p.o.* nekem = kedvem támad; míl és kíd tehát nyomatékoság végett egyesített két *synonymum*); mילו kído „gesinnt, getrost, anhänglich“, *tkp.* „míl-val és kíd-val való“ (a kído-nak megfelel alakilag a *m.* kedvü, a mילו-nak a *f.* mielevä) | *zürj.* kíd ebben: mív-kída „verständig“ (míl-kída helyett).

14. kel, kël (*járni kelni, átkelni; fölkelni; kel a tészta*); másképen köl (*levél költe*); költ (*felkölteni, kikölteni*)¹⁾: *f.* käy-, käv-menni, járni, kelni (käypä raha kelendö pénz), erjedni (olut käypi cerevisia fermentescens movetur); käyttä- (*caus.*) járásba hozni, jártatni; megerjeszteni (käytän olutta) | *ész.* käu-, käv-, käi- és käu-ka-, käu-ka- = *f.* | *lp.* kale- átkelni (*vado fluvium transire*), *lpF.* galle (*pr.* 1. galam); *lp.* kaleta- átkeltetni.

|| *vog.* kual- kelni (*p.o.* a nap); *kualt-* kelteni | *oszt.* kíd- fölkelni | *votj.* kild- teremteni éléhozni („kelteni“) | *md.* käle- járni, gázolni, *mdE.* kele- | *cser.* kaj-[em] menni, elmenni; *cserH.* kej-[em].

15. kell (kell = *szükséges; valamire kelleni, semmire kellő, kelleetlen, kellemetes*):

f. kelpaa- valamire valónak lenni (*taugen*): kelpo idoneus, aptus, kelvottoma- semmire kellő, haszontalan | *ész.* kölba-, kölb- = *f.* kelpaa- | *liv.* kölb-, külb- (juvist k. „wohl behagen“, *v.ö. m.* kellemetes).

|| *cser.* kül- kelleni (küleş kell, szükséges); küldömö kelleetlen, nem kellő; *cserH.* ke- (keleş) | *votj.* kul-: kulä kell, szükséges | *zürj.* kol-: kolö = *votj.*

16. kemény:

|| *md.* kemä kemény, erősen tartó; *fösvény* (*tenax*); *mdE.* käme; (*rendes mordvin kicsinyítő képzővel*: *md.* *kemänä, *mdE.* *kämine = *m.* kemény).

17. kenyér:

|| *cser.* kinde kenyér, *cserH.* kinda.

¹⁾ *V.ö.* alább a költ cikket.

18. kép :

|| *vog.* kēp, kiep kēp, mód,-féle | *cser.* kap test, termet. ; *cserH.* káp.

19. kepe (*kalongya*) :

f. kavia, kavehe (*nom.* kave) *kalongya* (*meta segetis minor*).

20. kér (kérni, kéregetni) :

f. kerjää- koldulni, kéregetni, könyörögni | *ész.* kerja- koldulni.

|| *votj.* kur- kérni, követelni ; kural-, kurašk- koldulni | *zürj.* kor-
kérni, hívni.

21. keres :

|| *zürj.* korš- kérni, szükségleni, keresni.

22. kering, kereng (*körülforogva mozog, jár*) :

kerül (*kikerülni, kerülgetni*) :

f. kieri- körülforogni (*p.o.* kerék), görgeni ; kieriskele- (*fr.*)
henteregni ; kiertä- körben forgatni (*p.o.* kézi malmot), tekerni,
sodorni (*p.o.* czérnát, kötelet), kerülni, kikerülni, megkerülni
(*käyn kierten per ambages eo, circumvagos ut mendicus*) | *ész.*
keer- = *f.* kieri- | *liv.* kier- forogni, fordulni, kerülni | *lpF.* karve-
megkerülni, elkerülni (*studio praeterire*) ; *lpF.* garvve-, garv-
vele- kerülni, kerülést tenni.

|| *md.* keveře- görögni, hengeregni ; keverde- gördíteni, hengeríteni,
forgatni | *cser.* jör-[em], jörükt- gördíteni.

23. kerget :

f. karatta- (*e h.* kargatta- ettől : karkaa- futni, megszaladni) |
ész. karga-, karg- = *f.* karkaa- | *liv.* karg- ugrani.

|| *mdE.* kravto- kergetni, küüzni (= *f.* karatta) | *cser.* kurguž-[am]
futni (= *f.* karkaise- megfutni, ettől : karkaa-).

24. kéreg :

f. kuore- (*nom.* kuori) kéreg, fakéreg | *ész.* koore (*nom.* koor) ;
kooirik (*leivä k. kenyérháj*) | *lp.* kar, *lpF.* garra.

|| *vog.* kēr kéreg, fakéreg | *md.* ker | *oszt.* kâr | *zürj.* kirs | *cser.* kür.

25. kérked- (*gloriar*) :

lpF. goargote- kérkedni | *f.* kerskaa- (*kerskada-) *u. a.*

26. kés (*culter*) :

|| *oszt.* kēže kés, *osztS.* kâçeχ, kôðeχ | *vog.* käsāj kés.

27. kesa (*háborgás ; kesálkodni*) :

ész. kisa lárma, kiabálás | *f.* kisa játék, lárma.

28. keserü :

f. katkera keserü.

|| *cser.* kočo *keserű*, *cserH.* kača.

29. keskeny:

lp. keze, *kezes keskeny*, *szük* (*p.o. út*), *lpF.* gäzže | *észt.* kitsas (*gen. kitsa*) *keskeny*, *szük* (*p.o. hid*; *kitsas elo szük élet, nyomoruság*); *kitsi fősvény* | *f.* kitsaha (*nom. kitsas*) *szük, fősvény.*

30. két, kettő:

f. kahte (*nom. kaksi két*) | *észt.* kaks (*gen. kahe = f. kahden, tő: kahte*) | *liv.* kakš | *lp.* kuekt, kuekte, *lpE.* kuökt, *lpF.* guoft. || *vog.* kit, kêt; *vogD.* kati, kitä, kit | *oszt.* kät, kättn, kädtn, kädtn | *cser.* kok két, koktot kettő | *votj.* kik két: kiktäti *második* (*kettedik*) | *zürj.* kik | *md.* kafta, *mdE.* kavto.

31. kéve:

f. kupo kéve, köteg | *észt.* kubo u. o. (kubo-köitja kéveköitö) | *liv.* kub (*pl. kubûd*) *rakás, hársköteg* (kubs együtt; kubb, kubbö öszve).

32. kevély:

f. kopia kevély (*s innen: kopeile- kevélykedni*).

33. kevé:

lp. keives könnyü¹⁾, *lpF.* gäppad, gäppas (*v.ö. lpE.* kääpane könnyebbedni, kisebbedni = *f.* kepenen-) | *f.* keviä, kepiä könnyü (*levis portatu*) | *észt.* kebja | *liv.* kevâm. || *osztSfö.* kabak könnyü | *votj.* kapci u. a.

34. kéz (kêz, keze-t):

f. käte (*nom. käsi kéz*) | *észt.* käsi (*gen. käe = f. kädtn*) | *liv.* käiz, käž (*pl. kädûd*) | *lp.* kät, kätä; *lpE.* kiet, kieta; *lpF.* giet, gietta. || *cser.* ket kéz, *cserH.* kid | *md.* käd, *mdE.* keđ, käd | *votj.* ki kéz, kar | *zürj.* ki kéz | *oszt.* kêt kéz, *osztS.* kôt | *vog.* kät.

35. ki (kérdő névmás)²⁾:

f. ke, kene ki (*nom. kenkä, indef. ketä, pl. ketkä*) | *észt.* kee,

¹⁾ Hogy „könnyü“ és „kevé“ társfogalmak, miszerint a nyelvi észjárás a könnyü súlyról csekély mennyiségre következtet, bizonyítja *p.o.* a szanszkrit *laghu* (= *lat. lev-, legvi-*), melynek jelentései „könnyü, csekély, kevé, kicsiny“; *laghu*-nak görög alakja ἐλαφύς, melynek comparativusa ἐλασσων „kisebb, rövidebb, kevesebb“ (πλέον ἢ ἐλασσων); *v.ö.* arab-török *sehel* „könnyü“ és „kevé“ (*bir sehel egy kevé*).

²⁾ Lásd alább a *ho-* kérdő névmást is.

kes (keda = *f.* ketä; kee-gi, kes-ki *valaki*) | *liv.* kis (= *éoszt.* kes) | *lp.* kä *ki* (*pl.* käh *kik*); *lpE.* kii; *lpF.* gä (*nom.* gi, *pl.* gäk *kik*).

|| *mord.* ki, kiä (*e h.* ki-gä), *mdE.* ki *ki* | *cser.* kö | *votj.* kin *ki*, *mely* | *vog.* kanga *ki*.

36. *ki* (*régi alak*: kive), künt, kivül, külső:

|| *vog.* kvon, kvän *künt*, kvone *ki*; *vogD.* kven, kvene *ki* (*p.o.* kven-kiet- *kiküldeni*) | *oszt.* kím, kêm *ki*, kive; kâmen, kâmen *kivül*, künt; kâmetta *kivülről*, *osztS.* kâmetta, kâmetta | *zurj.* kinzi *kivül*, -n *kivül*, valamit *kivéve* (*ablativusi rag után*: -is kinzi), kinzä *u. a.* (*p.o.* pi kinzä *a fiún kivül*) | *cser.* tül *külső*, künt *való*: tünö *künt*, tügö *ki*, tüč *kivülről* (*ezek h.*: *tülno, tülgö, tülč *v.* tülč).

37. kigyó:

f. kyy *kigyó* | *éoszt.* küü-mado *kupferschlange* | *lpE.* kuövté, *lpF.* guovde *kigyó*.

|| *md.* *mdE.* kuj *kigyó* | *votj.* kōj.

38. kis, kicsiny, kicsid:

|| *vog.* käši, káž *öcs*, kăške *u. o.* (*dim.*).

39. kísért¹⁾ (*megkisérteni*):

liv. kivza- *kisérteni*, próbálni, szorongatni (*anfechten, bedrängen*) | *éoszt.* kiusa- *kisérteni*, próbára tenni (*kius*, *gen.* kiusu *próba*, *megkisértés*, *p.o.* kiusu *pärast próbára*, *zum versuche* | *f.* kiusaa- *ingerelve kínözni*, *kisérteni* (*enixe vel usque ad offensionem tentare v. sollicitare aliquem*); *kiusa ingerlés*, *bosszantás*, *kisértés* (*tentatio molesta*).

40. kita (*fasciculus*: kita *kender*):

|| *cser.* kelda *kéve*, *cserH.* kilta (*cser.* keld- *összekötmi, colligare*) | *votj.* kulto *köteg*, *kéve*.

41. kiván, kéván:

f. kiivaa- *buzgón igyekezni* (*kiivaha*, *nom.* kiivas *buzgó*, *mente ardens, studiosus* | *liv.* kivz- *kivánni*, *rávágygni* (*râ kivzî pénzre vágyó, geldgierig*).

42. kofa (*anus, vetula. Molnár A.*):

lp. kvopes *boszorkány* (*hexe, venefica*); *lpF.* gaba, gapa (*gen.*

¹⁾ Az *rt*-vel való képző részre nézve, mely a hasonlított szókban nincsen meg, v.ö. *lp.* kolkerde- *circumvagari* és *kolke-* *u. a.* — A Müncheneri codexbeli *kisni* ige „pavere, rettegni“ jelentéssel van, s nem ide vonható.

gappag) *asszony, feleség*; *lpE. kaava u. o.* | *észt. kabese (nom. kabene) asszonyember.*

|| *cser. kuba öregasszony* | *votj. kuba u. a.*

43. **konok** :

f. kankea merev, nehezen hajlítható (steif, starr) | *liv. kankt u. a. (k. pã nyakas, makacs, konok)* | *észt. kangeda (nom. kange) kemény, nehéz, nagy*; *merev, hajlíthatlan (kange kaelne makacs, konok).*

44. **koponya** :

|| *md. kopaška : prea-k. koponya (prea fej).*

45. **kor** (*élet-kor, nagy kor, fiatal kor*; *koros*) :

|| *cser. kurum, kurmo életkor, aetas.*

46. **kora** : *akkora, ekkora, jókora (jókorára fölnevekedtek)* :

f. korkea magas, korko magasság (kirkon korolla templom magasságban) | *észt. körge = f. korkea* | *liv. kuord = f. korkea e h. korkeda.*

|| *cser. kuruk hegy, mons* | *votj. gurez hegy, halom* | *md. kofás, gofaz -hoz képest, szerint, mdE. kofás, kofáks* | *oszt. kereš magas.*

47. **korha** (*korha vén fa, k. kő*) ; *korhadni* :

észt. kore (gen. koreda) redves, korha (p.o. fa) | *liv. korgil porhanyó (p.o. föld.)*

48. **kosz** :

eszt. käsna kosz a fejen | *liv. kašk rüh.*

|| *cser. kokša kosz (kokša vujan kosz fejü)* | *mdE. kšnat (pl.) rüh* | *votj. gižlo var, kosz (ausschlag, schorf).*

49. **kova** (*kova-kő*) :

f. kova kemény | *észt. kõva* | *lpF. goavve u. a.*

50. **kozma, kozmás** :

lp. kvosmo- megkozmásulni (aduri, anbrennen — ételről mondva) : kvosmom piäbmo kozmás étel; *lpF. guosma- u. a.*

51. **kő** (*köve-t*) :

f. kive (nom. kivi) kő | *észt. kivi* | *liv. kiv (pl. kivíd)* | *lp. kedke, lpF. gädge, gärke.*

|| *vog. keu kő* | *oszt. keu kő, keveñ köves*; *osztSal. kauχ, osztSfö. kouχ kő* | *md. kev kő* | *cser. kü* | *votj. kō.*

52. **kög** (*circulus, circus. Molnár A.*) :

f. kehä kör, karima, körület (kuun kehä hold udvara, rattaaan k. orbis rotæ, seulan k. szita karimája).

|| *zürj.* gögör körület, környék; környül; gögräs kerek.

53. kölcsön (k. venni):

lp. kalke- kölcsön venni.

|| *cser.* küsün kölcsön (*p.o.* küsün nalaš kölcsön venni), *cser.H.* küsin.

54. köldök:

|| *cser.* kelemde köldök.

55. költ (*elkölteni, rákölteni, p.o. pénzt; költség:*)

f. kulutta- elhasználni, elfogyasztani, ráfordítani, rákölteni (*p.o. pénzt; kulutus költség*); *ettől: kulu-* elhasználdni, elfogyasztódni (*aika kuluu tempus consumitur*) | *észt. kuluta- és kulu- = f. | liv.* kult- és kulu- | *lpF.* golate- = *f.* kulutta- (*p.o. pénzt, időt*) és gola- = *f.* kulu-.

|| *vog.* kolt- költeni, kol- fogyni, elkelni.

56. kölyü, kölü (kölyü-malom, kender-kölük):

f. kolkka, kolkku köpülő (*butterstöszel*), retesz, kormánylapát | *észt. kolk (gen. kolga) kormánylapát nyele.*

57. köny, könyü (*lacrima*):

f. kynele, kyynö, kyyny köny | *liv.* kûndil, kûnil | *lp.* kadriel, *lpF.* gaial köny.

58. könnyü:

f. kehno gyenge, héla, hitvány (*k. jyvä*); kehnä hulladék, hitványság (*pl. kehvät esöpü, heden*)¹).

|| *oszt.* kène könnyü, *osztSal.* kanneχ | *vogD.* kinnägu | *zürj.* koknid könnyü.

59. könyök:

f. kynkkä rövid csúcs, vég (*stumpf*): käsi-kynkkä apex cubiti.²)

60. könyv:

|| *mdE.* koinov papiros.

61. köpü:

|| *oszt.* kupa, kuba köpü (*butterfass*).

¹) A finn *kehno* és *kehnä* úgy állanak egymáshoz, mint *iso* nagy és *isä* atya. A szónak „könnyü, levis“ alapértelmére mutat különösen a *kehno jyvä* szóhasználat; ebből mint társfogalom fejlődik a „hitvány“ jelentés, v.ö. „leichte waare, leichtes getreide, geld“ stb.

²) Alakra nézve tökéletesen felel meg a *konyök*-nek a *f. kynkkä*, s mindenesetre jobban mint *kyynärä* „ulna“, mely tkp. az „alkart“ jelenti (*kyynärä-varsi*); csak *kyynärä-pää (k. fej)* „apex cubiti“, a mi épen a „könnyök“ jelentése.

62. kör (körü, környül, környék); kerék, kerek :
f. kerī *karima* (*orbis circa aliquid, circuitus*); *kerho kör* (*p.o.* asettaa kerholle *körbe állítani*) | *ész.* kere = *f.* kerī | *liv.* kôr, kûr *kör, karika, kerék*.
 || *cser.* jer *kör*; *jer, jerok körül, terteške kerek*; *cser.H.* jirge *kör, környék, jir, jirgešte körül, jirgeške kerek* | *voj.* jors *környék, kerület*.
63. körmed (körmed *a sár: fagy által összehúzódik*) :
f. kylmene *hidegülni, fagyni, megfagyni*; *kylmää-, kylmä- fáz- tatni, fagyasztani* (*kylmä adj. hideg*) | *liv.* kûlma- *fagyni* (*vizzö k. befagyni, összefagyni, jera k. elfagyni*); *kûlma fagy, hideg* (*frost, külte; kalt*) | *ész.* külma- *fázni, külmeta- fáztatni, fagyasztani* | *lp.* kalme- *befagyni, megfagyni* (*p.o.* ädnam le kalmam *megkörmedt a föld, jaure kalma befagy a tó*); *lp.F.* galbma-, galbmo-; (*lp.* kalmes, kalma *hideg, fagyott, p.o.* k. jaure, k. ädnam.
 || *md.* kelme- *hidegülni, fagyni* (*kelmä hideg, dér*) | *voj.* künm- (*kûlm-) *fagyni, kün* (*künm, kûlm *helyett*) *hideg*.
64. köröm :
 || *vog.* kêrem *köröm* | *zürj.* kîrîm *kéz, ujjak* (*Máté fordítás, 15, 2: oz miškîni assinîs kîrîmjassö, kor nañ sojenî nem mossák kezéiket [körmeiket], mikor kenyeret esznek*) ¹⁾.
65. köszön :
 || *voj.* kozmal- *köszönni, áldani*.
66. köszvény :
 || *oszt.* keže, köže *betegség, oszt.S.* kiče (kežed- *beteg lenni*).
67. köt (hálót, kosarat, harisnyát kötni; kötő tű) :
f. kuto- *szöni, kötni* (*p.o.* verkkoa, sukkaa *hálót, harisnyát*; *kudon huonetta domum construo*); *kutime-* (*nom.* kudin) *kötés, kötömunka, strickzeug*) | *ész.* kudo- *u. a.* ²⁾ | *liv.* kuda *u. a.* | *lp.* kode- (*p.o.* verbmeh *hálót*), *lp.F.* goððe-.
 || *md.* koda- *fönni, szöni* | *voj.* ku- *szöni, kutal- kötni, fönni* (*flechten*) | *zürj.* kî- *kötni, fönni* (*p.o.* koszorút).
68. kötél (kötele-t).

¹⁾ Castrén így fordítja a „kîrîm“ szót: „manus, digiti manus“, s fölhozza ezen ígét is *kîrmal- vakarni* (körmölni).

²⁾ Az *ész.* *keut-* (kötni, kötözni) csak ettől van: *keus*, *gen.* *keue*, *tö:* *keute* kötél = *f.* *köyttä-* megkötözni, ettől: *köyte* (*nom.* *köysi*) kötél. *V.ö.* *kötél*.

f. köyte (nom. köysi) kötél, strick, köyttä- megkötözni, colligare, fune constringere | észt. keus (gen. keue = *f.* köyden, tö : keute) | lív. kevz (pl. kêdôd) | *lp.* keute- fune scapham trahere.
 || *cser.* keld-[em] összekötöni, kötözni = *f.* köyttä- | *votj.* kört- kötni (körton kötélék, hurok ; kus-körton öv, tkp. közép-, derek-kötö) | *zürj.* kô kötél | *vog.* kuali kötél.

69. köz intervallum (között, közzé, közül), közös :

közép medium, mitte (közepett) :

f. keske- (nom. keski) közép : keski-kesä közép-nyár, nyár-közepe, keski-viiko szereda ; pellon keskellä in medio agro, keski-mäise- középső ; köz : keskenä között (sopivat keskenänsa meg-egyeznek egymás között), kesken közbe, félbe (jätän kesken félbe hagyom) | észt. kesk (gen. keske) közép ; kesk-öö éjfé, kesk-päiv dél ; keskel közepett | lív.¹⁾ | *lp.* kaska közép : kask-ija éjfé, kaska-kese nyár közepe ; köz : kaska, kaskan között : kaskanette köz-tetek ; kaskos egymás közt való, mutuus (v.ö. közös) ; *lpF.* gask közép, köz : gasskan, gasskast között, gasski közé.

|| *oszt.* kut köz, intervallum : kutna között ; kuttep közép : kutepna közepett | *vog.* kvotl közép, *vogD.* kväfl | *cser.* kedal derek (test középtája) | *votj.* kus derektáj (a testen) : kus-körton derekkötö, öv ; kuspï, kuspïn között | *zürj.* kostin között (kezä közé, kezïn között. Castrén) | *md.* kučka, kunčka közép, *mdE.* kunška ; és *md.* jotka köz, *mdE.* jutko (jotksa között, *mdE.* jutksó).

70. közel (közelről, közel való) :

lp. käskes, käckes közel való (käskane- közeledni).

|| *cser.* küdül mellett való : küdülne mellett ; küdük (*küdülkö), küdülan mellé.

71. kúsz (fölkúszni, fára k.) :

lp. kuoce- fölmászni, hágni (p.o. muorai fára) : *lpF.* gafco- u. a. (p.o. murri fára) | *f.* kapuu- (inf. kavuta) fölmászni, klettern.

|| *md.* kuće hágni, fölmászni, *mdE.* kuze- | *cser.* kuč-[em] hágni, fölhágni, fölmenni ; *cserH.* kuž-, kuz-.

72. kút :

lpF. galddo, gaiddo kút, forrás.

73. kutat, kajtat :

¹⁾ A keski szót a lív nyelvből a südam „szív“ szó „közép“ értelmében való használata egészen kiszorította.

f. koke-, kojetta-, koetta- megkísérteni, megvizsgálni, megkutatni (*tentare, explorare, examinare*).

74. kutya:

|| *votj.* kuća kutya | *mdE.* kufka kölyök, kutyakölyök, *md.* kufu lefks.

75. küld:

|| *cser.* kold-[em] küldeni, *cserH.* kolt- | *md.* kuče- küldeni, *mdE.* kučo- | *vog.* kiet- u. a.

76. küszöb:

|| *votj.* kusip: ösdor kusip ajtó küszöbe (*türschwelle*)¹⁾.

77. követ (követni):

lp. čuovo-, čuovote- követni, *sequi* (čuvoteje követő); *lpF.* čuovvo-, čuvude- u. a.²⁾.

78. gagó (gólya):

|| *oszt.* kágert fehér gólya.

79. gatya:

f. kaatio csipő, tompora, nadrágszár (többnyire *pl.* kaatiot); kaattiet (*pl.*) vászon nadrág, gatya (*svéd.* „kalesonger“); kaatti előkötő, kötény.

|| *vog.* kaš gatya, nadrág.

80. gazdag, kazdag:

f. koso bőséges, nagyban való (anna kosolta *adj* bőven, nagyot v. sokat; koso-kaupa nagyban való kereskedés, *groszhandel*).

|| *md.* kožä gazdag, *mdE.* koža.

81. gerjed, gerjeszt (*haragra gerjedni, lángra g.*):

|| *cserH.* žirikt- fölgerjeszteni, irejekt- megmelegíteni (*irej*-[em] melegedni, *calescere*); *cser.* erekt-, er-[em] = *cserH.* irejekt-, irej-.

82. gond, gondol:

lpF. gadde- gondolni, *denken* (*p.o.* mit gondolnak rólam? *dam galle im läm gaddam ezt ugyan nem gondoltam volt*³⁾); *lp.* kadde-

¹⁾ Lásd köz alatt a *votj.* kus, kuspi szókat.

²⁾ A *lp.* č itt *k*-ből való, mint *p.o.* ebben: čaura és keura vidra; *lp.* čoke rakkás, halmaz = *f.* koko; *lp.* čoggo- gyűlni, összegyűlni = *f.* kokou.

³⁾ A lappban sokszor -dd van eredeti *nd* helyett, mely a finnben még fennmaradt (*nt*): *p.o.* adde- adni = *f.* anta-, šadda- születni, lenni = *f.* synty-, kadde =

gyanuba venni, vádolni; kaddo gyanakodás, vélekedés, képzelés, (to kaddo le tat csak a te vélekedésed ez, v. ezt te csak gondolod).

83. görbe :

f. käyrä görbe | észt. köver (gen. kövra) | liv. kövrös, kûr | lp. kauvar, lpF. gavvar (p.o. gavvares miekke görbe kard).

84. gőz (vapor) :

*f. kaasu köd, ködös gőzölgés (nebula, vapor nebulosus).
| votj. kvaz levegő, idő (wetter).*

85. gugg (guggon ülni), gugg (guggani), guggolni :

f. kykky-guggoló helyzet (istuu kykylänsä guggon ül); kykky-guggani, guggolni; kykistä- leguggolni | észt. kükkikelle guggon, guggolva; kükkita-, kükka- leguggolni | liv. kükü- guggolni.

86. hab (unda, welle) ¹⁾ :

| vog. kump hab, hullám; vogD. kump, kup, zumb | oszt. zump, osztS. kump | cser. ko | zürj. gi hab, hullám.

87. had (család, nemzetség; hadsereg; hadba menni, hadat viselni; hadakozni) :

f. kunta, összetételekben: heimo-kunta az egész rokonság (rokonhad), kymmen-kunta tized (decas), tíz emberből álló testület vagy csapat, mies-kunta cohors virorum, sata-kunta centuria, kansa-kunta népség, nemzet, kylä-kunta „complexus totius pagi“ (dorfschaft, község), maa-kunta landschaft, tartomány; seura-kunta gyülekezet, egyházi község (kirchengemeinde) stb. ²⁾ | észt. kond (gen. konna, tő: konda), p.o. pere-kond háznép, az egész család, kümme-kond = f. kymmen-kunta.

| vog. kant had (p.o. jarn kant a szamojed had); kantlaht-hadakozeni (ennek képzésére nézve, v.ö. vâta kereskedő és vâtaht-kereskedést üzni, kereskedni).

88. hág :

| vog. kang- hágni, fölmenni: kangeltep hágcsó, treppe | oszt.

f. kanta: hasonlóképen kölcsön vett szókban is: ladde, sadde, radde = land, sand, rand. Tehát gadde- e helyett van: gande-.

¹⁾ A hab „spuma, schaum“ szót lásd alább külön czikkben.

²⁾ Ezekből látható, hogy a -kunta szó magára jelent „sok egyesből álló elvált csoportot“ és azután annak helybeli kiterjedéséből kiindulva, átvitelesen bizonyos határokba foglalt területet. Az első eredeti értelményénél fogva megfelel a „had“ első jelentésének.

χῶν osztS. kũñd- fölhágni, fölmászni, vizen fölfelé menni (χαñ-
dep hágcsó, treppe, osztS. kañdep).

89. hagy:

lp. kvode- (kuode-) hagyani, elhagyni (p.o. kvodi mijeb elhagyott
minket, elment; viäkemen so kvodib elhagytam őt a futásban
(= *cursu eum superabam*); lpF. guodde- (pr. guodam) | f. jää-
(ebből: *jäädä) maradni, s innen: jättä- hagyani | ész. jää- ma-
radni, jät- hagyani | liv. jâ, ie- és jeta-.

| md. kadi- hagyani, elhagyni, mdE. kado- | cser. kod-[em] hagyani
(kod-[am] maradni) | zürj. koł- elhagyni | vog. kul-, kult- elhagy-
ni | osztS. kij- elhagyni (v.ö. oszt. χaid- megmaradni).

90. hagyma:

| vogD. kuošm vadhagyma | votj. kumiz fohagyma.

91. háj:

f. kuu ¹⁾ háj (*adeps renum, sebum*) (kuu-kupu hájas has, potroh.
schmerbauch).

| votj. köj háj, faggyú, szalonna.

92. hajnal:

f. koi hajnal (*prima lux matutina*): koin-tähti hajnalcsillag;
innen: koitta- virradni, koitto virradat | ész. koit- = f. koitta,
és koit (*gen. koidu*) = f. koitto | liv. kuoi, koi: koi val hajnal-
pír, koi tãđ hajnalcsillag; koito: koito kazáb v. pâva kazáb
hajnalodik, megvirrad | lp. kuokso hajnal, lpF. guofso.

| oszt. χunf, osztS. kunf hajnal- és alkonypír (idai-χunt alkony,
χodai-χ. hajnal) | vog. kuj (kuj peng sau reggeli csillag) | zürj.
kia hajnal.

93. hal (hala-t) piscis:

f. kala hal | ész. kala | liv. kala | lp. kvele (kuele), lpF. guölle.

| md. kal hal | cser. kol | vog. kul | oszt. χuf, osztS. kul.

94. hal (holt, halott) mori:

f. kuole- halni, meghalni | ész. kool- | liv. kuolö-.

| md. kulī- halni, meghalni | cser. kol-[em] | votj. kul- | zürj. kul- |
vog. kal-, vogD. kal-, kuol- | oszt. χad-, osztS. χal-.

95. hál (hálni, meghálni):

| vog. kôl-, kuol- hálni, vogD. kul- (kulne mâ háló hely), oszt,

¹⁾ Hangalakra nézve v.ö. f. suu = m. száj.

χôd- meghálni, pernoctare, osztS. kûl-|zürj. kujl- cubare, pernoctare|votj. kil- feküdni, betegen feküdni.

96. halad (előre haladni, úton h.):

f. kulke- előre menni, úton járni, bolyongani (aika kulkee az idő elhalad; kulkia útas, vándor, bujdosó) |lp. kolke- folyani¹⁾, bolyogni), lpF. golgga-, golgade- (p.o. su sardne dego dulvvejoj golgadi beszéde folyt mint áradó folyam).

||md. kolgä-, mdE. kolge- folyani.

97. hall (hallani, hallgatni):

f. kuule- hallani; kuultele-, kuuntele- hallgatni (auscultare, obtemperare)|ész. kuul- hallani|liv. kûl-ö-, kûl- hallani, meghallgatni, szót fogadni |lp. kulle- hallani, valamely nyelvet érteni (kullab mon Suoma kiäleb); lpF. gulla-

||md. kule- hullani|cser. kol-[am] hallani, kološt-[am] hallgatni|votj. kil- hallani, kilz- hallgatni|zürj. kil- hallani|vog. kûl-, kuol-, kûl- hallani; kvontel- hallgatni, vogD. kuontl-|oszt. χûd-, osztS. kûl-.

98. háló:

||vog. kulop, kuolp háló |oszt. χôdap háló.

99. halovány, halvány (morbidus, pallidus, luridus):

f. kalvea halvány, beteges színű (pallidus facie, mortui referens colorem).

||zürj. kefid pallidus.

100. hályog (h. a szemén):

f. kalvo hártya: silmän kalvo hályog a szemén (pterygium in oculo)|ész. kale, kalo szemfolt|liv. kalg (pl. kalgöd) hályog a szemén |lp. kala- hályogot kapni: čalbme le kalam a szem meghályogosodott.

101. hám (hámozni, hámlik, hántani), háncs:

lp. kvolmes fának héja (cortex — abietis; — aliarum arborum et herbarum); kvolmeste- meghántani fát |f. julmukse- (nom. julmus) nyírfakéregnek külső hárttyája.

||cser. kom héj, kumuž nyírfahéj, cserH. komoš|votj. kôm héj.

102. hamu, homu:

||oszt. χôjem hamu.

103. hanyatt:

¹⁾ Megjegyezhető, hogy régenten „folyani“ ezt is tette „currere“, p.o. a Bécsi codexben folyók cursores, folyosni discurrere.

f. keno hátra dőlő helyzet (schief zurückgebogen): menea kenollen *v. kenoon hátrafelé hajlik, käyn kenossa kauloin erecto collo superbiens incedo (v. käyn kenotan); kenokkaha (nom.-okas) oblique erectus; erecto capite incedens.*

||*md. kuntf hanyatt (p.o. feküdni) | cser. komduk u. a.*

104. hangya:

lp. kotka hangya, lpF. goðkka | f. kusiaise, kusilaie (nom.-ainen).

||*cser. kutko hangya, cserH. kutka | zürj. kotkožû | votj. kuzili.*

000. hankalék, lásd fentebb: kankalék.

105. harap:

||*votj. kurtš- harapni, fogait csikorgatni | zürj. kurtš- harapni, mordere | cser. kar- enni¹⁾ | md. jartsa- enni.*

106. harkály:

||*md. kerge fekete harkály | votj. kír: söd kír fekete harkály.*

107. haris:

||*cser. karše haris (rallus crex) | mord. kéfsi, mdE. kirestej.*

108. három (hároma-t; harmad napra):

f. kolme három, kolmante- (nom. kolmansi, kolmas) harmad | észt. kolm (gen. kolme) három, kolmas (gen. kolmandama) harmad | liv. kuolm három, kuolmas harmad (kuolmandõks zum dritten, drittens | lp. kolm, kolma három, kolmad harmad; lpF. gołm és gołmad.

||*vog. kôrom három, kôrmit harmad | md. kolma három, mdE. kolmo | cser. kum u. a. | zürj. kujm u. a., kujmöd harmad, komîn harmincz | votj. küjû három, küjnmäti harmadik, kvamîn harmincz | oszt. xüdem három, osztS. külem, kôlem; xütmet harmad, osztS. küłmet.*

109. hárs:

||*md. kaí hársbocskor, kaíks öv, harisnyakötő.*

110. has (hasa-t):

lpF. gassko has, bauch (v.ö. lp. kassa, kassok vastag, crassus) | liv. kussõl terhes, trächtig (hasas).

||*cser. küžgö vastag, cserH. kižge.*

111. hasad (meghasad a szívem, széthasadni):

f. katkea- (katkeda-) ketté szakadni, disrumpi (p.o. fonal, kö-*

¹⁾ V.ö. *f. pure-* „harapni“ = *lp. porre-* „enni“ és „harapni.“

tél | *ész. katke- szétszakadni, katki szét, ketté* (p.o. leikama met-szeni, vágni) | *liv. kark- szétszakítani, kiszakítani, kitépni; katki* (pl. karkist) *seb (wunde), sebes (wund, nicht heil)* | *lpF. gasskode-széthasogatni* (p.o. garra-bieg viesoid gaskod a vihar széthasogat házakat).

| *vog. kaš- szakadni, hasadni* | *cser. kušked- szakasztani, szag-gatni* | *votj. keš- szakadni, kešekt elszakítani* | *zürj. košal- szét-szakasztani (divellere, disrumpere).*

112. haszon:

f. kasvo növekvés ¹⁾: *rahan kasvo kamat, foenus* (v.ö. haszonra adni), *ettől: kasva- nőni, növekedni* | *ész. kaso haszon, nyereség, kamat (kasu-, kaso- = f. kasva-)* | *liv. kazu növény, termés; haszon, nyereség, jövedelem, kamat (kazūd pâl and kamatra adni): kaza- nőni, növekedni.*

| *md. kasī- nőni, növekedni, mdE. kaso- | cser. cserH. kušk-[am] nőni, felnőni.*

113. hat (hato-t, hatod):

f. kuute- (nom. kuusi) hat, kuudente (nom. kuudes) hatod | *ész. kuus (gen. kue, kuve = f. kuu'en, kuuden), kues (gen. kuen-dama) hatod* | *liv. kûž (gen. kûd) hat, kûdõs (gen. kûdõnd) hatod* | *lp. kot, kota hat, kotad hatod; lpF. gut, guða hat, gu-ðad hatod.*

| *oszt. ût hat, osztS. kût; ûdamet, kûtmet hatod* | *vog. kat hat, katit hatod* | *md. kota hat, mdE. koto | cser. kut hat, kudot hat (főnévileg)* | *votj. kvaf hat, kvafäti hatod* | *zürj. kvajt hat, kvaj-töd hatod.*

114. hát (dorsum):

| *vog. kute: kut megé* | *md. kofan, kofanä hátsó rész; mdE. kutmere hát (k. lovaža hátgerincz)* | *cser. kotan segg, cserH. kutan.*

115. hattyú:

f. joutsene- (nom. joutsen) ²⁾ *hattyú* | *lp. núkča, lpF. núfē.*

| *oszt. ûteñ, ûdañ hattyú, osztS. kôteñ* | *cser. jükšö, cserH. jüjše* | *votj. jus | zürj. jus.*

¹⁾ A „haszon, nutzen“ értelemben közönségesen használt finn *hyöty* szó is „növény“-re vonatkozik: *hyötö sarj, surculus, hyötövä metsä silva laete crescens.*

²⁾ „Hattyú“ jelentéssel a finnben „jokseme“ is van, melynek mását a *lpF. jesme* „hattyúfi“ szóban látom.

116. ház (haza *menni*, hazól), honn ¹⁾:

f. koti, koto ház, *honn* valóság (*domicilium*, *heimat*): kotona honn (*p.o.* on kotona est domi, *honn van*, *otthonn van*), kotoa hazól (*p.o.* tulee jö), kotia haza; mistä olet kotoa honnan való vagy (*ubi es domi*, *unde es oriundus*, *aus welcher heimat*) | *ész.* koda, kodu ház: kodun honn, kodunt honnról, hazól, koju haza | *liv.* koda, kuoda ház: kodai, koddö haza, kuonnö v. konnö, kuondö, konn honn, zu hause; kuondöst hazól, von hause | *lp.* kote ház (kedke kote köház; maci kotasas haza tért, reversus est domum (*tkp.* hazája tért); *lpF.* goatte: goadest otthonn.

|| *oszt.* xöt, xät sátor, ház, *oszt.S.* kät | *md.* kud ház, szoba, *md.E.* kudo (kutsa honn, *md.E.* kudoso; kudu haza, *md.E.* kudov) | *cser.* kudo ház, *cser.H.* kuda (kudošto honn; kudoško, kudeš haza) | *vog.* kvol, kväl ház | *votj.* kva házikó.

117. hegy (hegye-t: kés-hegye, ujj-h.);

lp. keče vég, hegy (*spitze*): čute k. ujjhegy, *digit extremitas*; *lpF.* gäčče (*p.o.* miekke-g., suorbma-g. kardhegy, ujjhegy).

|| *cser.* kožarge hegyes, *cuspidatus*; *cser.H.* kašarga, kašar.

118. héj, haj (héja-t, haja-t); fahéj, gyümölcs-h., szem-h., vánkos-h.):

f. kete (*nom.* kesí) hártya, vékony bőr | *ész.* kesí, (*gen.* kee, *pl.* keed) toklász, polyva (*hülse vom korne*).

|| *md.* ked, kud bőr, héj (al-ked,-kud tojáshéj, kedeü tii bőrkészítő, tímár) | *votj.* ku, kuži bőr (*haut, fell*), kut bőr (*fell, leder*) |

119. hejt (régén a. m. hitvány):

[*zürj.* ku bőr (*cutis*).

f. keito olcsó, hitvány (*levi pretio vendibilis*).

120. henyé, henyél:

f. kähmiä lusta, késedelmező; kähmi v. kähni- lustálkodni.

121. hév, hő (hév-víz, hé-fürdő; nap heve; heves):

ész. keev (*gen.* keeva) forró, hév, ettől: kee- forrani, főni, hőnek lenni (*innen*: keet- főzni, forralni) | *liv.* kieb forró, hő, heves, hőség (kie- forrni, kiet- főzni) | *f.* keittä- főzni.

|| *cser.* kü-[am] megérni, főni, sülni; kükt-[em] megfőzni.

122. hideg, hűdég ²⁾ (h. víz; a hideg leli); hives, hűvös, hűs (hüt, hül); hiedelem (*refrigerium*, *kühlung*, *erfrischung*):

¹⁾ Hogy honn a haza szóval egyeredetű, már abból is látható, hogy egymásnak megfelelnek itthonn, otthonn, és idehaza, odahaza. Arról, hogy a ház nem kölcsön vett idegen szó, v.ö. NyKözl. VI, 305. l.

²⁾ Erdösi bibliafordításában, lásd Magy. Nyelvészet V, 394. l.

liv. jáđ *hideg*, *hidegtelelés* (*feber*); jáđ- *hül*ni, jáđ- *hü*teni | *ész*t. jahe (*gen.* jaheda) *hü*vös; jahtu- *hül*ni, *kihül*ni, jahuta *hü*teni *fö*lfri-síteni | *f.* jáhty- *hül*ni, *kihül*ni, jáhdyttá- *hü*teni.

|| *cser.* jükstő *hideg*, *cser.H.* jüšta; jükš-[em] *hül*ni, *lehü*teni *ma*gát, jükšükt-[em] *hü*teni, *lehü*teni; *cser.H.* jükš-, ükš- *hül*ni, jükšikt-, ükšikt-[em] *hü*síteni, kič-, kiž-[em] *fáz*ni (*meghül*ni), kičikt[em] *fagyasz*tani (*kihü*teni) | *md.E.* ekše, *md.* äšä *hü*vös; *md.E.* ekšele-, *md.* jášele, äšele- *füröd*ni (*tkp.* *sich abkühlen*, *hütöz*ni); *ekš*elme *fürd*ő; *md.* jakšâma, *md.E.* jakšamo *hideg*, *hidegség* | *zürj.* közid *hideg*, köjd- *hidegü*lni, *kihül*ni, köjdäd- *frigus effi*cere | *voj.* kezit *hideg*, keđ *kihül*ni, *fagyni*.

1. J e g y z e t. *Egymás*nak *megfelel*nek ezen *alakok* :

a) „*hül*ni“ *jelentéssel* : *zürj.* köjd-, *voj.* keđ-, *cser.* jükš-, kiž- *v.* kič-, *md.E.* *md.* ekšele-, jášele-, äšele- (*a* *gyakorító* l *képző* nél-kül)* *ekše*-, jáše-, äše- | *f.* jáhty-, *ész*t. jahtu-, *liv.* jáđ- b) „*hü*teni“ *jelentéssel* : *zürj.* köjdäd-, *cser.* jükšükt-, kičikt-, | *f.* jáhdyttá-, *ész*t. jahuta-, *liv.* jáđ- c) „*hideg*“ *jelentéssel* : *zürj.* közid, *voj.* kezit, *cser.* jükstő, jüšta, *md.* *md.E.* äšä, *ekše* *hü*vös, jakšâma, jakšamo *hideg* | *ész*t. jaheda, *liv.* jáđ.

2. J e g y z e t. *A* *mint* a jükše-, ekše-, jakšâma *alakok* *mutatják*, a *md.* äšä, äšele-, *cser.* kiž-, kič-, *voj.* *zürj.* kezit, közid, keđ- *alakokban* *torokhang* *enyezett* el az š, ž, č, ž, z, d *előtt*, *mely* *torokhang* a *zürj.* köjd-*ben* *még* *meg* *is* *van* *mint* j = h a *finn* *jähty*-*ben*; az *említett* š, ž, č, ž, z *hangok* *pedig* t, d-*ből* *eredtek*, *mint* a köjd, keđ-, jáhty, jahtu, jáđ- *alakok* *mutatják*. *Végre* az äšä, äšele-, *ekše* *alakok* *eljáról* a jášele- jükš-, *jähty*- *alakok* *tanúsága* *szerint* *legközelebb* j *tünt* el, *mely* j *megint* *eredetibb* k-*ből* *keletkezett*, *v.ö.* a kiž-, kič, köjd, közid, kezit *alakokat*.

3. J e g y z e t. *A* „*hideg*“ *jelentéssel* *járó* *alakok* (1. *jegyz.* c.), *a* *mint* a *cser.* jükstő, *zürj.* *voj.* közid, kezit, *ész*t. jaheda *mutatják*, a *finn* -ea, -eda *végü* *melléknevek* *közé* *tartoznak* (*valkea vilá*gos, *e.h.* valkeda, *liv.* valda, *cser.* volgodo, *md.* *md.E.* valda, valdo, *zürj.* *voj.* jugid, jugit) *s e* *szerint* *így* *egészíthetők* *ki* : *cser.* jükš-tő, *md.* äšä•• (äšädä), *ekše*•• (ekšede), *zürj.* közid•, *ész*t. jah•da (jahdeda), *liv.* jáđ•• (jädeda), *s föl*tehető *meg* *egy* *finn* *jäh-teä (jähdedä) *is*. *A* *md.* jakšâma *ezenkivül* *meg* *ma* *képző*-*vel* *van* (*v.ö.* *md.* šapama = *csuv.* šapo *savanyú*, *f.* lämpimä *és* lämpiä *meleg*).

4. J e g y z e t. *A finn jähty- ige, képzésére nézve, egyező ezekkel: köyhty- elszegényedni, laihtu- soványodni, melyek köyhä szegény, laiha sovány névszóktól származnak. E szerint a jähtyes társai (1. jegyzet) névszói értelemmel bíró ilyen alapszóból indultak ki: f. jähä, cser. jüg, kig, md. jäg, jeg, jag, zürj. köj, votj. kej.*

5. J e g y z e t. *A m. hives (*hijes, hiyes)-ben megvan az imént kimutatott alapszó s képzővel (hive-s), hive- (*hije-, hiye-) alakkal = f. jähä, cser. kig, zürj. köj stb. — A m. hiedelem (hiedelm) szóból hiedel- ige tűnik ki, melynek l gyakorító képzőjét elvéve hied- marad = zürj. köjd-, votj. ked-, cser. jükš-, f. jäht- (*jäht-), liv. jäd-. Ebben tehát az említett alapszónak hie- alakja van. Különben az egész hiedel- ige = md. jäsäle-, ekšele (*jäkšele, **jähtele, ***kägstele), vagy ezen gyakorító igt zürjén alakkal képezve, köjdal-. Következöleg a hiedelm szó is = md.E. ekšelve furdö (hütözés, abkühlung). — A hideg szóban megfelel hi a fentemlített alapszónak, a miszerint az legközelebb hijdeg, hivdeg (*hijedeg, hiyedeg)-ből keletkezett. Különben hid- (= hied-) szintén = zürj. köjd, votj. ked-, cser. jükš-, md. ekš-, jakš-, de szükségképen = köz-, kez- is ezekben: közid, kezit „hideg.“ Az egész hideg v. hijdeg-ben (mely Erdősínél még hüdég is) benne van, még g képzővel megtoldva, a fent elésorolt melléknevek (1, c. és 3. jegyzet) teljes alakja: zürj. közid (eh. köjdide), cser. jükštö (*jüktötö), észt. jaheda (jahdeda), f. *jähteä (*jähtedä); md. äšä, ekše (*jäkšedä) és jakšä ebben: jakšäma, melyben a ma épen olyan járulék, mint hidégben a g.*

123. him (mas):

|| vog. kum férj, ember (kum náurem figyermek); vogD. kum, kajm, kuj him: k. pat gácsér | oszt. xuj ember, férfi, him; oszt.S. kuj, ku.

124. hiv- (hiszek, hinni, hívö); hív, hü (fidelis):

|| md. keme- hinni, reményleni; md.E. käme- hinni, bizni, kä

125. híz- (hízik, hízlalni):

[mez hü.

|| md. kuja- hízni, kövöredni, kujafti- hízlalni (kuja kövér) | votj. kvaj- kövöredni, hízni, kvajt- hízlalni | vog. köt- hízni, kötept- hízlalni.

126. ho- kérdö névmástö: hol, hova, honnan, hogyan, ha (néha, valaha):

f. ku- : ku-ka (*gen.* kunka, *pl.* kutka) kicsoda, kussa hol, kuhun-ka hova, kusta-pa honnan, kumpa (*nom.* kumpi) kettő közül melyik (*uter*); kuten, kuinka hogyan stb. | *éoszt.* ku- : kumb (*gen.* kumma) *uter*; kuda, kuida hogyan; kui, ku, gu mint (*f.* kuin, kun); kuhu hova, kus hol, kusta honnan | *lív.* ku- : kus hol, kust honnan, kumb *uter*; kunâ mikor; kui, ku, hogyan, mint (*f.* kuin) | *lp.* ku-, ko-: kutte ki, kobba melyik, *uter*, kosse mikor, kusne hol, kusa hova, kuste honnan, ko mint, hogy; *lpF.* gu-, go-: gutte, guabba v. goabba, goasse, gost (*hol*), gosa, gost (*honn*an), go mint, hogy.

|| *oszt.* xo : xoje, xoj kicsoda, xoda hova, xodan hol, xote honnan, xot sagat hogyan; *osztS.* koł honnan; kotti, kot hol, kołnam hova | *vog.* ko-, ka- : kot hol, kote hova, kotl honnan, kotäle hova, merre, kumle mint, kuin hogy | *votj.* ku- : kud, kudiz mely | *zürj.* ko, ki- : kodî mely, kitče hova, kitîs honnan; kodîr, kor mikor, kuž hogyan | *md.* ko- : kosa hol; ko, kov hova, kosta honnan; koda, kodanâ hogy, hogyan, kodama milyen stb.; *mdE.* ko- : koso, kov, kosto, koda, kodamo | *cser.* ku- : kudo mily, mely, kušto hol, kuško hovâ, kužeč honnan, kuze hogyan, kunam mikor; *cserH.* ku-, ko- : kuda, kušta, kuška, kušec, kuce, kunam (*vagy* : koda, košta stb.).

127. hó mensis (hónap, hava); hold luna :

f. kuu hold, hó (luna, mensis) : kuutama, kuun valo holdvilág, mondschein | *éoszt.* kuu hó, hold | *lív.* kû u. a.

|| *md.* kov, kou hold, hónap : ko-valda holdvilág; *mdE.* kov.

128. hol-, hold (holnap, holval-, holdá v. holdra kelve) :

|| *vog.* kolitâ hólnap, reggel; *vogD.* koaltän, kuolt reggel (k. värten hajnalpír) | *oszt.* xodaj reggel : xodaj-xunt hajnalpír (idaj-xunt alkonypír).

129. holló :

|| *oszt.* xûlaç holló, *osztSfö.* kôlak, *osztSal.* kôlank | *vog.* kulaç, *vogD.* kullaç.

130. hólyag :

f. kuula, kuulo hólyag, kelés, bugyborék (kalan kuula halhólyag, vesica piscis).

131. homály :

lp. kvolmo szürkület, crepusculum; *lpF.* guobmo-homályosodni | *f.* kaimo szürkület, homályos emlékezés.

132. homlok (hom-lok) ¹⁾:

|| *votj.* kim *homlok*, kimes *koponya*, *homlok* | *zürj.* kimäs *homlok* |
md. mdE. koña *homlok*.

133. homorú:

f. komo *homorú* (*cavus, concavus*) | *lp.* koabmer *marék*, *hohle hand*; *lpF.* goabmer.

|| *md.* kurmes (*kumres) *marék*, *mdE.* komoro | *cser.* kormuz *marék*.

134. hón (hóna alatt, hónalj):

f. kainalo *hón*, *hónalj* (*kainalossa hón alatt*) | *ész.* kaenal (*gen. kaenla*): *kaenla alune hónalj* | *liv.* kainal.

|| *cser.* kongla *hón*: kongla-lüväl *hónalj* | *md.* kavl-al (*kavél-al*)

135. hoporty, hoporj; hopores:

[*hónalj.*]

|| *md.* kopér *hát*: käd. k. *hézhát*, *mdE.* kopore; és *mdE.* kupof, *kupórks*, *gubor domb*, *boly*.

136. hord (hor-d):

f. kuorma *onus ferendum*, *teher*, *kocsiteher* ²⁾ | *ész.* koorm, *koorma* | *lpF.* guorbme.

137. horny (hornyo-t):

|| *cser.* korno *út*, *csik* (*via, stria*), *kornan csikos*; *cserH.* korna.

138. horzsol:

lp. karase- *horzsolás által sérülni* (*p.o. bőr*), *karastatte-fölhorzsolni* (*summam perstringere cutem*).

|| *md.* kërga- *vakarni*, *gereblyélni*, *kërks u. a.* (*fr.*)

139. hosszú, (hoszjú; hosszant, hosszabb):

f. kaute- (*nom. kausi*) *időbeli tartam*, *szak*: *kuu- kausi hónap*, *päivä- k. egész nap*, *journée* (*v.ö. naphosszat*), *vuosi-k. esztendő*, *année*; *kautta -n által*, *által*.

|| *vog.* kosä *hosszú*, *vogD.* kaže | *zürj.* kuž *hosszú*, *kuža hosszant* | *votj.* kuz *hosszú*, *kuža hosszant*, *-n által*, *kužat- hosszabbítani* | *cser.* kužo *hosszú*, *kut hossza valaminek*.

140. hoz (hozni):

f. kanta *hordani*, *hozni* (*tragend bringen*: *p.o. sanan kantaja szóhozó*, *hírhezó*) | *ész.* kand- *hordani*, *hozni* (*p.o. ilmale k. vi-*

¹⁾ A *lok*-ot mint külön szót lásd alább *lak*, *lok* alatt.

²⁾ A finn *kuorma*-ból biztosan egy elveszett *kuore-* igére következtethetni, „terre, portare“ jelentéssel. Így a *surma* „halál, vész“ névszónak igéje szintén csak az észben maradt *fen*: *sure-* halui.

- lagra hozni, szülni*) | *liv.* kända- (p.o. munâd k. ova parere) | *lp.* kuedde hordani, hozni (teremni, elleni), *lpF.* guodde-
 || *cser.* kond-[em] hozni (bringen) | *md.* kandi-, *mdE.* kando-hordani, vinni.
141. -hoz, hozzá (hozzám stb., régi alak : hozjá-m) :
f. kanta sark, *calx pedis* | *ész.* kand u. u. ¹⁾.
142. hős (adolescens, futurus sponsus, procus, hős-legény); hősölni :
 || *f.* kosia, kosio leánykérő legény, *freier* (ige : kosi- freien) | *ész.* kosia, kosilase (nom. -lane) u. a. | *liv.* kuožali (pl. -list), koži hős, *freier* ; kuožu-, kuoži-, kuožâl- hősölni.
143. húgy (urina) :
húgy (urinare ; huyó disznó) v. hudd (huddó, huddás) :
f. kuse (nom. kusi) húgy ; kuse- hügyni, hügyzni | *ész.* kuse (nom. kusi) húgy ; kuse-, kusi- hügyni | *lp.* kožža húgy, *lpF.* gož ; *lp.* kožže- hügyni, *lpF.* gužža-
 || *vog.* kuš húgy ; *vogD.* kunš- hügyni | *oszt.* χos- hügyni | *votj.* kiž húgy, kižal- hügyni | *cser.* kuž-vüt húgy (h. víz) ; kuž-[am] hügyni.
144. húgy (régi szó = csillag) :
 || *oszt.* χûs csillag | *zürj.* kožuv | *votj.* kizili.
145. húný (szemet húnyni, behúnyni) :
 || *md.* koñe-, *mdE.* koña húnyni, (konča- hunyorgatni) | *cser.* kum-[em] behúnyni | *vog.* kuañt- behúnyni (szemét).
146. hurtszol :
 || *vogD.* kart-, kort- húzni.
147. hús ; huszad :
oszt. χûs hús, *osztS.* kôs | *vog.* kus hús, kust huszad | *zürj.* kiž hús , kižed huszad | *votj.* kiž (kižäti huszadik) | *md.* *mdE.* komš hús.
148. híz :
f. kisko- lehízni, kihízni, szaggatni (p.o. héjat, szeget, ruhát) | *ész.* kisk- : maha-k. lerontani, niederreissen | *liv.* kisku- szag-

¹⁾ Postpositívó alapszókül különösen testrészeket jelentő szók szolgálnak (p.o. fej, mell, szív, fül, kéz, orr, oldal, hát, far). Hogy a „calx pedis“ is alkalmas e szerepre, mutatja p.o. az „in calce“ = közvetlenül hozzá csatolva ; „auf den fersen“ = legközelebb hozzá. A hozzá-nak eredeti jelentése e szerint „ad calcem“, mely épen úgy általános „ad“-dá vált, mint p.o. az észt-lív *juure* „hozzá“ tkp. „ad radicem“ (v.ö. *juures* „-nál“, *juurest* „-től“).

gatni, tépni,¹⁾ (ämbö k. fogat kihúzni) | *lp.* kese-húzni (*p.o.* terhet a ló), *lpE.* käässe-, *lpF.* gässe-.

|| *vog.* kas- fölhúzni (kasep fölhúzó, függöny); *vogD.* kaš- : kven k. kihúzni | *oszt.* kes-, *osztS.* koss- húzni, rántani | *zürj.* kisk-tépni, húzni (*vello, traho*).

149. hüvely :

|| *md.* kuftol, kéftul borsóhüvely, hüvely; *mdE.* kuftul | *vog.* kam-tul hüvely.

150. hab (*spuma*) :

lp. sopt hab, *spuma*; *lpF.* soft.

|| *md.* šov, *mdE.* čov hab, *spuma* | *cser.* šong.

151. haj (*crinis*) :

f. hiukse (*hajukse, *nom.* hius) haj, hajszál (*pl.* hiukset); haivale, haivare, haivene (*nom.* -al, -ar, -en) hajszál, ritka haj | *ézt.* juukse (*nom.* juus) haj (*haupthaar*) | *lv.* ibüks (*pl.* ibükst).

|| *votj.* si haj : jir-si kopfhaar | *zürj.* si hajszál, szörszál : jur-si haj, kopfhaar, vöö-si löször.

152. hajlok, hajlak, hajlék (haj-lok, -lak, -lék)²⁾ :

f. suoja fészér, eresz, ház (*schauer, regendach, domus*); suojukse (*nom.* -jus) vadászkaliba | *lp.* suoje, suojes széltől és vihartól megóvott | *ézt.* sooja (*nom.* soe) meleg.

153. hajol, hajlít, hajt, hajlik (meghajtani) :

f. suju- hajlani, flecti (*p.o.* fa a szél által), sujutta-, sujotta-hajtani, hajlítani | *lp.* soje- hajlani, sojo hajlat, sojeles hajlékony (*p.o.* fa), sojate- hajtani, hajlítani; *lpF.* soğa-, sojade- hajlani, soğel hajlékony; sojate, soğalatte- hajtani, hajlítani.

154. hajít, hagyít :

f. heittä- hajítani, vetni, dobni | *ézt.* heit- u. a. | *lv.* eita- u. a.

155. halk (h. beszéd, halkkal járni) :

f. hilja mozgás lassúsága, zajtalanság : juoksee hiljallensa lente currit, ole hiljan légy csendesen, veszteg; hiljaise (*nom.* -ainen) csendes, lassu, halk | *ézt.* hilja, hiljak lassu, csendes, halk | *lpF.* hillje lassu, csendes (*p.o.* járás).

156. hang (fen-hangon, jó hang = vox, stimme) :

¹⁾ A finn *tempaa-* „reissen, rupfen“ s a megfelelő *ézt.* tömba-, tömb- „ziehen, an sich ziehen.“

²⁾ V.ö. alább a lak, lok czikket.

f. sana szó (vox, verbum) | észt. sana, söna u. a. | liv. sōna szó, név (sōna pārast név szerint) ¹⁾.

157. harmat:

*f. harmaa (*harmada) szürke ²⁾, és härmä dér, pruina | észt. härma (nom. härm) dér, zuzmara (härma lang pókháló a fűvön; harma perse „spirren, graue erbsen“) | liv. ārma.*

158. hervad:

*f. herpoa- (*herpoda-) ellankadni, bágyadni.*

159. hét, heted:

*f. seitsemän (seitse-, *seihte-) hét | észt. seitse (gen. seitsme) | liv. seis hét (seismōs heted, seismōndōks hetedszer) | lp. čieča hét, čiečad heted (igy is: kječa, kječad); lpF čiečča és čiečad. || vog. sāt hét (sieben és woche), sātít heted | oszt. tâbet hét tâbetmet heted; osztS. lâbet | zürj. sizim hét, sizimäd heted | votj. sizim hét, sizimäti hetedik | md. mdE. sisem | cser. šem, cserH. šim hét.*

160. híd (hida-t; hidas):

f. silta híd, pons | észt. silda (nom. sild) | liv. silda | lpF. šalddo. || md. seđ híd, palló; mdE. säđ, sede | cserH. sederä padlat, cser. söldöra fekvőhely a padláson.

161. híj, héj (hijába, héjába), hijú, hiú; hézag (cavus, concavus, inanis: hézaghely):

lp. čoive has ³⁾, lpF. čoavge.

|| md. šava, mdE. čavo üres (čavs hiába).

162. hív (hívni, híni):

f. huuta- kiáltani, hirdetni | észt. hüüd- kiáltani, hívni, nevezni (v.ö. hogy hívnak).

163. hó (hava-t) nix:

lpF. suovve nedves hó.

164. hőkken (meghökkenni):

f. säikähtä hirtelen megijedni, ijedve félre ugrani (p.o. ló) (sydän säikähti cor subito palpitavit); säikky- megijedni.

¹⁾ V.ö. lat. vox „stimme“ és „wort.“ Első jelentés mindenesetre a „stimme“, azaz „rövidebb-hosszabb hangadás“, mely a hallóérzékre hat, nem tekintve még netaláni jelentős tartalmát. A gör. ὄψ, szkr. vāč még nem jelent szót, wort-ot, mint a lat. vox.

²⁾ V.ö. finn halla „dér“ és halli „halványszürke“ (halli-parta v. halla-parta „graubart.“

³⁾ „Has“ és „üres, cavus“ rokon fogalmak lehetnek: v.ö. gör. κενός, κενός „üres“ és κενών „lányék, has oldala.“

165. hölgy (*hermelus*; *hölgymäl*):

|| *vogD.* šoals, šoališ *hölgy* (*hermelin*).

166. hull (*hullani*¹): hull *a falevél, zápor, forgács stb.*):

f. sata- *esni*: satehe (*nom.* sade) *esö*, sato: hullás (*tollhullás*: lintu on sadolla *a madár vedlik*; lehti-sato *falevél-hullás*); satele *u. a. (fr.)* | *észt.* sada- *esni*, *havazni*, | *liv.* sada- *esni*, *hullani* (*jera s. szét esni, széthullani*), sad *esö*.

167. húr (*darm, saite*); hurka:

f. suole (*nom.* suoli) „*darm*“ | *észt.* soole (*nom.* sool) | *liv.* suol | *lp.* čolle, *lpF.* čoalle.

|| *voj.* šul *húr* (*darm*) | *zürj.* šú (*e h. šul*) *u. a.* | *md.* šula, *mdE.* šulo | *csér.* šolo *belek, intestina* | *oszt.* sut, *osztS.* sot *húr* (*darm*).

168. játsz (*játszik, játszani*), játék:

|| *oszt.* jantk- *játszani* | *vog.* jang- *játszani*: jani, jangil *játék*.

169. jég (*jege-t*):

f. jää *jég* | *észt.* jea, jeä *jég*, jeätse (*nom.* jeäne) *jeges* | *liv.* jei *jég*, jeii (*pl.* jeiist) *jeges* | *lp.* jägñe *jég*, jägñas *jeges*; *lpF.* jeñ, jegña *és jegñis*.

|| *vog.* jang *jég*, *vogD.* jang, jong | *oszt.* jenk | *voj.* ijä *jég*, ijäes *jeges* | *zürj.* ji *jég*, jiäs *jeges* | *md.* jāj, āj *jég*; *mdE.* ej, je (*i, ie*) | *csér.* ej, î *jég*.

170. jegy (*signum, nota, vestigium. Molnár A.*):

f. jälke (*nom.* jälki) *nyom, vestigium* (*käymme yksiä jälkiä azon nyomokon járunk*; kirveen, hampaan jälki *fejsze-, fognyom*) | *észt.* jälg (*gen.* jälje, jāle) *nyom, lábnyom*: hammaste jälg *fogak nyoma, harapás helye* | *lpF.* jälgas, *lp.* jāje *nyom*.

171. jel (*signum, insigne, character, nota*), jeles (*insignis*):

jelen (*jelenváló*), jelen (*jelenés apparitio*), jelent²):

f. julki *nyilván* (*palam, manifeste, in omnium oculis*); julkise (*nom.* -inen) *manifestus, publicus, spectabilis, conspicuus, egregius*; julkia *u. a., meg: bátor* (*kühn, dreist*); julkene- *nyilvánltni, közismeretessé lenni* (*manifestari, omnibus notum fieri, di-*

¹) Gyakorító alak e helyett *hudlani*, mint *beszélni*, e h. *beszédleni, ülni* (*ünnepet*) e h. *üdleni*.

²) A *jelen* stb. igazi jelentésére nézve, melylyel a hasonlított finn szók is egyeznek, a Müncheneri codex világosíthat föl. Ebben ugyanis *jelen, jelennén* = „*palam, manifeste*“ (ellentét „*titkon*“), *jelent* = „*revelat, manifestat, patefacit*.“ E szerint *jel* tkp. az a mi nyilván látható, szembe tűnő.

- vulgari*), merni; julista- nyilvánossá tenni, hirdetni. | *ész.* julge (gen. julgeda) bátor (*dreist, kühn*); julge-, julgu- merni. | *lp.* julka nyilván (*palam, manifeste*), jullos közönséges (*allgemein*).
172. jó (*folyó, fluvius, tulajdonnevekben*: Sajó = Sav-jó „*Salzfluss, Salzach*“, Héjő, Héjő = Hé-v-jó (*tótul Teplica*), Berettyó = Berek-jó ¹⁾):
- f.* joke (*nom.* joki) *amnis, fluvius minor* | *ész.* jöge (*nom.* jögi) patak, folyó | *liv.* jog, joug | *lp.* jokka patak; *lpF.* jok.
- || *oszt.* jeaga kis folyó, mellékfolyó | *vog.* já folyó | *zurj.* ju *flumen*.
173. jó (*jav-a, javallani*); jószág; jog kéz ²⁾ (*jobb kéz*):
- liv.* juva jó, jóra való; *dexter* (juva käiz jobb kéz); *juvám haszon, nyereség, jószág* | *f.* hyvä jó, hyvyte (*nom.* hyvyys) jó-ság, jószág, javak | *ész.* hea, haa, hää jó; jószág (hääl meelel jó szívvel, szívesen, hea käsi jobb kéz).
- || *vog.* jomas jó, jobb oldal | *oszt.* jem jó, szép, jemat valami jó; jemsaj jobb oldal, *osztS.* jemse.
174. jonh, jonhó, joh, ih, eh, gyuha (*belek, belső rész, szív, gyomor; máj*: joha-fájó):
- || *oszt.* xonaj, xon gyomor.
175. jő, jü (*jöv-, jüv-*):
- || *oszt.* jiv-, jüv- jönni; *osztSal.* jüg-; *osztSfö.* jug- | *vog.* jî- (jîm jövök, jîne jövö).
176. jut (*oda jutni, belejutni, joht* ³⁾).
- f.* johtu- jutni valahova, oda vetődni (johtuu mieleeni eszembe jut); johdatta- vezetni | *ész.* johtu- belejutni, megესni (*sich begeben, sich zutragen*), történetesen jönni; juhata- vezetni | *liv.* juōda- juōnd- vezetni | *lp.* *lpF.* jotte- vándorolni, előre menni (*migrare, progredi, procedere*).
- || *md.* *mdE.* jota- mellette elmenni, műlni, átkelni-; jottafti- álkel-

¹⁾ Lásd erről: Hunfalvy, NyKözl. VI., 351. stb. II.

²⁾ A jog régi magyar szó, melynek egyedüli és igazi jelentése „*dextera* (manus)“, vagy egyazon a jó, jöv-val vagy legalább ehhez mint származék tartozik. Nem ellenkezik ezzel a jelentés (dextera), tekintve azon észjárás, mely szerint egyes finn nyelvek a „*dexterát*“ jó-val jelölik, s hasonlóképen a bal kezét a „*rossz*“ szóval (így az ész nyelv *paha*-val).

³⁾ Ezen régi magyar alakokban: *johtat, ihtat, iktat* = *jutat* (mittit, collocat, pervenire facit), I. Mátyás Flórián, Magyar nyelvtudomány, 2. füzet. Pécs 1863. a 51. lapon. Ott ilyen példákat találunk: valakinek levelet *iktatni*, kezébe *iktatni* (levelet), oda *iktatni* hozzá; az országból *ki iktatni*.

tetni | *vog.* joht- jutni | *oszt.* jôxt- jutni, *bemenni*; *osztSal.* jôgod-, *osztSal.* jûgoc-.

177. juh, ih (*ovis*):

f. uuhe (*nom.* uuhi) juh (*ovis femina*).

|| *md.* uča juh | *oszt.* ôš, *osztS.* âč | *zürj.* Ÿž | *votj.* iž | *vog.* oš.

178. juhar, ihar (-*fa*):

f. vahtera juharfa | *ézt.* vahter, vahter (*gen.* vahtra) | *liv.* vâdör.

|| *cser.* vaštar kora jávor | *md.* uštir juharfa, *mdE.* ukštor, ukštora.

179. gyalog (*gyalog ember, sereg; gyalog járni*):

f. jalka láb: jaloin, jalkaisin *gyalog* (*pedibus*), jalkaise (*nom.* -ainen) *gyalog, pedes, pedester* | *ézt.* jalg (*gen.* jala) láb: jala, jalgsi, jalal *gyalog, pedibus* | *liv.* jâlga láb; jâlgin *gyalog, pedibus* | *lp.* juolke láb: juolkak lábú, juolkajes v. juolkos *gyorslábú*; *lpF.* juolgge láb: juolgaši *gyalog, pedibus*, juolggag láb-bal való.

|| *cser.* jol láb; jolen *gyalog* (*p.o.* menni); *cserH.* jal és jalan | *md.* jalga *gyalog, pedibus*, *mdE.* jalgo.

180. gyanánt:

|| *cser.* -gañe összetételekben, *p.o.* u-gañe olyan mint új, tu-gañe afféle, olyan, mo-gañe milyen; 2. *postpositio* = gyanánt, ként (*čerideme kiše jing gañe halovány, mintha beteg volna*); *cserH.* gaña.

181. gyékény:

|| *oszt.* jegan gyékény (*schilfmatte*), *osztS.* jeki.

182. gyér (*gyér erdő, háló; gyéren*):

f. harva gyér, ritka (*p.o.* szövet, háló): harvoin, harvaan *gyéren* (*raro*) | *ézt.* harv, arv (*gen.* -va) gyér, harvaste, arvaste *gyéren, ritkán* | *liv.* âra ritka, gyér, ârastis, ârald *ritkán* | *lp.* narbe, narbes *gyér* (narbes vuome *gyér erdő*), hig (*p.o.* kása); *lpF.* narbbad.

|| *oszt.* tûrap, tûrup *gyér* (*licht, undicht*) | *md.* šura ritka, gyér | *votj.* šer ritka.

183. gyermek:

|| *oszt.* naïrem gyermek (*хuj-ñ. figyermek, fiu, neñ-ñ. leány-gy.*) *osztS.* neurem | *vog.* naïrem *gyermek* | *md.* jolma, jomla *kicsiny* (*jomlasta kis korától fogva*).

184. gyors:

ész. järsk (gen. järsu, tö: järsku, e h. jarsku) gyors, sebes (eülig, flink, hurtig).

|| *vog. jor sebes.*

185. gyökér (gyökere-t):

f. juure (nom. juuri) gyökér | ész. juure (nom. juur) u. a. | liv. jár.

|| *vog. jekur vastag gyökér, vogD. jegur a kidöntött fának látható minden gyökere | md. jur gyökér, bokrok; mdE. jur gyökér, fa töve.*

186. gyönyörű, gyönyörköd-ni:

|| *md. kenärde- örülni, kenärdim öröm.*

187. gyöz (munkát gyözni; nem gyözöm vinni ¹) stb.):

f. jaksa- birni, erejénél fogva képes lenni (polleo, potis sum, valeo, p.o. jaksat-ko vetää valesne trahere, en jaksa tehdä haud sufficiunt mihi vires, nem gyözöm megtenni) | ész. jaksa- birni, (vermögen, können) | lp. jokse- hozzá férni, utólrni (assequi, attingere posse), elég lenni (sufficere): i tat moddit jokse multis hoc non sufficit (sokat nem gyöz = soknak nem elég); joksos hozzájutható (aditu possibilis, quod attingi potest); lpF. jufsa-

188. gyúl, gyújt:

|| *cser. čukt-[em] meggyújtani, cserH. čukt- | votj. žuat- meggyújtani, žual- égni.*

189. gyúl, gyújt (összegy., rakásra gy.; gyülekezni):

f. joukko- csapat, gyülekezet (agmen, caterva, p.o. hää-joukko lakadalmi nép), nagy rakás (kirja-j. congeries librorum, joukko-kauppa nagykereskedelem) | ész. jouk csapat, banda | lpF. joavkko = f. joukko.

|| *votj. jukal-, lukal- gyújtani, összegyújtani: luk nyáj, gyülekezet, csapat.*

190. táj:

lp. taiv, taiva hely, táj (locus, tractus): taivi, taiv monnullis in locis | f. taivaha (nom. taivas) ég, coelum | ész. taiva (nom. taivas) u. a. | liv. tōvas u. a.

191. talál (találni valamit; azt találtam mondani, ott találtam hagyni; rá találni valamire):

¹) A *gyözni* igének „vincere“ jelentése csak módosulata ennek „megbír bewältigen (p.o. arbeit)“, azaz „vermögen, die nötige kraft dazu haben.“ *Munkát gyözni* németül is így van „die arbeit zwingen“; *meggyözni, legyözni* meg „bezwingen.“

f. tule- *jöni*, *venire* ¹⁾: *tulin näkemään contigit ut viderem (találtam látni)*; *tuli sanotuksi casu evenit ut diceretur* | *ész.* tule-*jöni* | *liv.* tul-*jöni*.

|| *cser.* *cserH.* tol-[am] *jöni*.

192. talp:

f. *talla valamire alkalmazott lap, lemez (lamina)*: *kengän talla lamina ex corio sub calceo (innen : tallaa- taposni, tkp. talpalni)*; *v.ö.* *tallukse (nom. tallus) calceus v. soccus ex panno* | *ész.* tal (*gen. talla*) *talp (schuh- és fusz-sohle, jala tal)* | *liv.* *tála*: *tálan alli talpnak hátulsó része.*

|| *zürj.* *talal- taposni, conculcare (=f. tallaa-).*

193. tanul, tanít (tanét, tanejt, tanojt); tanó; tanakod-:

f. *tunte- tudni, megismerni, érezni (tunnen asian rem cognitam v. perspectam habeo, tuttu v. tuttava homo notus, amicus)*; *tun- nusta- elismerni, megvallani* | *ész.* *tund- ismerni, megismerni, megtudni, érezni*; *tunnista- = f. tunnusta-* | *liv.* *tundö- = f. tunte-* | *lp.* *tobde- érezni, megismerni, lpF. dovdda-*.

|| *md.* *mdE.* *tonadī- tanulni*; *md.* *tonaffī-, mdE.* *tonavto- tanítani* | *cser.* *tüñem-[am] tanulni, tüñükt-, tunuikt-[em] tanítani*; *cserH.* *tomen-, tumen-[am] tanulni, tomđ- v. tumđ-[em] tanítani* | *votj.* *tuno jós, jövendőlb.*

194. tanárok, tanórok = tan-árok (faluhoz közel levő árklás, bekerített füves hely):

f. *tanhu kétfélel kerítéssel való út (via utrimque septa)*; *ménes- kert (equile conseptum)* | *ész.* *tanav (gen. -va), tanum (gen. -me)* két kerítés közt való út.

195. tapad (hozzá tapadni):

lp. *täppo- hozzá tapadni, ragadni (adhaerescere, p.o. nix trahae), lpF. doppo-*; *v.ö.* *lp.* *topete- amore alicujus capi: mana juo tapeti muñi me jam diligít infans* ²⁾.

¹⁾ Hogy a „találni, finden“ jelentés a „kommen, dazu- v. daraufkommen“-féléből igen természetesen elé áll, mutatja maga a lat. *in-venire*, a szláv *na-cho-diti, najti* (tkp. rájárni, rámenni) = „finden.“ A magy. *talál* igének hasonló alapértelményére mutat még a *rá-találni*, és a történetes, akaratlan cselekvésről való használata (p.o. azt *találtam mondani*).

²⁾ A *topete-* jelentésére nézve meg kell jegyezni, hogy a fölhozott példában *muni* nem accusativus, hanem dativus, s úgy hogy a megfelelő fordítás „hozám“, minél fogva *topeti* is tkp. „ragaszkodik.“ V.ö. a ném. *anhänglich* szót.

|| *zürj.* sibd- hozzá ragadni (*adhaereo*), sibdäd- hozzá ragasztani (*affigo*).

196. tapint, tapogat, tapasztal ¹⁾.

lp. toppe- megfogni, *prehendere*, tuobbele- *prehendere*, *apprehendere*; tuobbete- *sectari*, *persequi* | *f.* tapaa- hozzá kapni, *kapkodni*, *megkapni*, *találni* (tapaa miekkasi fogd a kardodat, tapaan sanoja szavak után kapkodok, pelko tapasi hänen metus in eum incidit, megkapta a félelem); tavoitta- utána kapni, keresni (*zu erreichen*, *zu greifen suchen*) | *ész.* taota- fogni, *megfogni* = *f.* tavoitta | *liv.* tabb- találni, *kitalálni*.

197. tapod, tapos:

|| *md.* *mdE.* tapa- tiporni, *taposni*, *ütni*.

198. tapló, topló:

f. taula, takla *tapló* | *ész.* tael (*gen.* taela), tagel *u. a.* | *liv.* tagl, dagl *u. a.* | *lp.* tuovle, *lpF.* duovlle *u. a.*

|| *vogD.* taplox, *taplit* *tapló*.

199. taraj, taréj; tarkó:

ész. turi (*gen.* turja, turju), turik (*gen.* -ku) *tarkó*, *nyakszirt* | *f.* turja *nyakszirt* | *lp.* čorge *apex*, *quod summum est in aliqua re*: čavelk čorge *hátgerincz*.

200. tarka:

|| *osztS.* târax *szürke* ²⁾.

201. tart (tartani *vmit*, *hogy le ne essék*; *fentartani*):

lp. torjo- támasztani, *tartani* (*fulcire*, *sustentare*: *kätin torjot manu sustentare*); *kormányozni*, *igazgatni*, *regnare* ³⁾; *tarjote-u. a.*, *tarjoteje qui sustentat*, *sustentator*, *gubernator* (*p.o. mundi, navis*); *lpF.* doarjo-, *doarjale-u. a.* (doarjo muo go gaččagoa-*dam stütze mich, wenn ich fallen will*; *valddegodde ja olbmuid doarjot v. doarjalet országot és népet kormányozni*).

202. tata:

f. taata, taato *atya* (*töbnyire csak megszólításra használt szó*:

¹⁾ A *tapasztalom* igét Molnár A. így magyarázza: „tango, deprehendo, attracto“; *tapogatom* meg így van nála: „palpo, attracto, contrecto.“

²⁾ „Szürke“ mint vegyes szín egyeztethető a „tarka“-val. Az *osztS. târax* csak jelentésre nézve felel meg az *oszt. sur* „szürke“-nek.

³⁾ A *mordvin kirde* „tartani“ szintén „igazgatás, kormányzásról“ használtatik: *kudo-kirdima* háztartás, *inazoro-k.* birodalom (király-tartás). Innen érthető a nagy. *tartomány* szó is.

taato taivahinen *mennyei atya*) | *ész.* taat (*gen.* taadi) *u. a.* (vanna taat *öreg atya, öreg isten*) | *liv.* tât, tâti tata.

|| *md.E.* tãfã, tãfa atya.

203. tavasz:

|| *votj.* tulus tavasz | *zürj.* tulis | *oszt.* tãven, *oszt.S.* taux tavasz.

204. távol, távozni:

lp. tavve távol a parttól (*qui a litore longe distat in lacu aut mari, p.o. suolo sziget*): tavane-, tavete- a litore in altum discedere (távozni); *lpF.* davvane- *u. a.*

205. te tu, tí vos:

f. sinã (*e h.* tinã), sie, si, sã te; te, työ tí | *ész.* sina, sa te; teie tí | *liv.* sina, sa te; tæg, teig, tẽ tí | *lp.* ton, todn te, tije tí; *lpF.* don és di.

|| *zürj.* te (*acc.* tenã) te; ti tí | *votj.* ton te, ti tí | *md.* ton te, tiñ tí; *md.E.* ton és tiñ | *cser.* teñ, tiñ, tõn te; te tí; *cser.H.* tiñ, tiñ és tã | *oszt.* neñ te, neñ tí | *vog.* nãng te, nãn tí.

000. te (*mutató névmástó*) té-tova (teve-tova): tél-túl: lásd az ez czikk alatt.

206. tegez (*pharetra*):

|| *vog.* vogD. tãut (* tãgãt) tegez.

207. teher:

|| *oszt.* tãgert, *oszt.S.* tãgert nehéz | *vog.* vogD. tarut teher.

208. tél (tele-t):

f. talvez (*nom.* talvi) tél | *ész.* talvez (*nom.* talv) *u. a.* | *liv.* tãla | *lp.* talvez, *lpF.* dalvve tél.

|| *cser.* tele tél | *md.* tãla, *md.E.* tele | *votj.* tolalt tél | *zürj.* tõ (*e h.* tõl) tél, tõlõ *hiemalis* | *vog.* tãl, tẽl tél, *vogD.* tãl | *oszt.* teda, tede, *oszt.S.* tũlex tél.

209. tel (telik, telni); tölt (tölteni):

tele, teli, teljes:

f. täyte (*nom.* täysi) teli, teljes; täyty- telni, megtelni, täyttätölteni, teljesiteni | *ész.* täis, täüs (*gen.* täie, täve) teli, teljes; täit-, täüt- tölteni | *liv.* tävz (*pl.* tãdõd) teli, teljes; tävdõ-, tãdõ- telni, megtelni; tävt- tãta- tölteni, teljesiteni | *lp.* teuvas, teuves teli; teus, teusa *megnõtt, adultus*; teuve-, teuvo- telni, megtelni, teute- megtölteni; *lpF.* diev, dievas teli, teljes: dievva- telni, megtelni, dãvdde- tölteni, megtölteni.

|| *vog.* tajl, tali, taul tele; tajnt- telni, tajntept- tölteni, megt.;

vogD. tal tele; tal- telni, talt- tölteni | oszt. tét tele | zürj. tîr tele, tîrm- megtelni, tîrt- megtölteni | votj. tîr tele, tîr- tölteni (füllen); tîrm- telni (genügen), tîrmüt tele, elég, teljes, tîrmüt- megtölteni | cser. tiť, tičmaš tele.

210. telek (telke-t; ház-telek; telkes):

f. tilka, tilkka folt, kis darab¹⁾: maan tilkka portio minor agri; veden t. csepp víz; — tila hely (locus quem quis occupat: stelle, platz); tilukse (nom. tilus) locus cui proprius, possessio (pl. tilukset telkek, szántó földek) | észt. tilga, tilka (nom. tilk) csepp | lîv. tilka csepp.

211. tenyér (tenyere-t)²⁾:

f. tantere (nom. tanner) tér (talon tanner area ante domum).

212. tép (tépni a haját, kitépni, megtépászni):

f. tempaa- megragadni, kiszakítani, tépni (tempaan tukasta per crines vellico); tempaise- u. a. (hirtelenül) | észt. tömba-, tömbhúzni, magához húzni | lîv. tymb- húzni, hurczolni, rántani; tymbšlõ- ránczigálni.

213. teper (földre teperni):

f. teperty- fáradtan lerogyni (laborc delassatus corruo; tehát *tepertä- a. m. prosternere).

214. tér (tér hely, térség; teríteni):

|| vogD. tare: tare mä tér föld erdő nélkül | oszt. tēremd- bört kiteríteni, aláteríteni.

215. tér (beletérni = féрни):

|| votj. terišk- féрни (platz finden); tert- fassen, annehmen, ter- fasslich sein, annehmbar sein (téрни).

216. terem, teremt:

[care)³⁾.

lp. taramatte- hirtelen ráemlékezni (subito in memoriam revo-

|| vog. tejr̄m- teremni (tejr̄mēm termék, tejr̄mem termett).

217. tet- (tetik régen = tetszik. Müncheni codex) apparere, videri (megtetszik, kitétszik):

¹⁾ V.ö. a német fleck, flecken szónak szűkebb és szélesebb jelentéseit. Szintegy a f. paikka is „flocken, lappen“ és „stelle, platz.“

²⁾ A „tenyér“ (flache hand) elnevezésére természetesen csak „fläche“ jelentésű szó szolgálhat. V.ö. a föld czikk alatt a f. pöytä jelentését.

³⁾ A teremt ige tkp. „hervorbringen, zur erscheinung bringen“, v.ö. a terem igének rögtöni megjelenésről való használatát („ott termett az oldala mellett“). Ez értelemben „teremtés“ az emlékezetbeli vissza- vagy földidézés.

|| *zürj.* tidal- *apparere.*

218. tetem (*csont*):

lp. takte *csont*, kemény fűszár, kóró: takte- *csontosulni*, kóró-
sodni (fűszárakról); *lpF.* *dafte csont.*

219. tető (*fa-*, *fej-tető*, tetejébe):

f. latva *fatető*, felső vége, hegye *vminek* | *ész.* *ladva* (*nom.* *ladev*,
ladv) *u. a.* | *liv.* *lada u. a.* (*pâ lada fejtető*).

|| *oszt.* *tej tető*, legfelső része *vminek* (*juχ* *tej fatető*); *osztSal.* *toj*,
osztSföl. *tuj.*

220. tetü:

f. *täi tetü* | *ész.* *täi* (*gen.* *täie*) | *liv.* *tei* | *lp.* *tikke*, *lpF.* *dikke.*

|| *oszt.* *teudem tetü*, *osztS.* *tagutem* | *votj.* *täj* | *zürj.* *toj* | *cser.* *cserH.*
ti, tí | *md.* *mdE.* *si.*

221. tev- (*tenni*, *tevé*):

f. *teke- tenni* | *ész.* *tege- u. a.* | *liv.* *tie- u. a.* (*v.ö.* *tegu tett*, *mun-*
ka = *f.* *teko*) | *lp.* *takke- tenni*, *lpF.* *dakka-*

|| *md.* *tije-*, *mdE.* *teje tenni* (*tev* *tétemeny*, *dolog*, *mdE.* *täv*).

222. téved, tévelyg:

|| *oszt.* *tëb- megtévedni*, *tévelyegni* (*írre gehen*), *tëbett- mégté-*
veszteni (*írre führen*) | *vogD.* *tip- tévedni.*

223. tiz; tized:

|| *votj.* *das tiz*, *dasäti tizedik* | *zürj.* *das tiz*, *dasäd tized.*

224. tó (*tava-t*) *lacus*:

f. *suo mocsár* | *ész.* *soo* | *liv.* *suo.*

|| *oszt.* *teu tó* (*landsee*), *osztSal.* *toux*, *osztSföl.* *tox* | *votj.* *tí tó* |
vog. *tûr*, *vogD.* *tûr*, *tuu.*

000. to (*mutató névmástő*): *té-tova*, *tél-túl*:

lásd az az czikk alatt.

225. toboz (*fenyű-toboz*):

lpF. *dieppe fenyűfák gyümölcse.*

226. tohonya, túnya (*ignavus*, *deses*, *iners*. *Molnár A.*):

lp. *tokkones haszontalan*, *gyáva* (*inutilis*, *iners*, *p.o.* *almaë*
homo), *tokkonesvuot inertia*, *ignavia.*

227. toll, tolu (*tolla-t*):

lp. *tolke toll*, *lpF.* *dolgge* | *liv.* *türgös* (*pl.* *-göd*) *toll*, *türgi* (*pl.*
-gist) *tollas* | *f.* *sulka toll* (*fark- v. szárnytoll*) | *ész.* *sulg* (*gen.*
sule) *u. a.*

|| *md.* *mdE.* *tolga toll* | *votj.* *tüli u. a.* | *vog.* *vogD.* *taul szárny*,

toll | *oszt.* tógot *toll* | *cser.* tíl, tel (*ebben:* pis-tíl, pes-tel *hosszú toll, tkp. éles toll*); *cserH.* calko *toll* (= *f. sulka*).

228. *tolvaj*:

lp. suol, suola *tolvaj*, *lopó*, suolade-*lopni*; suolle *títkos* (*clandestinus*), suollet *clam*; *lpF.* suol, suola *tolvaj*, suolade-*lopni*, suolemes *títkos* | *f.* sala, salaise- (*nom. -ainen*) *clandestinus*, *absconditus* (*salassa titokban, salaa clam*); salaa-, salaja- *eltítkolni, rejteni* | *ész.* sala, salaja *títkos* (*salajalt titkon, lopva p.o. jőni*) | *liv.* sala, salai *títkos*, *lopva való* (*heimlich, verstohlen*), salai *tolvaj*.

|| *vogD.* tolmaχ *tolvaj*, tolmant-*lopni* | *oszt.* tőtma *lopva* (*heimlich*), tőt[m]-[em] *lopni* | *md.* salaj, *mdE.* salí, salíca *lopó*, *tolvaj*; sala-*lopni*, salava *lopva* | *cserH.* šola *tolvaj*; šolašt-, šolišt-[am] *lopni*.

229. *tosz*, *toszít*, *taszít*:

|| *md.* tostije- *kopogatni, taszítani, mdE.* tosteje.

230. *tő* (*tőve-t*; *fatő*, *hegy tövén*):

f. tyve (*nom. tyvi*) *fa töve, alsó vastagabb vége* | *ész.* tüve (*nom. tüvi*), *tüvik u. a.* (*vitsa tüvik vesszőnek vastag vége*) | *liv.* tǔv *u. a.* || *cser.* tǔng *fa töve*; *kezdet, eredeti*; *cserH.* teng, ting.

231. *több* (* *tövb*, *tövebb*):

lp. taive, taives, taivek *gyakori* (*frequens, quod saepe fit*), *taivai gyakran*; *taivabit, taivabukt gyakrabban*; *lpF.* *davjas frequens, davja saepe* ¹).

232. *től* (*tőlem*, *tőled stb.*) ²:

f. *tykö quod prope est* (*tykö-paikka locus circa quem proximus*): *tyköä* (*e h. tykötä*) -*től* (*läksi tyköämme elment tőlünk, a nobis*); *tykönä -nál*; *tykö, tyvön, tyvö* (*työn, työ v. tyjön, tyjő*) -*hoz* (*tule tykömme gyere hozzánk*).

|| *md.* te, tej: *testa -tól*; *tesa, tejsa -nál*; *tes, ti, tej -hoz*.

233. *töm* (*megtömní*, *tele tömní*):

¹) A *lp. taive, taivai* jelentésre nézve megfelel a *f. usia*-nak (*usein, usiasti saepe, frequenter*); *usia* „frequens“ egyszersmind „sok“ is *usia-jalkainen multiples, useilla sanoilla multis verbis*.

²) Képzése olyan mint: *től* (*e h. belől*), *elől, kösől, ról* (*e h. rajól, v. ő. rajt*) *stb.* E szerint *től*-ben a távolítás ki van fejezve az *ől* által, minél fogva már csak a *t* maradt meg az alapszóból, összevonás következtében. A *től* bizonyosan két *tagú* volt, ilyen föltehető alakkal: **tejől, tehől* (*töhől, tőjől*).

lp. tälmo- *tapodni, taposni* (*calcare, conculcare*), *elnyomni* (*oppri-
mere*); *tuolme-, tuolmo- conculcare*; *lpF.* duolbma-, duolbmo-
letapodni, rälépni.

|| *cser.* *cserH.* tem-[em] *tölteni, jól lakatni* (*implere, satiare*),
tem-[am] *telni, megtelni, jól lakni, temd-[em] nyomni, rányomni*;
temdal- *elnyomni* ¹⁾.

234. tönk (*fa-tönk*), tönkö (*stipes*); tönkesz (*zömök*):

f. *tynke* (*nom. tynki*), *tynkä elvágott kurta darab* (*stumpf*);
aidan tynkä sövénykaró; *tynke, tönkö támaszfa* | *liv.* *tünk* (*pl.*
tünkid) *tönk* (*pû tünk baumstumpf*).

235. tör (*mucro, gladius*; *subula*); török (*subula Molnár A.*):

f. *terä él* (*acies, p.o. cultri, gladii, securis*), *hegy* (*cuspis*), *ka-
lász*; *terävä éles*; *teräkse* (*nom. teräs*) *aczel* (*ferrum aciei ap-
tum, chalybs*); *teräsime* (*nom. -sin*) *éles eszköz* (*p.o. fejsze,
sarló*) | *ész.* *tera, terä él, hegy, terav* (*gen. -va*) *éles, hegyes, te-
rase* (*nom. teras*) *aczel* | *liv.* *tera él.*

|| *votj.* *tir fejsze* | *zürj.* *čer u. a.* | *cser.* *tür él* (*acies*), *szél, part*;
cserH. *ter, tir, tür* (*pisä türän éles élü — kard*).

236. tör (*széttörni, eltörni*; *bórsót törni*):

f. *särke- eltörni, széttörni* (*in minuta frangere, contundere, zer-
brechen, zerschlagen*); *fájdalmat okozni* (*tkp. schmerzen machen,
p.o. särkee pätäni, hammastani fáj a fejem, fogam*) | *lp.* *säre-,
sare- hasítani, findere, sarge- dissecare*; *särjes seb, vulnus, fáj-
dalom*: *sarjite- fájni* (*p.o. oive sarjit caput dolet*).

|| *votj.* *ser-, sert- törni, eltörni* (*frangere*), *sertišk- széttörni*
(*frangi*).

237. törek (*széna-törek*):

f. *törky szalma- v. szénahulladék, gaz, quisquilliae.*

238. törzsök (*caudex, truncus*):

lp. *torssok vastag* (*t. laike filum crassum*), *lpF.* *durššui* (*dick,
plump*).

239. tud (*tudni wissen*; *tudni können, verstehen*: *tudok írni, olvasni*):

f. *tietä- tudni, tiedusta- tudakozni*; *taita- können, verstehen*:
en taida lukea nem tudok olvasni, taidan ruotsia tudok svédül |
ész. *teed-, teäd- wissen* | *liv.* *tiedö- tudni, wissen* | *lp.* *tete- tudni,*

¹⁾ Egyeztethetők ezen rokon igefogalmak: 1. „nyomni, drücken“ (általá-
nos fog.); 2. (különösebb fog.) a) tömni, stopfen; b) rälépni, tapodni, treten. V.ö.
török *bas-* „nyomni, lenyomni“ és „rälépni, tapodni.“

wissen; taide- u. a. (ib mon taide nem tudom); lpF. diette-tudni, *wissen*, daidda- u. a. (csak daidaši „meglehet“ = f. taitaisi)¹⁾.

|| *votj. tod- tudni, wissen* | *zürj. töd- u. a. | md. mdE. soda- tudni, ismerni, kitalálni (sodafti- tudositani, jósolni, talalós mesét mondani = kitaláltatni valamit) | cser. tušt-[em]*²⁾ mesét kitalálni, tušto talalós mese.

240. tulajdon (*proprius, genuinus*):

lp. tuol, tuola *legitimus, genuinus, justus, p.o. tuol arbolač igazi örökös (haeres legitimus, genuinus)*; tuola sadnes le tat való bizony ez³⁾.

241. tupri (*alacsony, törpe; törpe kis ember. Tájszótár*); v.ö. törpe es cseprő (*apró-cseprő*):

f. typerä kurta, tönkesz (*brevis et truncatus, curtus, p.o. statura corporis*) | lp. čaur törpe (*nanus, exiguae staturae*).

242. tūr (tūrni a földet), turkál:

f. tuhraa- turkálni (*jodio in sorde ut sus*), sárban vagy hamuban hentergetni, fertőzni.

243. turbokol (turbokló *zürboló, vizet zavaró rúd*):

f. tarpo- *zurbolni (pisces conto agere)*: tarpome (*nom. tarvojn*) *turbokló, contus piscatorius*.

244. tūdö:

f. täty, tävy tūdö | *ész. täü v. täü kops tūdö* | *liv. täv u. u. | lp. tabd, tabde lép (mülz)*; lpF. dađvve, davdde lép.

|| *cser. šodo tūdö, cserH. šoda* | *votj. ti tūdö* | *zürj. ti u. a. | md. tevlal tūdö, mdE. tevilav*.

245. tūr (eltūrni, megtūrni):

¹⁾ A lp. még nem különbözteti, az igének két alakja szerint, a jelentéseket: *wissen* és *können*, *verstehen*; az utóbbiról más igét használ (*matte*). Ebből gyanítható, hogy a finben sem ős régi e megkülönböztetés. Az *ész* és *liv* el is ejtették a *taita*-alakot; a lpF. *daidaši* pedig csak egyes átvett finnségnek látszik.

²⁾ Képzésre nézve = f. *tiedusta-*; *tušt*-ban tehát szintannyi összevonás van mint ebben: *šüm* = f. *sydäme*. Különbözik „tudni“ jelentéssel egészen elütő hangzású *cser. ige van: šinž-[em]*.

³⁾ Különbözik azt sejttem, hogy a *tulajdon* és lp. *tuola* szók eredete azon igében rejlik, mely f. *tule-*, *cser. tol- stb.*, s mely a m. *tald*-ban is fennmaradt. A f. *tule-* azt is teszi „*zukommen, gehören*“ (p.o. *kunnia tulee hänellen honor est ei tribuendus, pertinet ad eum*). A *tul-* igének ily értelemben lehet particiuma a *tulaj*- (= f. *tuleja, tulia*); *don-ra* nézve v.ö. *újdon*.

lp. tarje- valere, posse (ib tarja odet, vazet *dormire, incedere nequeo*) | *f. tarkene- prae frigore valere v. audere* (es vor kálte aushalten v. über sich gewinnen).

|| *cser. turk-[em] túrni, elszenvedni, cserH. turχ-, tírχ-*.

246. tűz (ignis):

f. tule (nom. tuli) tűz, *tulukse* (nom. tulus) tűzszerszám | *ész. tule* (nom. tuli) | *liv. tul tűz, tulúks tűzütő aczél* | *lp. toll, tolla tűz, lpF. dolla.*

|| *oszt. tût tűz (tût-keu tűz-kő; tûduš tűzszerszám-zacskó, v.ö. f. tulukse), oszt.S. tûget* | *vogD. taut, tát, toat tűz; vog. tol, tuol* | *votj. til tűz* | *md. mdE. tol u. a.* | *cser. tul, cserH. tul, tol tűz.*

247. teker ¹⁾ (össze-tekerni, körül-t., tekercs), tekerg:

f. kääri- (e h. kädäri-) tekerni, betekerni (käärehe *tekercs, convolutum quid*); *v.ö. kääremehe kigyó* (mint „tekergő, tekergődző“).

248. tilt (eltiltani, megtiltani); tilalom, tilos:

f. kieltä- tiltani, el- v. megtiltani | *ész. keel- tiltani, keelo tilalom* | *liv. kiöldö- tiltani* | *lpF. gieldde- u. a.*

249. titk, titok (titko-t, titkos, titkon, titkol):

f. kätke- elrejteni: kätkö rejtek, rejtekhely, rejtett holmi | *lp. čäke- elrejteni* (*abscondere, occultare*), *čäko celatum, arcanum*: *čäkon le in occulto est, titkon van, čäkon adnet titkon tartani*; *čäkos occultus*; *lpF. čiekka- elrejteni; čiekko, čiekkos rejtekhely; čiepos rejtett, titkos.*

|| *md. käse- elrejteni, mdE. kekše- (v.ö. kääkav zšák, mdE. kes-kav és teskav).*

250. torok (toroko-t, torkos):

f. kurkku torok (*guttur, fauces, collum*) | *ész. kurk* (*gen. kurku, kurgu*) *u. a.* | *liv. kurk u. a.* | *lp. karas, kirs u. a.*

|| *oszt. tûr torok, nyak* | *vogD. tur u. a.* | *md. kîrga nyak, és kurga száj*²⁾; *mdE. kurgó száj* | *votj. gîrk hegytorok (schlucht)* | *zürj. gorîš guttur.*

251. tőpöröd ²⁾ (tőpörödni *marcescere, corrugari, tőpörödött rugosus*);

tőpörtő:

ész. kiprase ránczos, tőpörödött (runzelig, schrumpelig): kipras

¹⁾ Dunántúl előfordul *eseterni* = tekerni.

²⁾ A székelyeknél *kőpörödni van* = tőpörödni.

minema ránczosodni, töpörödni (*tkp. kipro-ba menni, mely kipro tehát „ráncz, ránczos állapot“*); kiprasse tömbama ránczba vonni.
 || *cser. kupturg-[em] ránczosodni, kupturgušo ráncz, cserH. kupturt-[em] ránczba szedni, corrugare.*

252. dada (*vénasszony*):

|| *md. täda, dädä anya, anyus.*

253. dagad (dagadni); daganat:

lpE. čakke- földagadni; lpF. čakkalas, čakke daganat.

|| * *zürj. doj daganat (нарывъ).*

254. daru:

oszt. tôra daru, osztS. târaχ | votj. turi u. a. | zürj. turi u. a. | vog. vogD. täri.

255. dermed (*megdermedni*):

f. tyrmiä merev, nehezen hajlítható (rigidus, vix flexibilis), tyrmäy- rigescere (különösen az újedtségtől).

256. derü; derül, derít:

|| *oszt. eder derült, tiszta; osztS. eter | vogD. ätär derült, tiszta ég; vog. äter derü, derült (äter tárom).*

257. dij:

md. toj menyasszonyi dij | oszt. tañ u. a., tin ár (pretium): tineñ áros, drága | vogD. tin ár | zürj. don ár, dona áros | votj. dun ár, duno áros.

358. dísz, díszes, dísztelen:

|| *votj. diš öltözet: dišjal-, dišjat öltöztetni, ruházni.*

259. doh, dohos:

f. tunkka doh (dumpfiger geruch), tunkkaise (nom. -ainen) dohos.

260. domb:

vogD. tumb, tump domb, sziget; tumpš- domborodni (sich wölben).

261. dorgál (*dorgálni reprehendere, objurgare*):

f. tora veszekedés, dorgálás (jurgium, reprehensio); toru- veszekedni, dorgálni (rixari, objurgare, increpare) | lp. toro- verekedni, hadakozni (pugnare, bellare), toro pugna, bellum.

|| *cserH. torl-[em] dorgálni, szidalmazni | md. túre-, mdE. tuře verekedni; furgadi- verekedésbe ereszkedni, mdE. túrgado-*

262. döf (*megdöfni, oldalba döfni; döfölni*):

f. tuppi- kézzel taszítani, döfni (mit der hand stossen).

263. dörzsöl, törzsöl; dörgöl:

|| cser. cserH. turž-[am] dörzsölni (p.o. mosó ruhát).

264. dug (beledugni, szájába d.; dugva confertim):

f. tunke- benyomni, betolni (arcte intrudere); nyomulni | észt. tungi-, tung- nyomni, tolulni (drängen, pressen; zudringen) | liv. tüng- túrni (wühlen): ülz t. föltúrni | lp. cogge- dugni, bedugni, (farcire, ingerere), lpF. cogga- (p.o. íalbmái coggat szájába dugni).

|| md. tongi- tömni, betömni, mdE. tongo- | votj. dong- taszítani, nyomni (stossen, drängen).

265. szab (szabni, szabó; szabdalni):

lpF. cappa- (pr. 1. cavam) apró darabokra vágni, szabdalni (p.o. dohányt), lp. cape- in partes minusculas concidere (p.o. nipin késsel).

266. száj (szája-t); szád (kemencze, hordó száda), szádol (szádló-fa):

f. suu száj; suuta- szájba dugni, suutehe (nom. suude) szádló (obturamentum, cuneus v. paxillus in aperturam intrudendus) | észt. suu száj; suud- megékelni (verkeilen) | liv. sù száj | lp. čuv torok (gula, guttur); čodd, čoddek u. a.; lpF. čod (čoddag) guttur. || vog. sunt száj, nyílás | oszt. tut, osztS. lut száj | cser. šu, ebben: ime-šu tűfok, nadelöhr, cserH. im šüž (azaz šü-že szája); v.o. cser. cserH. šü nyak ¹⁾).

267. szaj ²⁾ (vékonyjég, első fagy a vízen; szajlik: heged a fagyini kezdő víz; beszajzik: bejegyedik vékonyan); zajlik (zajlani):

lp. čuoke bejegesedett földszin (melytől az íramszarvas nem fér a mohához); čuoko- glacie tegi et obduci; lpF. čuokke, čuoje és čuokko-.

268. szál (nád-szál, szál-fa), szálás:

f. salko pózna, hosszabb rúd (pertica longior) | lp. čuolgo contus, pertica, lpF. čuolggo.

269. szalad (szaladni, el-, meg-sz.):

¹⁾ A lapp čuv „torok“ láttatja, honnan eredt itt a „nyak“ jelentés. Hasonló jelentés-csere: lp. íalbme „száj“ = cser. jilme, vog. íelme „nyelv.“

²⁾ A szaj mint főnév a székelyeknél divatozik (l. Kriza, Vadrózsák, tájszó-tár); másutt csak a származott zajlani ige ismeretes = székely szajlani.

- || *cser. cserH.* šil-[am] *elszaladni, megszökni*: šilše *saldak szökött katoná.*
270. száll (*partra, hajóra szállani, le-sz., meg-sz.*):
lp. sálke- partra szállani, hajóra szállani (conscendere in littus, navem c.)
271. szár (*fűszár, lábszár*):
f. sääre (nom. -ri) lábszár (crus) sääri-luu szárcsont: pitkä-säärinen *longa habens crura* | *ézt. sääre (nom. säär) lábszár* | *liv. sâr, sêr lábszár (jálga sâr u. a.)*
 || *vog. sar lábszár (lajl-sar)*: sar-lu *szárcsont* | *oszt. sur szár, nyél*: nîr-sur *csizmaszár* | *md. säjâr szár (csizma-, fű-, lábszár)*; *mdE. seirks*: pilge *seirks lábszár* | *cser. šulukš szizma-*
272. szar (*merda*); szar- (*szarni*): [szár.
 || *cser. šor szar, šor-[am] szarni* | *mdE. serne- szarni*: serneme *tarka árnyékszék.*
273. szárad (*megszáradni*); száraz:
lp. sorvo- kiszáradni, exarescere (pece le sorvom pinus exaruit); sorve pinus arida.
 || *oszt. sôr- száradni, megszáradni, soret- szárítani*: sôrom *száraz, osztSal. sârem* | *vog. sur- száradni, sorvadni*: surum *száraz, kemény.*
274. szarv, szaru (*szarva-t*):
f. sarve (nom. sarvi) szarv | *ézt. sarve (nom. sarv) u. a.* | *liv. sâra u. a.* | *lp. čorve szarv, lpF. čoarve.*
 || *md. mdE. šura szarv* | *cser. cserH. šur u. a.* | *votj. šur* | *zürj. šur.*
275. száz; század:
f. sata száz, sadante (nom. sadas) század | *ézt. sada száz* | *liv. sada u. a.* | *lp. čuote száz, čuotad század*; *lpF. čuotte és čuotad.*
 || *oszt. sôt száz, osztS. sât* | *vog. sât, vogD. šât száz* | *md. sâda, mdE. sâda, sâdo száz* | *cser. šüdü, cserH. šüde, šuda száz* | *votj. šu* | *zürj. šo száz.*
276. szeg (*megszegni; kenyeret, nyakát, szavát szegni*):
votj. cig-, cigil- eltörni (frangere), cigono törekeny | *zürj. čeg-frangere, čeglal- u. a. (fr.)*
277. szeg, szög (*szege-t*) *clavus*:
lp. sagge faszeg v. egyéb hegyes eszköz.
 || *votj. čog szeg (nagel).*
278. szeg, szög (*szöglet*), szug (*zug*) *angulus*:

lp. čak szöglet, szug (čäken čakon orrot *in angulo latere*, čakakedke szögletkő); čakkek *angulatus* (kolma-čäkek háromszögű); *lpF.* čiek.

|| *oszt.* suñ szöglet, vég (ecke, ende).

279. széék, szik (tojás széke ¹⁾); széke valaminek = veleje Pázm.) *medulla, nucleus.* Molnár A.:

f. sisä belseje valaminek, *das innere*; sisään, sisälle belé, bé; sisällä, sisässä, sisänä bent, belül; sisältä, sisästä, sisää belülről, belsejeből; sisäkse, sisükse (*nom.* sisäs, sisus) *intimum rei, intestinum*, sisüket belek | *eszt.* sise belé; sisen, sees bent; sisest, seest belülről, sisu kenyér puhája, sisekond belek (= *f.* sisikunta) | *liv.* sizâl bent, sizöl belé, sizgönd belek | *lp.* sis, sisa belé, be (sisa potet *intrare*), sisne, sinne bent, siste belülről; *lpF.* sisa belé, bé, siske-bällai belül, siske-bäld belülről.

280. szél (széle valaminek, szélén) *margo*:

f. syrjä szél (*margo, ora*) | *eszt.* särke edény karimája.

|| *vog.* sel, sil szél, oldal, part (kap-s. hajó széle, pasel- s. folyó partja; *vogD.* šil | *zurj.* čela folyó partja (*ripa fluvii elatior*) | *md.* šir, širä oldal, szél, part; *mdE.* čir, čire | *cser.* šör, šör szöglet-él: šörön egyik oldalára dölve (*f.* syrjällänsä).

281. szel (szelni, szeldelni; szelet):

lp. čale-, *lpF.* čalle- szelni, szétmetszeni (čale tab kvoutot *disseca hoc in duas partes*); faragni, írni (φαρμα) | *f.* salēhe (*nom.* sale) hasogatott fa (*lignum fissum, segmen ligni longius*), sali- hasogatni (spleissen); *v.ö.* sälö, sälehe (*nom.* säle) *segmen ligni picei.*

|| *vog.* sil- hasítani (*p.o.* késsel halat); silt-, šilt- szelni, szántani | *cser.* *cserII.* šel-[am] szétmetszeni, hasítani (*dissecare, findere*); šul-[am] metszeni, szabni: šuldoš szelet (kenyér) | *votj.* šelep forgács.

282. szem (szeme-t):

f. silmä szem (silmästä silmään szemtől szembe; neulan silmä tūfok, verkon s. *macula retis, masche*) | *eszt.* silmä (*nom.* silm) szem, (tūfok stb.): silma nähes *v.* nätten szemlátomást | *liv.* silma szem | *lp.* čalme szem, *oculus*, šalme foramen, *ocellus* (*acus v. securis*); *lpF.* čalbme szem (saddo-č. homok-szem).

|| *md.* selmä szem, *mdE.* selme (selme-ved köny) | *oszt.* sém

¹⁾ A széékelyeknél (Krizu, Vadrózsák) így: tojás szikja.

u. a. | *vog.* *vogD.* sem szem, semtál vak) | *zürj.* sin szem (*e h.* sinm = silm, *v.ö.* sinmäs szemet, sinma szemü, *p.o.* ötik-sinma fëlszemü, *unoculus*) | *votj.* sin szem (*e h.* sinm, *v.ö.* sinmo szemü) | *cser.* šinža, *cserH.* šinža szem.

283. szén (szene-t):

lpF. čidn szén, čidnalutte- szénné égetni ¹⁾):

284. szenny (szennye-t, szennyes):

f. sientiä szennyes (*nonnihil sordidus*) | *lp.* seudñes, sievdñes, *lpF.* sävdñad sötét ²⁾) (*obscurus, tenebrosus*).

|| *votj.* sinem rozsda ²⁾), sinm- rozsdásodni | *zürj.* sim ferrugo, rubigo, sim- rubigine obduci | *cser.* šeme, *cserH.* šimä, šima fekete ²⁾) | *md.* šämen, *mdE.* čemeñ rozsda.

285. szép (szépe-t; szebb):

lp. čabbe, čabbes szép, pulcher (čabbab szebb): *lpF.* čabes, čabba | *f.* sievä illő, csinos (*passend, nett, sauber*).

286. szer, -szerü, szerint:

|| *vog.* sir: mäne-sir milyféle, kôrom-sir háromféle | *zürj.* šörti szerint (*gemäsz, nach, secundum*: aslas vin šörti a maga ereje szerint); šörö: šóras magához, magával (*p.o.* venni).

287. szid (megszidni):

f. sadatta- átkozni (*mala imprecari, execrari*) | *ész.* saata- *u.a.* || *md.* šudi, *mdE.* šudo- átkozni | *cser.* šüd-[em] parancsolni, šüdal-[am] szidni, átkozni; *cserH.* šüd-, šud- és šudal-.

288. szikkad (*el-, meg-szikkadni*):

lp. coko- kiszáradni (*p.o.* tó, patak); *lpF.* čäkked száraz (*p.o.* kemény hús, melynek nincs leve).

289. szil-fa:

|| *md.* säli, *mdE.* selej szilfa | *cser.* šolo szilfa (*ulmus*) | *votj.* sirpu szil-fa (*ulme*).

290. szilaj (szilaj ló, fiú):

lp. svaile *v.* svaile, svailes szilaj, fekezetlen (*indomitus, insuetus labori, p.o.* equus, rangifer).

¹⁾ A svédappban „carbo“ čadd; de ez „kormot“ is jelent, s a finn syte-vel együtt a sötét szó rokonságába tartozik.

²⁾ „Rozsda“ csak a „szenny“-nek bizonyos nemének tekinthető; ez pedig igen gyakran a „sötét, fekete“ általánosabb fogalomból nyeri elnevezését: *v.ö.* germán svart, schwarz és lat. sordes; *md.* rauža fekete és szennyes; *liv.* musta fekete és szenny, szennyes.

291. szilánk, szilány, szilag (*gyalu-hulladék, forgács*):
f. silu, sila forgács, hulladék (assula parva, ligni frustulum, scrobs ferri).
 || *vogD. silä szálka.*
292. szírom (szirmo-t, *membrana colorata*; szirmos hó: fölüľ meggyott hó); szirony (szirnyo-t; szirnyos hó: *nives crustatae, crusta obductae*):
lp. čarva hókéreg (crusta nivis); čarve- crusta obduci.
 || **zürj. čarem hókéreg (насть).*
293. szirt (*occiput. Molnár A.; nyak-szirt*):
 || *votj. cirtī nyak.*
294. szív, szü (szive-t, szüve-t¹⁾):
f. sydäme (nom. sydän) szív ész. südame, süame, süäme (nom. süda) u. a. | liv. sydäm szív, közép.
 || *md. sedi, mdE. sädej, sedej szív, gyomor | votj. šulem szív | zürj. šölöm, šöläm u. a. | oszt. sem szív | vog. sim, vogD. šim szív, bël | cser. šüm szív, cserH. šüm, šum szív; cserH. šidä fabel.*
295. szivos, szívós²⁾ (sz. *tészta*); szuvat:
f. save (nom. savi) agyag (argilla) | ész. savi u. a. | liv. säv sai u. a.
 || *md. šovin agyag, mdE. šovo h | cser. šon, cserH. šun u. a. | votj. šuj u. a. | zürj. šoj u. a.*
296. szó (szava-t; *harang-, dob-, hegedü-, kakas-szó; fenszóval, gyenge szavú stb.*):
f. sävele, sävene (nom. sävel, säven) hang, mélyebb-magasabb zenei hang | ész. hääle (nom. hääl) szó, hang (stimme, schall) | liv. õl, üöl hang (stimme: p.o. erős, vékony, tiszta hang).
 || *vog. suj szó, hang: sujtäl csendes, szótalan, sujt- szólni, hívni | oszt. sej stimme, laut | votj. šu- mondani | zürj. šu- mondani, nevezni.*
297. szomorú:

¹⁾ A mostani szüve-, szive- alakot, nézetem szerint, ilyen alakok előzték meg: *szigyeme — szijeme — szijeve — szijve*. V.ö. *úja* = *f. uute, uude*; és a *ve-re* nézve *nyelve* = *vog. űelm, cser. jilme, lp. űalme*.

²⁾ Már az *s* képző arra mutat, hogy főnévből eredő hasonlati melléknév a *szivos*, olyan mint *p.o. fás, taplós*. A „zäho“ jelentés kifejezésére pedig hasonlatúl igen alkalmasan „agyag“-otjelentő szó kínálkozik. Hogy a *f. save*-nak megfelelő szó „agyag“ jelentéssel a magyarban is létezett, láttatja még a székely *szuvat*, melynek jelentése: „a ház oldalára tapasztott és megszáradva onnét lehullott sár.“

- f.* sumu, sumo köd; sumea ködös, borús, szomorú (*nebulosus, tristis*) | *é*sz. sumeda (*nom. sume*) ködös | *lpF.* sobmo köd.
298. szop (szopni, szopó, szoptatni):
 || *cser.* šupš-[am] húzni, szívni: tamaka š. tobúkot szívni, pipka š. pipázni¹⁾, cizem š. szopni (*mammás sugere*); *cserH.* šupš-, šopš- | *vog.* sigp- szopni (*p.o. náurem a gyermek*).
299. szór (szórni gabonát; szóró lapát; el-, szét-szórni):
 || *oszt.* sëren szórólapát (*getreideschwinge*), sërend- szórni (*wor-feln*) | *md.* sëradi- elszélyedni, sëräfti- szétszórni, *mdE.* suravto-.
300. szoros; szorúl, szorít:
lp. čabre- szoritani (*premere, torquere*: kätin č. manu torque-re); szoritani, sürgetni (*urgere*); *lpF.* čarvvi-, čarvvo- szoritani.
 || *vog.* sori szorosság: auung sori flussenge; soring szoros: soring má szoros hely | *cser.* šögör, šeger szúk, szoros.
301. szó, szöv- (szőni, szövő):
 || *oszt.* sêv- kötni, fonni (*flechten*), *osztS.* sêvg- | *vog.* ság- szőni, fonni, kötni; *vogD.* sä-[êm], sägej- fonni, czérnát vizálni.
302. szöcske, szöckse:
f. sääske, sääkse (*nom. -ski, -ksi*) szúnyog (*culex pipiens*) | *é*sz. sääsk (*gen. sääse*) *u. a.* | *liv.* säsk (*pl. säskûd*) szúnyog: ved s. acsa, szítakötő (*wasserjungfer*).
303. szök (el-, megszökni; szökevény):
lp. čäkke- elszökni, effugere (*p.o. bonda lute a gazdától*).
304. szőr (szőr-szál; ló-szőr, teve-sz.):
 || *md.* šäjär szőr, szörszál (*pl. šäjärt haj*); *mdE.* čer, čeer | *cser.* šar lószörszál, *cserH.* šär ideg | *vog.* sajr, säjr *v. šoar, šär szőr*.
305. szú:
lp. suoks, suoksa féreg, vermís (*porrelovi suoksist a vermibus exesus est*); *lpF.* suofs.
 || *vog.* sau szú | *md. mdE.* suks féreg, szú | *cser. cserH.* šukš, féreg; *cser.* sügö szú.
306. szunnyad (elszunnyadni); szunyáta (*somniculosus Molnár A.*):
 || *cserH.* šanalt-: šanalt-keáš elszunnyadni, elaludni.
307. szúr (szúrni):
 || *cser. cserH.* šur-[em] szúrni (*šuršo bolha, tkp. szúró*).

¹⁾ Ugyanígy mondja ezt a csuvas nyelv *tord-* húzni igével; *tobak tordas, čilim tordas*.

308. szurok (szurko-t) :

|| cserH. sirä szurok | votj. sir kén | zürj. sir szurok (*pix liquida*).

309. szügy, szegy (szügye-t) armus, vorderbug :

f. säke (nom. säki), säkä, säkehe (nom. säe) szügy (*collum ad scapulas bovis, equi etc., locus primae jubae ad armos*); säek-kähä (nom. säekäs) szügyes (*lätus ad scapulas, schulterbreit*).

310. szük, szük (szükség) angustus, arctus :

f. soukka szük (*angustus, arctus, p.o. semita*).

|| zürj. čigäm angustus, arctus.

311. szürke :

lp. čuorkok, čuorre, čorre szürke; čuorkote-, čuorote- *incanescere*; lpF. čuogad, čurgis szürke: čurgis vuovtak *grave haare*.

|| oszt. sur szürke | vog. sarax u. a. | md. šaržu szürke, mdE. šaršja rozšda.

312. szag (szago-t, szagos) :

eszt. höng (gen. höngu) szag ¹⁾, lélegzet, lég (höngu *tundmine szaglás, das riechen*); hönga- szaglani; pihenni; henge (nom. heng) lélek, lélegzet | f. hönkä szellő (*ventulus, flatus aeris quietior*), henke (nom. henki) lég, szellő, lélegzet, lélek (tuulen henki *szellő, lufthauch*); henkää- lélegzeni, elpárologni | liv. jeng (pl. jengöd) lélegzet, lélek, élet; jengö- lélegzeni, pihenni | lp. hägga lélek, élet; lpF. häg, hägga u. a.; lp. haggio- szaglani, odorem spirare.

|| votj. zīñ szag: zīñjal- megszagolni, zīñenal szaglani | zürj. zīñ szag, zīnal-, zīñjal- megszagolni | md. šinä, mdE. čine szag, büž, md. šintf, mdE. činf gőž | cserH. jäng lélek.

313. szakad (szakad a ruha; elszakadni, meg-sz.); szak, szakasz :

f. halkee- (*halkeda) hasadni, szétszakadni (*diffindi, rumpi*; sydän halkee surusta *cor rumpitur moerore, maa halkee terra rimas agit*); halki szét, ketté (lyö halki *diffinde, medium seca*) | lpF. cuovkas szét, ketté: cuovkas manai *szétment, elszakadt*; cuovkane- szétszakadni, széttörni (p.o. hajó a viharban); cuvki- széttörni (*disrumpere*); lp. cuoukane- *confringi, cuouke-*

¹⁾ A „hauch, odem, luft“ jelentésből eláll ez: „szag, geruch.“ V.ö. az észten kívül: svéd *lukt* „szag“, mely egy eredetű a „luft“ szóval; szláv *vonja* „szag“ egy eredetű *ventus, wind* szókkal; szláv (orosz) *duch-nak* jelentései: „geist, seele; geist, spiritus; geruch; atem, dunst, qualm.

- rumpere, confringere* (p.o. piägga jägñab cuouki ventus glaciem confregit).
314. szárny (szárnya-t):
f. haara ág (*ramus major*); szétágazó, szétterjesztett részek (*partes divaricantes*)¹⁾: joen haara folyó ág, flussarm, myllyn haarat szél-malom vitorláí, ruumiin haarat *crura corporis humani* | *lp.* suorge ág: käino s. = *f.* tien haara *zweigweg*; *lpF.* jokka suorge = *f.* joen haara.
315. szarvas (*cervus*):
f. hirve (*nom.* hirvi) *cervus alces*, szarvas | *ész.* hirve (*nom.* hirv) *sarvas* | *liv.* írva, írva öz (*veh*) | *lp.* sarv *alces*; sarva, sarves *rangifer non castratus* (*sarves tomp ménló, hengst*).
316. szédül, szédít, szédeleg:
f. heity- szédülni, heidyttä- szédíteni (*vertiginem capitis movere*).
317. szegény:
f. heikko *gyenge, erőtlen, vékony* (p.o. fonal, ruha) | *lp.* häjo, häjos *gyenge, szegény (pauper)*, *lpF.* hägo²⁾; — *lp.* segge, segges, seggok *vékony* (p.o. segges juolkeh *vékony lábszárak, s. korostak filum subtile*; *lpF.* sägge, cägge *keskeny, vékony*).
318. szelíd, szeléd (*mitis, mansuetus, cicur*):
ész. helde *szíves, gyöngéd, lágy, készakarátú* (helde hobone *ein williges pferd*); hella *kedves, gyöngéd (lieb, sanft)*: hellad koe-rad *gyáva kutyák* | *f.* hellä *érzékeny, lágy, szelíd, jószívű* (h. sydän *lágy szív, h. ilma lágy idő, mildes wetter*); hellää- *gyöngéden bánni*.
319. szíj, sziju (szíja-t):
f. hihna *szíj (lorum)*; siisna *hosszú keskeny szelvény (langer schmaler streifen)* | *liv.* siksõns, siksñõs (*pl.* siksõnd, siksñõd) *szíj*.

¹⁾ A „szárny, flügel“ természetben akkor esik legjobban szembe, mikor szét van terjesztve, a mikor is szétfelé álló ághoz hasonlít. Ezen alapnézletet, melyről a „szárny“ alkalmasan elnevezhető, elítünteti e szónak átviteles használata, p.o. hadsereg szárnya (flügel: linker, rechter flügel), épület szárnya (flügel eines gebäudes).

²⁾ A *lp.* *häjo* nem egyéb mint a kölcsönvett finn *heikko*; de érdekes annyiban, hogy a „szegény“ jelentés rajta kifejlődött. Igazi lapp szó ellenben, mely a *heikko*-nak megfelel, *segge*.

|| *cser* šüštö, *cserH.* šište, šišta *szij* | *md.* šna, *mdE.* kšna *szij* ¹⁾).

320. szomju (szomja-t, szomjas):

f. himo vágy, kívánság, begierde (főleg testi, p.o. *appetitus cibi*)
| *ész.* himo u. a. | *liv.* imu u. a. | *lp.* hamo *appetentia*, *cupiditas*.
|| *md.* simma *mdE.* simme, simeme szomju (sime- inni) | *votj.*
šumal- ehezni, szomjazni.

321. szörnyü (szörnyebb, szörnyet halni, szörnyen):

f. hirmu rettenet, szörnyüködés (*terror*, *horror*), hirmuise- (*nom.*
-inen) rettenetes, szörnyü; hirveä valde *deformis*, *horribilis*, *atrox*
(*hirvittä- horrorem injicere*) | *ész.* hirmu (*nom.* hirm) rettenet,
félelem, szörnyüködés; hirmsa szörnyü | *liv.* irm = *f.* hirmu |
lp. harbmes, harbmok rettentö, roppant; *lpF.* hirmbad.

322. sajdít (megsajdítani *animadvertere*):

f. havaja, havaa-, havaitse- fölébredni, föléérzeni, észrevenni (*er-*
wachen, *zu sich kommen*, *gewahr werden*), havahta- u. a. (*hír-*
telen).

|| *votj.* sajkal- fölébredni; sajkat-, sajst fölébresztteni; sak éber
(*wachsam*, *minter*) | *zürj.* sadm- fölébredni, sajda *prudens*.

323. sánta:

f. hantta féloldalon gyenge, béna; hantela, hantera féloldalon
szelküdt (*h.*-puoli u. a.), ingadozó | *liv.* sañt (*pl.* sañtid) rossz,
gyarló, sánta (*gebrechlich*, *lahm*), gyenge; szegény, koldus | *ész.*
santi (*nom.* sant), sandi rossz, gyenge, szegény, koldus.

324. savanyú, savanyod-ni, savó:

f. happame, happome (*nom.* hapain, hapoin) savanyú; happa-
ne- savanyodni; hapatta, hapoitta- savanyítani | *ész.* hapo, ha-
pu, hapne savanyú, hapne- savanyodni, hapata- csávázni | *liv.*
apândö- savanyodni, apânt- savanyítani, appön savanyú, appöm
savanyúság.

|| *md.* šapam, šapama, *mdE.* čapamo savanyú, savanyúság; *md.*
šapaffi- savanyítani, *mdE.* čapaskado- savanyodni | *cser.* šopo,
cserH. šapa savanyú; šop-[em], *cserH.* šap- savanyodni | *zürj.*

¹⁾ A *md.* šna, *kšna* e. h. való: *šišna*, *šikšna*, s megfelel legszorosabban a finn-
és *liv.* alakoknak. Elül megcsonkult *md.* szó, p.o. ez is: *šta*, *kšta* *viasz* = *cser.* šöšte,
šišta, *mdE.* šči éles, e. h. *pšči*, *pšti*, *pišti*, igéje a finn *pysty-* fogni (kés) (= *lp.* *paste-*
acutum esse, *pastel acutus*), v.ö. *mdE.* pišča (*sabl'an' p.* *degenklinge*).

šom savanyú, šomäs kovász | *vog.* šaum savanyú; šäuâu-, šäj-, šäul- savanyodni.

325. seb (sebe-t *vulnus*, sebes *vulneratus*):

f. haava seb, *vulnus* | *ész.* haava (*nom.* haav) seb | *liv.* ôv (*pl.* ôvöd) seb; šäv (*pl.* šävöd) fejszerágás (beilkieb), seb | *lp.* havi, *lpF.* havve.

|| *md.* šapa, *mdE.* čapo rovat (kerbe).

326. seb (nagy sebbel; sebes *celer*):

f. hoppu sietség, hopusti sietve, sebesen, hoppuisse (*nom.* -inen) siető, sebes | *lpF.* hoappo sietség; hoppui, *lp.* happel sebes, siető.

327. serken (*fölserkenni*); serény:

f. herää- (*herädä-) fölébredni, fölserkenni (herehe, *nom.* here, *v.* herä éber állapot); herkka, herkkä könnyen meginduló, kész valamire, serény | *ész.* erk, ärk (*gen.* erka) serény, éber: ärka unega könnyen felébredő (*tkp.* „mit munterem schlafe“); ärka-üles ä. fölébredni.

|| *md.* sirgése-, *mdE.* surguže-, sirgože fölserkenni, fölébredni.

328. siet (sietni):

f. hihtä-, hihtä- a havon futni, sietve menni.

|| *mdE.* čije- futni, sietni.

329. silány:

f. halpa olcsó, hitvány, silány (halvalla olcsóért *p.o.* venni; pidän halpana silánynak tartom, vilipendo) | *ész.* alva (*nom.* alv) u.a. | *liv.* alu olcsó (*comp.* älvim) | *lpF.* halbbe olcsó (ár), *lp.* albes.

330. sörény; sörte:

f. harja sörény, taraj, hátserte, kefe; hegyhát, tetőel; harjakse (*nom.* -jas) sörte (borste) | *ész.* harja (*nom.* hari) taraj, tetőel, kefe; harjatse (*nom.* -jas) sörte | *liv.* âra kefe (katúks ä. dachfirst), ârikš sörte, tarkó | *lp.* harja, *lpF.* harje juba, seta.

|| *vogD.* šoart sörte.

331. sujt (*agyon sujtani*, a földhöz s.):

huhto- sujtani, erővel vágni (*omni vi tundere, valide ferire, p.o.* vihdalla scopis balnearibus).

332. sül, süt (*megsülni*; *kenyeret sütni*; süt a nap):

f. hohta- ragyogni (*splendere*)¹⁾: hohto, hohtehe (*nom.* hohde),

¹⁾ A „fény, világ“ és „melegség, égés, sütés“ jelentései egyazon vagy egyeredetű szókban társulhatnak: *f.* paista- „splendere, lucere“ (*p.o.* nap) és „sütni, assare“ (*ész.* paist- „scheinen, glänzen“ és „wärmen“); — szanszkrit *uš-* „leuch-

- hohku *splendor, flamma ignis* | *lpF.* čuovg, čuovgas *fény, világ*; čuovgad, čuovgis *fényes, világos*; čuvgude-, čuovgade- *világosodni, fényesedni*; *lp.* čuouk, čuouka, *lux, lumen*; čuovkes *lucidus*, čuoukote- *illucescere*, čuouke- *lucere* (peive čuouka *sol lucet*).
 || *cser.* šokšo, *cserH.* šokše, šokša *hő, meleg* | *votj.* šunīt *meleg, šunal- melegülni, šunt- melegíteni*; šund- *lucere, leuchten* (šundi *nap, sonne*), šundišk- *sich wärmen* | *zürj.* šonid *calidus*, šonal- *caleferi*, šonäd- *calefacere*, šondi *sol* | *vogD.* šoant- *sütni* (*p.o.* *kurt kemenczében*) | *md.* ši, *mdE.* či *nap (sol, dies)*.
333. sürg, sürög (sürögni: sürög-forog; sürgölödni):
f. hyöri- *sürögni* (*huc et illuc cursitare, operosum esse*): hyörii
 pyörii *sürög-forog* | *ész.* höörita-: h. handa *farkát csóvdlni*.
334. süveg:
f. hiippa *süveg* (*különösen: püspöki süveg, mitra; innen hiippa-
 kunta püspöki megye, tkp. „süvegség.“*)
335. sajnál:
 || *oszt.* šadad-, šagad- *sajnálni, szánni (beklagen, bedauern)*.
336. sápad, sáppad (*elsápadni, sápadt*):
lpF. šovkka-, šovkude- *sápadni, halványodni (bleich werden)*;
 šoavkad *sápadt*; *lp.* čuoives *albidus*.
337. sark (*ajtó-sark; sark-vas*):
f. sarana, säränä *ajtó-sark (cardo januae v. portae)*.
 || *vog.* širk *sark: aui š. ajtó-sark*.
338. sarok (*ecke, winkel*):
lp. čorro *szöglet (angulus)*; čorrok *angulatus*: nelje č. *qua-
 drangulus*.
 || *vog.* seräk *sarok, szöglet* | *votj.* serek *u.a. (ecke, winkel)*.
339. sas:
f. sääkse (*nom.* sääksi) *falco milvus (kala-sääkse)*.
 || *oszt.* sives *halászó sas (fischadler)*.
340. sás (*carex, juncus; sásas*):
 || *votj.* šaš *sás (riedgras)*.
341. segít (segíteni), segéd (segéd-had), segedelem:

ten“ és „brennen“ (*ušas, ušásá* hajnal = *lat. aurōra, ausōsa*; *uro, us-tus*); — szkr. *čand-* (*kand-*) „splendere, lucere“ (v.ö. *čandra luna*); *lat. candere, candidus: candere* (*ferrum candens*), *in-cendere*; *gót heiton febris. ófn. heiz, heiss*; — szláv *grč.* *melegi-
 teni, gorž-* égni és *zarja* hajnal, fény.

|| *md.E.* čangode- *segíteni.*

342. segg:

f. selkä hát (*dorsum, tergum*) | *ész.* selg (*gen. selja*) *u. a.* | *liv.* sâлга, selga *u. a.* | *lp.* čavelk, *lpF.* čielgge (*igy is* ¹⁾): *lp.* selke, *lpF.* sâlgge).

|| *cser.* šengal hátul való, *pars postica*: šengalne hátul, mögött, šengalan *v.* šengak hátra, mögé | *votj.* šer'in hátul.

343. sekély (*vadum, brevia*; *seicht*; *sekélyes*):

lp. coke sekély (*vadum, brevia*); *cokalm, cokalmes u. a.*; *cokes sekély (non profundus, p.o. jaure tó)*; *lpF.* coakke és coayes.

344. selp, selyp (*balbus, blaesus*):

lp. šolba, šolbes *selyp, blaesus*; šolbeste- *selypegni, balbutire.*

345. sér (*sérni*: *sérés laesio, dolor*; *sérelem laesio, moeror*; *sér a kezem*); *sért, sérül*:

f. sure- *fájdalommal lenni* (luut surevat ossa dolore perstringuntur); *különösen lelki fájdalomról, aggodalomról: bánkodni, aggódni (tristem esse, moerere)*; *suru-, surku- tristem esse, moerore angi (mieli surkuu)*; *suretta- bántani, megszorítani (dolare afficere, affligere)*; *surkea szomorú, szánandó; surma erőszakos halál, vész* | *ész.* sure- *halni, elhalni, meghalni (surnud halott), sureta- megölni, surma (nom. surm) halál, döghalál* | *liv.* surm *halál (kivált: nehéz, erőszakos h.)* | *lp.* surre- *molestia affici, vmi alatt szenvedni*; *surr (surra) kedvetlenség, bánat (surra viesom vita molesta)*; *surgo bánat, szomorúság (moeror), surgo- moerere*; — *svarke- fájni, dolere (oive svarka caput dolet)*; *svarke dolor.*

|| *md.* säräde-, *md.E.* serede *fájni, beteg lenni*; *särätf betegség, fájdalom, md.E.* seredme *u. a.*, *seretks u. a. (meg: seb)* | *vog.* šur- *sérülni, šurt- sérteni.*

346. serdül (*fölserdül*ni):

ész. sirgu-, *sirgune- megnyúl*ni, *kitágul*ni (*sich ausstrecken*): *laps sirgub a gyermek fölserdül (wächst hübsch schlank)*; *kontid sirguvad a csontok tágulnak, az ember nő.*

347. sík (*sík mező*; *síkos*):

f. siliä, silkka *sima, sík (glatt, eben: silkka vesi. aqua plana glacie carens)* | *ész.* sile (*gen. sileda*) *sima* | *lp.* šalk *jó teli út*

¹⁾ Ez utóbbiak láthatólag átvett finnes alakok. V.ö. fentebb „szegény“ cikk alatt a *lp. hájo-t.*

(*dum nix bene est remota et conculcata*); šalke- *complanare*;
lpF. šallad *sima, sik.*

348. sír (*sepulcrum*):

|| *cser.* šugar, *cserH.* šiger *sír*; šugarla *temető.*

349. sír (sírni):

lp. čero-, *lpF.* čierro- *sírni* (*flere*).

350. só (sava-t):

f. suola só | *ész.* soola (*nom.* sool) | *liv.* suol.

|| *md.* *mdE.* šal só | *cser.* šin-žal, *cserH.* šan-zal | *oszt.* sat | *votj.* sīlal, slal | *vog.* solvel só, solvelt- *sózni.*

351. sodor (*fonalat* sodorni):

|| *cser.* šüdür-[em], *cserH.* šeder-, šidir- *fonni, spinnen*; šüdűr *orsó, orsófa.*

352. sok (soka-t, sokaság):

ész. sage (*gen.* sageda) *gyakor, gyakori, sűrű*; sageste, sage-
daste *gyakran* | *liv.* sagdõ *gyakor, sűrű, sagõld* *gyakran*; sangd
sűrű, vastag | *f.* sakea *sűrű, vastag*; sangen *nagyon (valde), p.o.*
sangen hyvä nagyon jó | *lp.* suokes *sűrű, gyakor* (*adv.* suoket
spisse, dense: almačist le harbmat suoket hominum magna est
et conferta multitudo) | *lpF.* suokkad *sűrű, gyakor*; — *lp.* saket
abundanter, catervatim; *lpF.* sagga *nagyon (=f. sangen).*

|| *cser.* šuko, *cserH.* šuka *sok, multus*; (*adv.*) *sokat, sokkal, nagyon*;
 — *cser.* čoka *sűrű, vastag* | *zürj.* suk *gyakor, sűrű (spissus)* |
vog. sau, *sagu, vogD.* šau *sok* | *mdE.* sejede, *md.* sidä *sűrű, gya-*
kor: seetste, md. sidesta *gyakran.*

353. sor:

f. sarja *hosszú darab v. rend, pászta (lange strecke v. reihe, strei-*
fen); hammas-sarja *fogsor*; *pl.* sarjat *strigae v. tractus ordi-*
nati; — *sarka striga agri, portio longa prati.*

354. sór (*saltus, lucus*):

|| *cser.* šodera *erdő.*

355. sorvad (*elsorvadni*):

f. surkastu-, surkahtu-, surkaantu- *elhervadni, flaccescere (ut*
herba desecta), elsorvadni (marcescere, corrugari); surehtu- *u. a.*

356. sotu, satu, sajtó:

f. sotke- *taposni, lenyomni, gyúrni.*

|| *md.* šāfa- *rálépni, tapodni, šāfama lépcső.*

357. sovány:

|| *md.* šuva, šuvanä, *md.E.* čova, čovine vékony.

358. sörke, serke:

lp. čuros sörke (*lens, nisse*), *lp.F.* čivros | *f.* saivare (*nom. -ar*)
sörke (*lens, ovum insectorum*) | *ész.* saired v. säerted (*pl.*) u. a.

|| *md.* šarhka, *md.E.* šarko sörke | *cser.* šorgenže u. a. | *zürj.* serö |
voj. serer sörke.

359. sötét:

lp. čäda szürkület, diluculum, čädote- szürkülni, sötétetni; —
čadd szén, korom, čaddo- kormosodni | *f.* syte (*nom. syši*) ége-
tett szén (*carbo fabrorum*) | *ész.* süsi (*gen. söe, gen. pl. sütte*)
szén | *liv.* süž (*pl. südūd*) szén.

|| *vog.* šät, šättem, šätep sötét | *zürj.* šöd fekete | *voj.* šöd u. a. | *md.*
md.E. sod korom; — *md.* seđ szén, *md.E.* säđ, sedolma | *cser.*
šüž korom; — *cser. cser.H.* šü, šü szén.

360. sugár (sugara-t; nap-sugár):

lp.F. suoňar sugár, napsugár: bäive- suoňarak napsugarak;
suoňarde- sugározni.

|| *cser.* šonar: šonar pil szivárvány (*tkp. š.-felhő*) | *vog.D.* sanga:
katl sanga napsugár.

361. sugár (*vitalis*: sugár-vessző, s. termet); sudár (u. a.):

f. suikera, suikea hosszú, vékony és hajlékony (*longus, tenuis et*

362. sulyok (*mosó s.*):

[*flexibilis*].

f. sullo- sulykolni (*tundendo comprimere, contundere, p.o. ve-*
stes lavandas).

363. sül-disznó (*erinaceus*):

f. siili süldisznó | *ész.* siili (*nom. siil*) | *liv.* ciľ u. a.

|| *md.* sejel, *md.E.* säjel, seel süldisznó.

364. sül, suly (*figeformájú bűdös var*: sülyös orrú):

f. syllä szömölcs, golyva (*verruca, struma*) | *liv.* söggöl, sögl,
sügl szömölcs (*warze*).

|| *md.* čilgä, čilgä, *md.E.* sildeje szömölcs.

365. sűrű, sűrű:

|| *vog.D.* šura sűrű | *cser.H.* šire gyakran.

366. süv, sü (*sógor*):

lp. sibjok sógor, sógorné (*maritus sororis, uxor fratris*).

367. csenevész (*csenevészni*); csűn (*csűnni, csűnik languescit, tabe-*
scit, aegrotat):

|| *mdE.* čenge- elszáradni, elégni, elepedni.

368. csend, csendes (csönd-):

lp. säddo nyugalom, csendesség; säddos békés, csendes (*tranquillus, quietus, p.o. almač ember*); *lpF.* šettui, šettus csendes, lassú, šiedost csendesen, *lassan.*

|| *md.* setmä csendes; *mdE.* setme csend, szerénység, csendes, szerény, szelíd; *md. mdE.* setme- csendesedni; *md.* sätav csendes.

369. csikó, csitkó:

f. sälkö csikó (*equulus biennis*) | *ész.* sälg (*gen. sälo*) csikó.

370. csikland, csiklánd (csiklándani):

lp. čokkolde-, čokkoldatte-, *lpF.* čaggaldatte- csiklándani (*titillare*).

|| *cser.* čigald-[em] csiklándani (*titillare*).

371. csillog; csillámlík; csillag:

lpF. šälgo-, šelgude-, šällo- csillogni, fényleni; čielg, čielgas világos, tiszta ¹⁾ (*klar, hell*); *lp.* čälg, čälges *purus, limpidus* (*po. viz*) | *f.* selkiä világos, tiszta, derült (*clarus, perspicuus, limpidus, serenus*) | *ész.* selge u. a. (*klar, hell, heiter*) | *liv.* šeld (*pl. šeldöd*) u. a.

|| *cser.* čolguž-[am] fényleni, *cserH.* colgiž- | *votj.* čelekjal-, čelekt- villogni, fényleni (*blitzen, leuchten*); cilkit tiszta, ártatlan.

372. csinos:

lpF. čičň ekesség (*schmuck*).

373. csíp (csípni, csipdesni, csipkedni):

lp. cipco-, cipceste- csípni (*digitis torquere*); *lpF.* cifci, cikci-, cavci- u. a.

|| *cser.* čebeštal-[am] csípni, megcsípni; čiptalmaš veszekedés (*csipkedés*) | *zürj.* čepert- csípni (*apicibus digitorum comprimere*).

374. csomó (csomót kötni; fa-csomó):

f. solme (*nom. -solmi*), solmu csomó (*nodus*), csomó a fűszálon (*geniculum culmi*) | *ész.* sölme (*nom. sölme*) csomó, *nodus* | *liv.* suolm (*pl. -mid*) csomó, íz (*knoten, gelenk an gewächsen*) | *lp.* čuolm, čuolma csomó, čuolmek csomós (*p.o. fa*); *lpF.* čuolbm csomó, cuolbmasaš csomós.

|| *md.* šulma, *mdE.* šulmo csomó, kötés; šulma- csomóba kötni.

375. csög (csög-bog = göcs, görcs):

¹⁾ A jelentésre nézve v.ö. *lat. limpidus* (aqua limpida) és görög λάμπος, λαμπρός.

- lp.* čokle *csög*, *görcs* (*tuber*), *čoklek görcsös* (*p.o. fa*); *čakse csög*, *csomó* (*tuber*).
376. *csök* (*csökni*, *csökik*: *fogy*, *növésében elmarad*); *csökken* (*csökkeni*, *p.o. erejében*; *csökken a gabona ára*):
lp. *čokkete- leülni* (*considerere, residere*), *čokkahe- ülni* (*sedere*);
lpF. *čokkane- leülni*, *čokka- ülni*.
377. *csönk*, *csönköly*¹⁾:
 || *vog.* *šengil csomó*, *csimbók*.
378. *csuk* (*becsukni*):
f. *sulke- bezárni*, *becsukni* | *ész.* *sulg-*, *sulgu- becsukni*, *bezárni*, *elcsukni*.
 || *md.* *šolgi-*, *mdE.* *šolgo- zárni*, *bezárni*.
379. *csukor* (*virág-csukor*):
f. *sykkyrä*, *sykkyrä*, *sykkä gomolyag* (*globus convolutus*): *pellava-sykkyrä fasciculus lini convolutus*.
-
380. *csúcs*, *csúcsos*:
csúp (*csúcs*, *teteje vminek*):
f. *huitti*, *huittu csúcs*, *hegye vminek* (*apex, extremitas apicata*); *huippu u. a.*; *huikku u. a.* | *lp.* *čok csúcs* (*p.o. vare čok hegycsúcs*).
-
381. *csap* (*csapni*, *megcsapni*):
f. *tappa- agyonütni*, *ölni* (*occidere, todt schlagen*; *mactare*): *t. riiehtä csépelni* (*tkp. szérüt verni*), *t. ohria árpát csépelni*, *tap-paja csépelő* (*drescher*); — *tappele- u. a. (fr.)*, *verekedni*, *csatázni* | *ész.* *tap- agyonütni*, *ölni* (*schlachten*), *megfenyíteni*; *tapelus csata* | *liv.* *tapa- agyonütni*, *ölni*, *megverni*; *taplő- verekedni*, *küzdeni*; *megdorgálni* | *lp.* *čuoppe- vágni* (*p.o. fát*), *levágui*, *megvágni* (*rasta č. amputare, abhauen v. schneiden*; *ečebs č. megvágni magát*); *lpF.* *čuoppa-*, *čuoppale-*.
 || *md.* *čepade*, *mdE.* *tapuđe- egyet csapni*, *vágni* (*fejszével*); *md.* *čepije- vágni* (*folyvást*); — *md.* *šavi-*, *mdE.* *čavo- csapni*, *ütni*, *agyonütni* | *votj.* *čapk- ütni*.
382. *csepp*, *csöpp* (*cseppe-t*); *csepeg*:
f. *tippu*, *tippa csepp*, *tippu- csepegni*.

¹⁾ A M. Nyelv Szótára: *csönköly* „csomódad kemény test, különösen forgócsont.“

- || *votj.* šapik *csepp* | *cser.* čev-[em] *csepegni*, čevald-[em] *cseppeni*, čevaldeš *csepp*.
383. csepü, csöpü :
f. töppü csöpü, kócz (*stupa lini vilior, kócz*); — *tappura fragmina caulis lini, stupa vilissima*.
384. csökönyös (cs. ló: *equus refractarius*):
f. tylkiä, tylkkiä *ellenszegülő, csökönyös (p.o. ló), undorító (widerstehend, p.o. etel)*; *tylki, tylkki-* *reniti, refragari, contrarium esse*; *tylkisty-* *csökönyösödni, undorodni* | *ézt. tülgesta-undorodni, tülg- v. tülka-* (*v. tilgi-, tilka-*) *u. a., tilkias undorító, widerlich (iz)*.
385. csipő (csipő-csont, csipeje):
f. koipe (*nom. koipi*) *czomb és lábszár (femur cum crure, schenkelbein)*.
386. csont:
ézt. kont (gen. kondi) csont (bein, knochen); *pozdorja* | *f. kontti lábszár (pes, crus)*: *pitkä-k. longipes* | *lp. čončom csánk (os femoris pedum posteriorum quadrupedum)*.
387. csoport, csopor:
ézt. kobar, köbar fürt; *csoport (traube; haufe, trupp)*.
388. csülk, csülök (*kötél csülke*):
 || *md.* kilgekš, *mdE.* kilkš, *kilgokš hurok, hurokkötés*.
-
389. záp (z. tojás):
 || *vog. sâp rothadt (p.o. iu fa)*.
390. zár (bezárni):
 || *oszt. tōyr- bezárni*.
391. zavar, zúr (zavarni a vizet):
 || *md. šořa-, mdE. čovora-, čovora- keverni, kavarni* | *votj. sural-keverni, zavarni, suralt- mekvavarni, habarni (umrühren)* | *zürj. sor- keverni (mischen)*.
000. zug = szug, lásd szeg, szög alatt.
-
392. nád (náda-t, nádas; nádšip):
 || *md. nudi, nudi, mdE. núde, nudej nád, nádšip*; *md. nudijs, nudiks, mdE. núdejks nád*.
393. nap, napa (*socrus*):

f. anoppe- (nom. -ppi) nap (socrus) | lp. vuodnavá, vuodná, vuone nap (vuodnavam v. vuodnam napam); lpF. vuone.

|| vog. anip nap (socrus).

394. nap (napo-t) sol, dies :

f. louna, lounaha (nom. -nas) dél (tempus meridianum; auster, plaga coeli australis) | észt. louna (nom. loun) u. a. | liv. lônag, lônag délkelet; lônagi (pl. -gist) délebéd.

|| zürj. lun nap, dél (dies, auster), lun-vî délszak, bîd-lunja quotidianus | votj. lum-šir, -šur dél, délszak (šir e h. šor- közép); nunal¹⁾ nap (dies) : nunažá nappal.

000. nász, l. alább nő, né (402. szám) alatt.

395. nedv, nedves :

f. neite (nom. neiti), neitehe (nom. neide) nedv, nedvesség (humor, udor), neitiä nedves; — nestä- nedvesiteni (madefacere, humectare); nestehe (nom. neste) succus arborum, liquor, humor; nuoska nedves, nyirkos (subhumidus, p.o. levegő, föld) | észt. niiste, niiske, nesse nedves (feucht), nestuta- nedvesiteni (befeuchten) | lp. néces nedves, néce- nedvesedni; nuoska, nuoskes nyers, nedves (p.o. fa); lpF. nécca- nedvesedni, nuoskas nedves (p.o. a föld).

|| votj. ned sár | md. načka, mdE. načko nedves | cser. nočko, cserH. načka nedves, nedvesség.

396. négy (négye-t, negyed) :

f. neljä négy, neljante (nom. neljäs) negyed | észt. neli (gen. nelja) és neljas (gen. neljandama) | liv. nêla négy, nellõs v. nellias (gen. nellõnd) negyed | lp. nelje négy, neljad negyed; lpF. nállja es nálljad.

|| oszt. néda, néta, néet osztS. néla, néla négy; német negyed | vog. nîle, vogD. nilä négy; nelit negyed | votj. nil négy, niläti negyedük | md. nilä, mdE. nîle négy | cser. cserH. nil négy, nilit u. a. (főnévileg) | zürj. noľ négy, noľed negyed.

397. neki (* neké), -nek (neki megy a falnak, neki bocsátani, neki bátorodni stb.) :

lp. neik recta ad : poti mo neik recta ad me venit; neika : nei-

¹⁾ A votj. nunal-beli nun láthatólag = votj. lun, s ez = f. louna. A magyar nop a nu-, lu-, lou- szórésznak felel meg, a mennyiben a f. lou- kettősönhangzójában még a volt ajakhangnak nyoma látszik (v.ö. f. koura és kopra, hauras és hapras).

ka mannet neki menni (*invadere, aliquem improvisum occupare*; *lpF.* *neig, neiga neki* (*auf... ein*) (vanas boði min *neiga a hajó jött mi reánk, nekünk, — mert nem láthattak volt meg bennünket*; *vazsim jöya neiga mentem a folyónak — nem is vettem észre, míg a vízbe nem bukkantam*).

398. néne:

|| *vog.* *nin nagynéne, ni az anyának idősbik testvére* | *votj.* *niino bátya.*

399. név (neve-t):

f. *nime* (*nom.* *nimi*) *név* | *ézt.* *nime* (*nom.* *nimi*) *u. a.* | *liv.* *nim* (*pl.* *nimüd*) *u. a.* | *lp.* *nam, namma, lpF.* *nabma név.*

|| *oszt.* *nem név* | *vog.* *näm, nim, vogD.* *näm u. a.* | *votj.* *nim* | *zürj.* *nim* | *md.* *lem, mdE.* *läm, leme* | *cser.* *lüm, cserH.* *lim név.*

400. nevet (nevetni), v. mevet (régi alak):

|| *vog.* *mouint-, mauint-, muint-, vogD.* *mäjnt- nevetni.*

401. néz (nézni):

f. *näke- látni, näeskele- u. a. (fr.); näkö, näky visus, adspec-tus, species externa* | *ézt.* *näge- látni; nägu = f. näky* | *liv.* *näe-látni; nägu = f. näky; näkt- mutatni = f. näyttä-.*

|| *md.* *näje-, mdE.* *neje- látni.*

402. nő, né (az ő neje); nősz (nőszni, nőszik); nőstény; nép (népe-t)¹⁾:

nász (*nuptiae*; *nász-nagy, -atya, -leány, -nep* stb.); *nyüzü-leány, -pogácsa* (*székelyesen = nász- v. nyoszolyóleány, lakadalmi pogácsa*):

f. *neite* (*nom.* *neiti*), *neito, neitse* (*nom.* *neitsi*) *v. neihti, neitsy v. neihty leány, szüz, menyasszony* (*virgo, nympha, sponsa*); — *nai- nőszni, nösülni* (*conjugium inire, uxorem ducere*): *naimaruno carmen nuptiale, naima-ikä aetas conjugio matura*; *naisø* (*nom.* *nainen*) *férjhez mehető nő* (*femina nubilis*), *asszony, nőstény*: *nais-puoli sexus femininus, nais- koirra canis femina* | *ézt.* *neitsi szüz, leány* (*jungfer*), *neito menyasszony*; — *naise, naese* (*nom.* *naine, naene*) *nő, feleség* (*weib, eheweib*): *naise mees feleséges ember* (*ehemann*) | *liv.* *neitst* (*pl.* *neitsöd*) *leány* (*šeldõ n. szüz leány, pälka n. szolgáló leány*); — *nai* (*pl.* *naist*) *nő,*

¹⁾ A *nép* (*népe-*) szót régi összetételnek tartom, mely a „*homines utriusque sexus*“-t fejezi ki: első része *né* (= *nő*), másodikika *pe* (= *fi*, a férfi nemen való). Hasonló összetétel a *vog. aj-pi* gyermekek, *kinder* (*utriusque sexus, tkp. leány-fiu*).

feleség | *lp.* neit, neita leány (*filia, virgo*), *lpF.* nieida; — *lp.* nisun *uxor, mulier* (nisuneb valdet *uxorem ducere*); *lpF.* nis-son.

|| *vog.* nê, neu nő (nêtâl nôtelen); *vogD.* nê nő, neu nóstény | *oszt.* neñ, *osztSal.* ne, *osztSfö.* ni nő, *feleség* | *md. mdE.* ni nő, *feleség* | *votj.* nil leány (*mädchen, tochter*) | *zürj.* nïv, nî (e h. nil) u. a.

403. nyáj:

lp. nauka kisebb nyáj (*grex minor pecudum*).

404. nyájas (*blandus, comis, affabilis*):

lp. náijes *hilaris, mosolygó* (ú. *mana infans subridens*); nájo-talle = mojote-, mojotalle- *mosolyogni*.

405. nyak (nyaka-t, nyakas):

lp. nekke nyak (*cervix*), *lpF.* niekke.

|| *oszt.* jágaj fejnek hátsó része, nyakszírt | *vog.* jong nyak.

406. nyál (nyála-t); nyálka, nyálkás:

lp. náule nyálka (*limus qui lapides reddit lubricos*), *lpF.* nívle nyálkás | *f.* nila enyekes, nyálás valami (*lubricum quid*); náljá, nuljakka nyál, nyálka (*pituita, mucor*) | *liv.* nolǵ nyálka (*schleim*), nolǵi (*pl. -gist*) nyálkás.

|| *md.* nolga, *mdE.* nolgo takony; *mdE.* nolaža sikos.

407. nyal (nyalni):

f. nuole- nyalni | *ész.* nooli- nyalni | *liv.* nuolǵ-, u. a. | *lp.* nolo-, *lpF.* noallo- nyalni.

|| *md. mdE.* nola- nyalni | *cser. cserH.* nul-[em] | *votj.* nül- | *zürj.* nül- | *oszt.* nádaǵ-, *osztS.* nal- nyalni.

408. nyelv (nyelni):

f. niele- nyelni, elnyelni; nielu fauces, guttur | *ész.* neel- nyelni | *liv.* nielǵ- nyelni, nielǵöks nyelet, korty | *lp.* nále- nyelni, lenyelni; nálatak, nálo nyeldeklő (*fauces, gula*); *lpF.* niella-nyelni: niello örvény.

|| *cser. cserH.* nel-[am] nyelni, lenyelni | *md.* nile-, *mdE.* nife- | *votj.* nül- | *vogD.* näl- | *oszt.* nêtt- nyelni.

409. nyél (nyelete-t, nyeles):

lp. nadda nyél (*manubrium*); *lpF.* nadða; *lpE.* novta.

|| *vog.* näl nyél | *osztS.* nüt kés nyele | *md.* neđ, *mdE.* neđ, näd nyél.

410. nyelv (nyelve-t):

lp. náleme, lpF. nálbme száj (mund).

|| *vog. nielm, vogD. niilm nyelv |oszt. nádám, nádém, osztS. nálém nyelv (zunge) |cser. jilme, cserH. jilmä nyelv (zunge és sprache).*

411. nyer (nyerni):

oszt. íerem- elvenni (wegnehmen) |md. nelge-, mdE. nelge-, nelge- elvenni, elrabolni |cser. nal-[am] venni, elvenni.

412. nyereg (nyerge-t):

|| *vog. vogD. najr nyereg |osztS. noger u. a.*

413. nyes (elnyesni, megnyesni):

f. niittä- kaszálni (falce secare): niitu, niity kaszáló, rét |ész. niit- kaszálni (n. lambad juhokat nyírni): niit (gen. niidu) rét |lv. nít- kaszálni, aratni (nitiji mäher, schnitter).

|| *md. mdE. nuje- aratni¹⁾, md. nušendi- u. a. (fr.)*

414. nyest²⁾ (*mustela martes*):

f. näätä nyest (mustela, marder) |lp. nete, lpF. nätte.

415. nyil (nyila-t, nyilas) *sagitta*:

f. nuole nyil |ész. noole (nom. nool) nyil, nyilázó íj |lp. nuol, nuola nyil; lpF. nuol, nuolla.

|| *vog. vogD. nial nyil |oszt. nót, osztS. näl |zürj. nöl |votj. nel |md. mdE. nal nyil.*

416. nyil, nyít (nyilni, nyítai; nyilván való):

lp. jikte- nyilvánítani (tie äska tab jikti nunc demum id aperuit).

417. nyir-fa:

|| *vog. nír vessző |votj. nér u. a. (zweig, gerte) |zürj. nör |oszt. nér-rem vessző.*

418. nyír (nyírni *tondere*):

lp. jerde-, jarde- körülnyírni (circumtondere, circumcidere).

|| *md. mdE. nara- nyírni, borotválai; narda- törölai, megtörölai (nardama törölö kendö) |zürj. niral- dörgölai (terere, fri-care) |oszt. tard- nyírni (scheeren).*

419. nyirok (nyirko-t), nyirkos:

f. märkä nyirkos, nedves (humidus, madidus); genyedtség |ész. märe (gen. märja) nyirkos, nedves, nedvesség (märjaks kastma anfeuchten).

¹⁾ V.ö. a f. *leikkaa-*, ném. „schneiden“ igéket „aratás“-ról használva.

²⁾ Az *št-re* nézve, v.ö. *nyüst* = f. *niite*.

- || *cser. cserH. nör-[em] ázni, nört-[em] áztatni, madefacere.*
420. nyolcz:
|| *vog. nála-lu nyolcz (lu = lau tíz).*
421. nyomorú, nyomorék:
lpF. nuobmer gyenge, erőtlen (öregségtől vagy betegségtől).
422. nyugod (nyugodni, nyugszik, nyugvó), nyugat, nyugalom:
*f. nukku- elaludni, aludni; nukutta- altatni (minua nukuttaa alhatnám, nyughatnám) | lp. nokke-, nokkete- elaludni, elszunnyadni (obdormiscere); lpF. nokka- aludni | lv. novu- nyugodni, megpihenni (sich erholen, ruhen).
|| md. nuva- szunnyadni; nuvé-, mdE. nuvé-, nuze- u. a. (fr.); mdE. nužaks rest, álmos; md. nuvazeva- elálmosodni | oszt. nînd- nyugodni.*
423. nyúl (nyula-t) *lepus*:
*lp. nommel, lpF. nóammel nyúl.
|| md. numil, mdE. numolo nyúl.*
424. nyúl, nyújt (meg-, ki- nyúlni, nyújtani), nyújtóz- (nyújtózni):
*lpF. nuofčas szivós, nyúlós (zühe).
|| votj. nuit- kinyújtani, megnyújtani (ausdehnen, ausspannen) | vogD. náu- nyúlni | md. nuvargëdi- nyújtózkodni.*
425. nyurga (*gracilis*: nyurga nyak):
f. nyry vékony, karcsu, gyenge (gracilis, infirmus).
426. nyuszt:
|| *oszt. nôgos nyuszt (zobel) | vog. nôxs u. a. | votj. niz.*
427. nyúz (nyúzni):
*lp. nuove- nyúzni (pellem detrahere), lpF. nuovva- u. a.
|| vog. nuj- nyúzni, vogD. nul- | oszt. nâxs-, nâgas- lehámozni (abschälen).*
428. nyü (*hüsféreg*), nyüves:
|| *oszt. nink nyü (made) | vog. ning.*
429. nyü, nyö (nyüv-, nyöv-; kendert nyöni; elnyöni ruhát):
*f. nyhtä- nyöni (carpere, evellere — linum); nykki-, nytki- nyöni, tépni (carpere, vellicare) | észt. nühk-, nühki- dörgölmi, elnyüni (reiben) | lpF. navve- nyüvés által a szörét veszteni, kopni; lp. nokkete- elnyüni, koptatni (p.o. karvoit vestimenta), lpF. noyate-; lpF. nokka- nyüni, kopni (használat által, p.o. ruha).
|| vogD. náu- nyöni; vog. naut- (schaben) | md. nefte-, mdE. näfte-*

nyöni, tépni, koptatni; *md. neville- elnyüni, kopni*; *md. nevilde-, md.E. nävilde- elnyüni, koptatni, kitépni* | *cser. nüž-[am], cser.H. nöž- vakarni, dörzsölni* | *zürj. nečk-, nečkal- kitépni (füvet)* | *osztSal. hóf-, osztSföl. náac- tépni (zupfen, rupfen)* :

430. *nyüg (nyügö-t) v. nyüig* :

f. nito-, nivo-, nio- kötözni, nyügözni (colligare, vinculo constringere); *nitehe, nivehe, nijehe (nom. nide, nive, nije) nyüig (vinculum, ligamen)* | *ézt. nidu- kötözni (umschlingen, binden)*.

431. *nyüst (nyüstö-t, nyüst-fonál; nyüstös)* :

f. niite (nom. niisi) nyüst (licium textorum); *niitise v. niisise (nom. -inen) nyüstös: kaksi-n., kolmi-n. két-, három-nyüstös* | *ézt. niis (gen. nie) nyüst; niit (gen. niidi) fonál, czérna*.

432. *nyers (nyers hús, fa)* :

f. tuorehe ¹⁾ (*nom. -re*), *tuore (nom. -ri) nyers (succosus, subhumidus [p.o. lignum, herba, foenum], non maturus [seges], non salsus [caro])*, *fris (recens, p.o. cerevisia, nix: tuore vesi aqua recens hausta)*; — *nuore (nom. -ri) fris, recens (p.o. potus, nix), fiatal* | *ézt. toores (gen. toore) nyers (unreif, roh, ungekocht), fris, zöld*; — *noore (nom. noor) fris, új, fiatal* | *liv. tuorös (pl. -röd) nyers, fris (saftig, frisch, roh), pihe szakállú (milchbart)*; — *nuof fiatal, fris (n. kaffi fris seb)*.
 || *vog. nár, nár nyers, gyenge, zöld (n. voj fris vaj)*.

433. *part* :

f. partaha (nom. parras) hajó széle (bord) ²⁾, *viz partja (margo navigii, ora amnis)* | *ézt. parras (gen. parda) hajó széle* ²⁾, *szél (p.o. sir széle)*; *pardad (pl.) csónak oldaldeszkái (angestickte seitenbretter)* ²⁾ | *liv. pãrdas hajó széle (bord, schiffsbord), pardöd (pl.) csónak oldaldeszkái (seitenbretter am boote)* ²⁾.

¹⁾ Néha megfelel szó elején *t* az *n*-nek a nyugati finn nyelvek körén belül is: *f. nouse- = ézt. touse- (emelkedni, támadni)*; *f. tãhte = lp. naste csillag*.

²⁾ A „part, oldal, fal“ jelentésű finn *partaha* szóval összekeveredett a germán nyelvekből (*bord*) átvett *partaha* szó, mely különben, az eredetihez még hüvebben a finnben *portaha* (*nom. porras*)-nak hangzik, s „pallót“ teszen (*ponticulus, steg*), a mi a *bord*-nak is igazi jelentése („brett, tafel, tisch“). Jelentés szerint idegennek mutatkozik különösen az *ézt. pardad, liv. pardöd* „seitenbretter am boote.“ A lappban is van *buorde = svéd. bord* „asztal“ értelemben, míg „schiffsbord“ *rabmo, fuom*.

- || *votj.* bord *fal* (*wand*): bordin -nál, mellett; burd szárny | *cser.* pürdüz, pürdőž *fal* | *zürj.* bord szárny (*tkp. oldal*).
434. peder, pödör ¹⁾ (pederni [pedreni] a bajusát):
f. keträä-, kehrää- *fonni* (azaz: *fonalat sodorni*) | *ész.* kedra-
fonni, spinnen; *keder* (*gen. kedra*) orsó (*wirbel, spindel*) | *liv.*
kedrö- fonni (*orsóval*).
 || *md.* kištir, kštir ²⁾, *mdE.* ščere orsó; kštirde-, *mdE.* ščerde-
fonni.
435. piczi, picziny:
f. pisku *kiseded, piczi gyermek* (*parvus, infantulus*) | *ész.* pisut
kevés, piczi (*wenig, ein bischen*), *pisike kicsiny, pisem kisebb* |
liv. piški (*pl. -kist*) *kicsiny, picziny*.
 || *votj.* pici *kis, picziny*.
436. pih (pihni: pihés-lehés *respiratio, pihő-lehő anhelator*), piheg,
 pihen (pihenni *respirare: megp., kip. magát*):
f. puhkaa- *pihegni* (*anhelare*), *megpihenni* (*cessare a labore, quiescere*) | *ész.* puhka- *kipihenni, lélegzeni* (*ausruhen, atmen*).
437. pillant (pillantani), pillog:
f. pilkkaa- *pillogni, csillogni* (*pisaret pilkkaavat pensaila csep-
pek csillognak a bokrokon*); *pilkutta- pislogni* (*p. silmiänsä
oculis nictare et palpebrare*); *pilkistä- pislogni, pillantani* (*clam
prospicere, p.o. nap a felhőkön keresztül*) | *ész.* pilka-, *pilk- pis-
logni, hunyorgatni*; *pilk pillantás* (*silma pilk*); *pilguta hu-
nyoritani, fölpillantani* | *liv.* *pilk pillantás, pilkő- pislogni, csil-
logni, hunyoritani*.
438. pizok (pizko-t, pizkos):
 || *zürj.* pež *tisztátlanság* | *mdE.* pežet *bűn* (*peccatum*).
439. pocs (*locs-pocs, pocsos*):
ész. potsu (*nom. pots*) *esővel elegyes hó* ³⁾.
 || *vog.* put *a jégre ömlő víz* (*put-vit*).
440. pofa, pof (pofo-t, pofon ütni); pofitos *buccosus*:
f. poske (*nom. -ki*) *orcza, pofa* | *ész.* pöske- (*nom. pösk*) *u. a.*
(pöske- v. pösse-lőök pofonütés) | *liv.* puošk (*pl. puosküd*) *pofa*.

¹⁾ A p-t illetőleg, melynek itt a finn szóban k áll ellenében, v.ö. pedig = *ke-
dig, pöszmöte és köszmöte*.

²⁾ Ennek megfelelő finn alak *kehrä volna, melyből kehrää és keträä lettek.

³⁾ Előre meg kell jegyezni, hogy a locs-nak megfelelő lotti is megvan az
észben „vizes hó” jelentésével.

- || *oszt.* pôxtam, *oszt.S.* pugodem *orcza, pofa* | *vog.* pajt, pajtä *u. a.*
441. poffad (poffadni *extumere, extuberare. Molnár A.*) *v.* puffad;
pöffedék *tubercula*; pöfeteg, pöfeteges:
f. pöhö fölpöffedt, duzzadt állapot (*tumor, turgor*): pöhö-tauti *colica flatulenta*; pöhöise (*nom. -öinen*) *tumidus, turgidus*; pöhise-, pöhisty- fölpoffadni, pöhistä *poiffasztani (tumefacere)*.
442. puha:
|| *cser.* puškudo, *cser.H.* poškoda, puškuda *puha, lágy.*
443. bal (bal-kéz), balog:
|| *votj.* paljan *bal (länk).*
444. bámul (elbámulni, reá-b.), bámít:
|| *votj.* pajm-bámülni, csodálkozni (*sich wundern*); pajmon *csuda.*
445. bán (bánni, bánik *aegre fert, dolet, poenitett*; bánat, bánkodni);
bánt (bántani *offendere*):
f. paha rossz (*schlecht, böse, übel*), bosszus, rosszkedvű (*iratus, aeger — animus*: mieli-paha *rosszkedv*, olla pahoilla mielin *rosszkedvvel lenni, bosszankodni, bánkodni*); pahene- *rosszabúlni, megbosszankodni (depravari, corrumpi; offendi, irasci)*; pahenta- *depravare, corrumpere, offendere (bántani)*; pahastu- *aegre ferre, irasci* | *észt.* paha rossz: paha meel *v.* meelee-paha *unville, verdruss*; pahane- *böse werden*; pahanda- *bántani, bosszantani*: se pahandab mo meelt *es verdrieszt mich* | *lp.* paha, *lp.F.* bahha *rossz.*
446. basz (baszni):
f. puske- *böknü, öklelni (cornibus petere)*; puskiaise (*n. -ainen*) *darázs (azaz: szúró)* | *észt.* pusk-, puskle- *böknü, öklelni* | *liv.* puslõ, pusklõ *öklelni (mit den hörnern stossen)* | *lp.* poskete-, *poskote- szürni, döfni.*
|| *md.* paski-, *md.E.* pasko- *baszni.*
447. bátya:
|| *oszt.* paða, paða feleség *bátyja* | *md.* batä *bátya, nagybátya (atyának öcsce)*, *md.E.* pata *néne, nagynéne, nagybátya*; *md.* bafka *ip, atyós (a völegénynek)* | *votj.* beçe *bruder* | *zürj.* bat *atya.*
448. begy, bögy:
lp.F. bätte *begy (brust der vögel)*; *lp.* piks *os pectoris avium* | *f.* päkiä, päkkä *vastaghús (caro crassior, p.o. sub pede, fuszballen)* | *észt.* pöka (*nom. pök ballen (an fusz v. hand)*).

- || *md.* pekä, *mdE.* päke *has*; pekenä *u. a. (dim.)*: pilge-pekenä *lábikra* | *vog.* puki *has*; puklä, puhlä *kiálló gumó, hasacska*: tur p. *ádám csutkája*.
449. berzed, borzad (*fölborzadni*); borzas (*b. haj*):
f. pörhö, pörhä *v. pörrö, pörrä berzedtség (status turgidus v. erectus, p.o. capilli, plumae)*: hiukset ovat pörrällensä *felberzedt a haj, pörrö-pää caput capillis turgidis (borzas-fej)*; pörröise (*nom. -öinen*) *borzas (sträubig)*; pörrötty- *borzadni, berzedni*; pörröttä- *fölborzasztani, berzesztani (turgidum reddere, erigere v. crispate capillum, plumas)*.
450. beteg:
f. potē, poti- *fájni, betegeskedni (dolere ut vulnus, aegrotare, morbo laborare)*; potilaha (*nom. -las*) *beteg (aegrotans, morbo laborans)* | *ész.* pöde- *betegeskedni, betegen feküdni (kränkeln, krank liegen)*; pösse- *u. a. | liv. podu- fájni, fájdalmat érezni, betegeskedni | lp. puoca, puocak beteg; puoce-, lpE. puöcce- aegrotare; lpF. buocce beteg (b. olmuš beteg ember)*.
451. bíz (bízni, bízik); bizodalom:
 || *cser. pit-[em] reményleni, bízni; pitímaš remény (bizomás)*.
452. bog (bogo-t *nodus, tuber*; bogas; ág-bog):
f. pahka bog (*tuber in arboribus, tumor in corpore (beule)*) | *ész.* pahk: pahk lu (*fuszknorren*) (*tkp. bogcsont*) boka | *lpF. bakke bog, görcs*.
453. bogyó:
f. pähkinä *mogyoró* | *ész.* pähkel (*gen. pähkla*), pähen (*gen. pähkme*), pähknä *u. a. | liv. pëgös (pl. -göd) u. a.*
 || *cser. pükš, cserH. püžš mogyoró | md. päštä, mdE. pešče mogyoró, kis gombóc | votj. puš: puš-pu diófa | vog. pák, poag toboz, bogyó*.
454. boka *talus*; botkó, bötyök (*bötykö-t, bötykös, bütykös*):
lpF. bodgis-dafte boka, knöchel am fusze (máskép: juolggennoffa); *lp. poske lábsark | f. potka csánk (genu boum)*: potkaa-*kírúgni (calcitrare), potkaise- u. a. (egyet) | ész.* pötka (*nom. pötk*) *czomb; poksle- rúgni (hinten ausschlagen) | liv. potkástj-rúgni, rugdalódzni*.
455. bolyg, bolyog (bolygani), bolyong:
lp. palgo- bolyongani (huc et illuc vagari), lpF. balgga-
456. bonyol, bongyol (bonyolni), bonyolít, bonyolodni:

- || oszt. pań-összebonyolni (*verwickeln*) | *votj.* biń körültekerni, kötözni (*umwinden, verbinden*), bińalt-bebonyolni (*umwickeln, einhüllen*) | *cser.* punžal-[ain] *csavarni*, punžaldeš *zaveprika* (*nodus v. contorsio funis, quo temo alligatur ad traham*).
457. borúl, burúl (*procumbere, procidere*: leborulni, lábához b., fölborúl a szán); borít (*fölborítani*):
lp. porge-, porgete- se *projicere* (*p.o. jaurai in lacum*).
 || *votj.* pogral- *esni*, *dőlni* (*fallen*), *pogram esés* (*fall*), *pogirt-földöjteni* (*umwerfen*) | *md. mdE.* pra- *esni*; *md.* prafti-, *mdE.* pravto- *elejteni, ledönteni*.
458. bosszú (*bosszú beszéd*; *bosszús, bosszuság*; *bosszankodni, bosszantani*):
lpF. buoššo *elkeseredettség* (*bitterhed*): *ale don läk buošost te mindig el vagy keseredve* (*tkp. buoššo-ban*)¹⁾; *lp.* puošak, puoše *fölötte éles* (*puošak nipe culter acie justo duriore et acuta*), *harapós* (*puošak piädnek canis mordax, qui morsu laedere cupit*), *bosszús, haragos* (*harbmat puoše le sodn muńi mihi valde irascitur*); *puošo-ira aut alio affectu incitari ad aliquid*.
459. bot:
 || *votj.* bodi *bot* | *zürj.* bed *u. a.* | *cserH.* panda, *cser.* vondo *bot, szál*: *šuar vondo mozsár-törő*.
460. böjt:
f. pouta *száraz idő* (*trockenes wetter, dürre*); *pouta-vuosi száraz esztendő*²⁾ | *ész.* poud, pöud (*gen. pouva, pöva*) *szárazság* (*dürre*), *pövase* (*nom. -ane*) *száraz* (*p.o. pövane suvi száraz nyár, dürrer sommer*) | *liv.* pöõda, püda *schwül und trocken*.
 || *cser.* pütö *böjt*³⁾.
461. bök (*bökni, bök az ökör, kos stb*):

¹⁾ Át nem vitt értelemben „bitter“ a *lpF.*-ben *bača*. A *buoššo*-nak bár az egyenes „keserű“ jelentése is lehetett: v.ö. finn *haikea* „csipős, keserű, elkeseredett, bosszús, bús“ (*h. mieli bosszús kedv*); hasonló használata van a *karvas* „keserű“ szónak is: *karvas mieli* rossz kedv, bosszankodás. Különben a *buoššo*-nak a *lp. puošak, puoše*-ből kitetsző alapértelme nem tér el nagyon ettől: „keserű“ (éles, csipős).

²⁾ A *csuvas* nyelv a böjtöt „száraz nap“-nak (*tibe kon*)-nak nevezi. Ezen észjárati vonás alapján egyeztethető *f. pouta* a *cser. pütö*-vel, mely egyenesen „böjtöt“ teszen.

³⁾ Lásd . *NyK.* VI, 203.

- f.* pökki-, pökkää- bökni, öklelni (mit den Hörnern stossen) | *ész.* pöka- u. a.
462. bölő (tőke, tuskó):
f. pölkky- pölkkö tőke, vágó tőke (hackblock).
463. búj, bú, búv (bújni: elbújni, belebújni):
ész. puge- elbújni (kriechen, sich verstecken) | *liv.* pugu- kriechen: ved ala p. viz alá bújni (untertauchen), jera p. elbújni (wegschleichen) | *f.* puke- fölölteni ruhát (induere); puetta-, pujetta- per foramen transmittere, p.o. caput per foramen inclusii (dt. bújtatni), beleölteni p.o. czérnát a tübe (belebújtatni).
464. bojt, bujt, bolygat (fölbojtani vkit, bojtogatni):
lp. pokte- fölkelteni (expergefocere), *lpF.* bofte- u. a. (bajas-bofte- u. a.).
|| *mdE.* puvta-, pulta- fölkelteni, ébresztteni | *zürj.* paľal- fölëb-redni, paľed- fölëbresztteni.
465. bunkó, bunkós (bunkós bot):
f. ponte (nom. ponsi) bunkó, csomós v. vastag vég (capitulum v. globulus in manubrio securis v. flagelli: lusikan ponsi scapus cochlearis, nuolen ponsi pars crassior sagittae).
-
466. baj (molestia, difficultas ¹⁾; bajos):
f. vaiva baj (labor molestus, molestia, difficultas); vaivaise (nom. -ainen) molestiäs pressus, miser, egenus; vaivaloise (nom. -oinen) bajos | *ész.* vaeva (nom. vaev) baj (mühe, plage): vaeval bajjal, bajosan, vaevalise (nom. -inen) bajos | *liv.* vâja baj (mühe, qual, plage, verlegenheit); vâjali, vâili (pl. -list) bajos, nyomorú | *lp.* *lpF.* vaive baj, nyomorúság; vaives, *lpF.* vaivalaş bajos, tele bajjal.
|| *vog.* vâj baj, nehéz, bajos.
467. bajusz:
f. viikse, viiksi (nom. viiksi) bajusz (katzenbart, schnurrbart).
468. bandsa, bandsal:
lp. vaňal kancsal, bandsal (obliquus, limus: vaňal čalmi káčet b. szemekkel nézni).
469. bél (bele-k: belül, belé, belől, bent; belső):

¹⁾ Ettől külön szó azon *baj*, melynek „certamen, lucta“ jelentése van (*baj-vivás*); ez, valamint a tőle származó *bajnok*, a szlávból jött át = *boj*, *bojnik*.

f. väli köz, közbenső (*locus intermedius, quod inter alia est*: väli-aika *zwischenzeit*, väli-mies *közbenjáró*): välillä, välissä *közen, között*¹⁾ | *liv.* vai (*pl.* vaid, vaijöd) köz, különbség (*zwischenraum, unterschied*): vai-âiga, vai-mies = *f.* väli-aika, -mies; vail, vais = *f.* välillä, välissä.

470. bér:

f. vero adó, bér (*tributum v. vectigal annue pendendum*) | *lpF.* värro, *lp.* viäro *sacrificium*; *tributum, vectigal.*

471. birka:

|| *md.* veris, verskä, *mdE.* vires, veriske *bárány.*

472. fa (*arbor, lignum*):

f. puu *fa (arbor, lignum)* | *éoszt.* puu | *liv.* pû.

|| *votj.* pu *fa* | *zürj.* pu | *cser.* *cserH.* pu, pû; *cserH.* pušängä, pušanga *élőfa (baum).*

473. facsar (facsarni: ki-, megfacsarni):

f. puserta- *facsarni (comprimere, exprimere manibus)* | *éoszt.* puserta-, puserda-, pusarda- *kifacsarni (ausringen, p.o. mosó ruhát)* | *lp.* počeste- *megnyomni, kifacsarni (exprimere, p.o. aquam e vestibus).*

|| *cser.* pizir-, *cserH.* pizirt- *nyomni, sajtolni* | *oszt.* pefr-, pek'r- *kifacsarni (vizet a ruhából)*; *pusr-* *cs'pni (kneifen).*

474. fagy (fagyó-t: gelu, algor; fagyos):

fagy (fagyni: megfagyni, bef.); fagylalni, fagyasztani:

fáz (fázni, fázik):

f. pala- *égni (ardere, uri)*, palo *égés*; palele- *fázni (algere, frigere, frigore laedi*: kätteni palelee *fázik a kezem), frigore laedere*; poltta- *égetni (urere*: pakkainen polttaa *frigus urit v. laedit)* | *éoszt.* pole-, pöle- *égni*; poleta-, pöleta- *égetni* | *liv.* pala- *égni* | *lp.* puole- *égni, ardere*; puolde-, polde- *égetni (urere)*; pollto-, poldo- *fázni, megfázni (frigore uri, p.o. láb, arcz)*, polltom *elfagyott (frigore perustus)*; *lpF.* buolle- *égni, buoldde- égetni, boltto- fázni (vom froste leiden)*, bolašte- *fázni, bolaš fagy, hideg.*

|| *md.* palî-, *mdE.* pala- *égni, elfagyni*; *md.* palf *fagyott (gefro-*

¹⁾ V.ö. gör. ἔντροπον (belek), szanszkr. antar (bent, belé), antara-s belső, antram (belek) — és lat. inter.

ren, steif durch kälte); *md. mdE. palaks csalán* (v.ö. brennesel) | *oszt. pôtáj- fagyni* (kalt werden, frieren), *osztSal. pûtáj-; pôtm- u. a. (hirtelen); pôtt- fagylalni, fagyasztani* (gefrieren machen); *pûden, osztSal. pôlen, osztSfö. polen csalán* | *vog. pol fagy* (pol mâ fagyos föld); *pol- fagyni, fázni* (polem fagyott, hült, polne älpi fázó test); *polau- fázni, megfagyni* (tkp. fagyódni); *polit-, polt- fagylalni, polákat- fázni, fázkodni.*

Jegyzet. A „fagyás, fázás“ és „égés“ egyazon szó által vannak kifejezve (v.ö. f. pala-, palele-, *md. pala-*). A mi az egybehasonlított szók hangalakját illeti, a *m. fagy* úgy egyezik a *pala-*, *pol-^{val}*, hogy ott gy itt l fejlődött eredeti t, d hangból ¹⁾, a mely még meg is van az *oszt. pôtáj-*, *pûden* alakokban. Egy másik, de szintén azonos változata ennek a szónak a *m. fáz-*, mely a z-jére nézve egészen olyan mint ház = *oszt. xôt, xât, md. kud, cser. kudo, de vog. kvol* ²⁾.

475. faggyú:

lp. puoite kövérség, szalonna (pinguitudo, lardum: *svine p. szalonna*), *lpF. buoide*; *lp. puoitak kövér, obesus* (p.o. olma ember).
|| *osztS. polt faggyú* (talg).

476. fáj (fájni, fájdalom; fájlalni):

f. pakko kényszer, szorultság (vis urgens, zwang, drang, not); *fájdalom* (dolor p.o. capitis; rinnan pakko dolor in mamma ex stagnante lacte); *pakotta- kényszeríteni, fájni* (dolore afficere: *päätäni pakottaa fejem fáj*); *pakitta-, pakaitse- u. a.* | *lp. pakčite- fájni* (dolere: oive pakčit caput dolet), *pakčes fájós* (juolke le p. pes dolet), *pakčekum megfájdult*; *lpF. bafča-, bavčaste-, bafčage- fájni, bavčas fájdalom.*

|| *oszt. pök-, pög- szenvedni.*

477. fajd, fajdok:

f. pyy császármadár fajd (attagen, haselhuhn) | *ész. püü* (v. mets püü), *püvi, püvikese* (nom. -kene) | *liv. pû, pûki* (pl. -kist) *fajd* (feldhuhn, rebhuhn) | *lp. paggo, poggo attagen.*

|| *oszt. pojdek, pajdek, osztSal. pajtek hófajd* (schneehuhn) | *vog. pajte, vogD. polte fajd, nyirfajd* | *mdE. povo, md. povnä, pounä, poňä császár fajd.*

¹⁾ Hasonló példa a *hagy* ige: *zürj. kol'-, vog. kul-, de md. kad'- stb.*

²⁾ Eredeti t, d hang helyett a finben is l, a magyarban meg z mutatkozik: *tule tűz* = *oszt. tuget, tát, m. tüz.*

478. fakad (kifakadni, megf., sírva f.):

f. puhkea- (* puhkeda-) *fakadni* (platzen, ausbrechen : ajos puhkeapi a kelés fölfakad, lehti p. *fakad a falevél, puhkean puhumaan erumpo in verba, szóra fakadok, kifakadok*) | ész. puhkefölfakadni (ära p.), p.o. *höllyag* | lpF. bakkode- *kifakadni* (be-

479. fal (falni : falat):

[szédre).

f. pala *falat* (*bolus cibi, frustulum*) | ész. pala | liv. pala (vaili pala *uzsona, tkp. közbenső falat*) | lp. puola *falat* (*frustum panis aut alius obsonii*).

|| vog.pól, pul *falat, harapás*; pól- *falni, póluj- hirtelen fölfalni*; vogD. puolm *falat* | oszt. pulem- *lenyelni (verschlucken)*; pul *darab, falat* | votj. pales *darab* | cser. puldoš *falat* ¹⁾.

480. falu (falva-t v. falu-t):

f. paljo sok ²⁾ (*multus, multum, magnus numerus*) | ész. paljo u. a.

|| vog. paul, vogD. pajl, paul *falú* | oszt. púgot, osztS. pugol *falú* | md. velä, mdE. vele *falú* (meš-velä, mehraj) | cserH. pülä sok.

481. fan (*pubes*; fanos eb, fanosodni):

|| md. mdE. pona *szőr, gyapjú*; ponav *szőrös, fkä-ponasa egyszerű, egyszínű* | cser. pun, cserH. pun, pon toll, *szőr* | oszt. pân *gyapjú* | vog. vogD. pun *szőr, gyapjú*.

482. fanyalg ³⁾ (fanyalogni):

¹⁾ A cser. puldoš szintén pul- igére mutat, mint alapszóra, v.ö. numaldeš teher : numal- emelni, vinni, pušarteš fing : pušar- fingani, voštuldoš neveltség : voštul- nevetni, šuldoš szelet : šul- szelni.

²⁾ Tudni kell, hogy a f. paljo csak egyes-számban használható, s különben is főnévileg construáltatik, p.o. *paljo rahaa* sok pénz (tkp. viel von geld, beaucoup d'argent), *paljo ihmistä* sok ember (beaucoup d' hommes). Ebből kitűnik, hogy eredeti főnévi értéke „vielheit, menge, haufen“, mely a md. velä „raj, schwarm“ jelentésével egyezik. Ugyanezen velä, mely „falut“ isteszen, világot derít a „falú“-nak honnan való elnevezésére. Érdekes e mellett tudni, hogy a gör. πόλις „város“ szó hasonló észjárás szerint keletkezett; erről Curtius Gy. (Grundzüge der griech. Etymologie, 2. kdás, 78. l.) ezt írja : „Das skr. purī für pari = gr. πόλις geht unstreitig auf die wurzel par, παρ, πλε zurück, und bezeichnete ursprünglich die vorstellung der „fülle“ des gewimmels, gedränges, woraus sich später der begriff stadt auch ohne diese sinnliche vorstellung entwickelt. Den griechen selbst entging die beziehung von πόλις zu πολλοί nicht.“

³⁾ A M. Nyelv Szótára így értelmezi : szükségben, szorultságban tűr, szenved, a nélkül, hogy baját kijelentené; elnyomorog; 2) magában nyög, magába vonulva szenved.“ Molnár A. : stringor, gemo, ingemisco.“ Alapértémenye „gedrückt sein, sich herumdrücken“; képzése olyan mint *tévelyg*-é, a miszerint *fanyk* következik ki, mint alapige, a melyre a hasonlítások is vonatkoznak.

f. paina- nyomni (*gravare, premere*), lenyomni, hajlítani (*pre-mendo deflectere, inclinare*); *festeni* (posztót): painavat keskenäsä birkoznak (*mintegy: nyomakodnak*); painele- u. a. (*fr.*) különösen: birkozni | *ész. paina-* elhálni (*v.ö. comprimere mulierem*); painu- meghajlani, görnyedni; painuta- hajlítani, görbíteni, nyomorgatni, kinezni (*quälen, peinigen*) | *liv. paina, painaji* boszorkány-nyomás (*alpdrücken*); pain- hajlítani, görbíteni; *festeni* | *lp. paine-* áthatni *imbuere, liquore v. odore perfundere* vina le so oivai painam a bor meghatotta a fejét), painete- *festeni, tingere, paino festék; lpF. baidne-* *festeni*.

483. far (*ökör fara; hajó, kocsi fara; far-csik, far-csok*):

f. perä hátulsó része, hátulja valaminek, far (*pars postica, p.o. puppis navigii, fundus sacci, podex animalium*): perästä után, málva, perään után (mene hevosen perään menj a ló után); peräkkähä (*nom. -äkäs*) faros, nagyfarú; — persehe (*nom. perse*) natis, *podex*: perse-sulka pluma in cauda avium | *ész. perä, pera*: pera-sool végbél, mastdarm; pera utána (*p.o. minema menni*), perast után, perämese (*nom. -meno*) utolsó; perse *podex, alfel* | *liv. pera* veg, hátulsó rész; peräst kesöbb, utöbb; után, -ért (*râ p. pénzért*); perri (*pl. perrist*) utolsó; perz (*pl. -zöd*) *alfel, podex*.

|| *oszt. pir* hátulvaló (*das hintere, vergangene: pir-öt taval, das vorige jahr*): pirna hátul, után, piretta hátulról, pira hátra | *rog. per, pere, peri* vissza, hátra (*p.o. per-kietëm visszaküldök, per-minëm visszamegyek*) | *zürj. bör* hátra, vissza (*bör-seta visszasaadok*), börin után, málva (*kvajt lun b. hat nap málva*); böris, börsäin hátulról, után | *rotj. bör*: börlo hátul, utolsó, börlašan hátulról, börä után (*ta börä ezután*), böris után (*börisam liktä utánam jö*); böris utolsó | *cser. cserH. vara* késön, azután; varase, *cserH. varaša* késöbbi.

484. färad (färadni, färadtság, färadozni):

lp. parge-, *lpF. bargga-* dolgozni, munkálkodni (*laborare*); pargo, *lpF. barggo* labor, opus.

485. fark (farko-t):

f. pursto, pyrstö fark (*cauda piscis*): pyrstö-tähti üstökös, cometa.

|| *cser. poč, pôč, cserH. pač*¹⁾ fark (*puš-poč hajókormány*): po-

¹⁾ A *cser. poč, poš* e helyett való: *porč, poršt*; szintígy van: *puš* hajó = *f. purte* (*pursi*), *cser. košt-[em]* fájni = *cserH. karšt*; v.ö. *md. vaša* csikó = *f. varsa*.

čes után, hátul, végre; *csér.* pošť, *csérH.* pašť: poštek, paštek után (a tergo, post) | *votj.* biž fark.

486. farkas:

|| *md.* virgas, *mdE.* värges, veégez farkas.

487. fasz:

lp. puoča penis, membrum genitale virile.

|| *votj.* puz mony, tök (ei, hode); puztem herélt | *vog.* voži, *vogD.* väš, uaš fasz.

488. fazék, fazok (fazeka-t, fazaka-t):

f. pata fazék | *észt.* pada *liv.* pada üst, fazék: pada sepâ faze-kas | *lp.* pate, *lpF.* batte.

|| *vog.* pôť, *vogD.* puot, pot, put fazék | *oszt.* put üst | *csér.* pot, *csérH.* pad, pat üst.

489. fecske, föcske:

f. pääsky, pääske (nom. -ki) fecske | *észt.* pääsoke, pääsokese (nom. -kene), päästlase (nom. -lane) fecske | *liv.* pešlinki (pl. -kist) u. a.

|| *md.* pizgata, *mdE.* pezgun, pizgun fecske.

490. fed, föld (fedni; fedél):

f. peittä- takarni, befedni, rejteni; peittehe (nom. peite) takaró, peitto rejtek (latebra) | *észt.* peet- elrejtteni, titkolni (verstecken, verhehlen) | *lpF.* bääitte-, bääittaše-, bääittale- befedni, takarni, rejteni: bääitos rejtekhely, bääita-lidne fátyol.

|| *vog.* pänt- fedni, betakarni: päntel, päntil fedel.

491. fej, fő, fê (feje-t, fejés) caput:

f. pää, fej, vége v. hegye valaminek (sormen pää apex digiti, ohran pää spica hordei, päästä päähän végtől végig) | *észt.* pää, pea fej | *liv.* pã fej (pãd vorschuhe, tkp. fejek) | *lp.* (lásd: föl, 531. sz. alatt).

|| *vog.* päng, pong, *vogD.* pang, päng fej | *votj.* bañ orcza (ant-litz, wange): bañtem esztelen, bolond (tkp. bañ-talan, tehát bañ tkp. fej); puñ vég, határ | *zürj.* ban orcza, pom vég | *md.* *mdE.* pe veg, kútűő; *mdE.* valgej-pe verszt (tkp. szó-vég, azaz: kiáltásnyi föld) ¹⁾ | *csér.* *csérH.* vuj fej, vég.

492. fej (fejni) mulgere:

¹⁾ A „fej, caput“-ra különösen eltérő szava van a mordvinban: pã (prea) pã, a mely aligha lehet a pää, päng-gel egy eredetű. Szintígy a zürjén és votjákban az egészen eltérő jur, jiv tesz „fejet“, míg a pää, päng-nek megfelelő alakok csak „orczáť“ vagy pedig „véget“ jelöltenek.

lp. počče-, *lpF.* bačče- *fejni*, *mulgere*: poččeje *fejös* (*mulgens*, *lac praebens*).

|| *md.* *mdE.* peda- *szürni*, *fejni*; poča- *szopni*, *fejni*: *md.* *pořam* *traks fejös tehén*; poča, *mdE.* poče, puřo *emlő*, *csecs* | *vog.* *pas-fejni*: *pasno fejös* | *oszt.* *pus-fejni*.

493. *fejér*, *fehér*:

lp. päjes, päjok *fejér*.

494. *fejsze*:

f. pääkkä, pääkkänä *fejsze* (*securis*, *ascia*).

|| *md.* *pejel*, *mdE.* *pejel*, *peel kés*.

495. *fék*:

f. päitse (*nom.* -*tsi*), päitsime (*nom.* -*sin*) *fék* (*capistrum equorum*, *loramenta cephalica*; *pl.* *päitset*, *päitsimet*) | *ézt.* *päitsed* (*pl.*), *päige fék*, *kötőfék* (*halfter*) | *lp.* *pagge*, *lpF.* *baggo capistrum*.

496. *fekete*, *feteke*:

|| *oszt.* *pegda*, *pegde fekete*.

497. *fek-* (*feküdni*, *fekszik*; *fektében*, *fektetni*):

lpF. *bogga-feküdni*, *heverni* (*ausgestreckt liegen*, *p.o.* *ädnam ald a földön*).

|| *votj.* *puk-ülni*, *leülni*: *pukon szék*, *pukt-ültetni*, *letenni* | *zürj.* *pukal-ülni*, *pukás-leülni* (*p.o.* *a földre*), *pukt-ültetni*, *letenni* | *cser.* *pükt-[em] kotlani*, *tojáson ülni* (*munuřto p. incubare ovis*) | *md.* *püti-*, *puti-*, *mdE.* *puto-letenni*, *odatenni*, *ültetni*.

498. *fél* (*fele-t*; *út-félen*; *felé*, *felől*); *feleség*:

lp. *pele fél*, *dimidius* (*pele peive fél nap*, *čalme-p. fél szem*, *juolke-p. félláb*, *käta-p. félkéz*, *manus altera*); *oldal*: *peive pele regio quae in meridiem vergit* (*mo pelen le sodn ő az én részemen van*, *tan pelen innen*, *e részen*, *mubben pelen a másik félén*, *túlsó félén*); *lpF.* *bälle fél* (*halb*, *häftte*); *oldal*, *rész*: *muo bälest az én részemről*, *nubbe bäld javre a tő túlsó félén*, *részén* | *f.* *puole* (*nom.* -*li*) *fél* (*halb*, *häftte*), *oldal*, *rész*: *puolella sanalla egy fél szóval*, *puoli-yő éj fél*, *silmä-puoli fél szemü*; *siltä puolelta ex ea parte*, *tällä puolella citra*; *puolestani az én részemről*; *stb.*; — *puoliso feleség* (*conjux*, *ehéhäftte*) | *ézt.* *poole* (*nom.* *pool*) *fél*, *oldal*; *feleség* (*pooleks jagama megfelezni*, *halbiren*, *pool-ema mostoha anya*; *poole felé*: *küla poole a fatu felé*, *minu poolest a mca parte*) | *liv.* *puol fél* (*häftte*, *halb*); *oldal*,

resz: puolõ, puol *felé*, p.o. kod puol *haza felé*, puolest *részéről, felől*.

|| *vog.* poál *fél, oldal*: täl p. *fél öl*; jomas p. *jobb fél, oldal, almas p. bal fél*; poal, päl, pä, *vogD.* poal, pal, päl *felé*: kven poal *kijelé* | *oszt.* pêlek *fél, oldal (hülfte, seite)* | *rotj.* pal *fél, oldal, táj (einer von zweien; seite, gegend)*: pal-kitek *félkezü, pal-sin fél-szemü*; palen *felen, félre* | *zürj.* pöv, pô (pöl) *fél, oldal*: pölön (*an der seite, an*) | *md.* pälä, päl, *mdE.* pele, pel *fél (halb), oldal*: päle-ve, *mdE.* pel-ve *éjfel*; pälks, *mdE.* pelks *fél, hülfte*; päli, *mdE.* pelev, pelej *felé*; päldä, *mdE.* pelde *felöl, -tól*; — pola, *mdE.* pola, polaj *feleség, hitvestárs* | *cser.* pêle, pel, pele, *cserH.* pele, pêle, pel *fél (hülfte, halb)*: pel-jut *éjfel, cserH.* pel *šinza felszem*; *oldal, fél*: *cser.* pelen -nál, *mellett*; peleşke, peleş *felé, peleş, cserH.* pelec *felöl; vagy*: vel (*p.o.* tide vel *innensö rész, šengal v. hátulsó rész*): velne, velen *mellett*; velan, vek (*velk) -hoz, *mellé, felé*; velič, več, *cserH.* velec *felöl*.

499. fél (félni); félt (félteni):

f. pelkää- *félni, pelko félelem*; peljättä-, pelättä- *ijeszteni, félemlíteni* | *eszt.* pelgä-, pelg- *félni, pelgo (nom. pelg) félelem, pelet-ijeszteni* | *liv.* pälga- *félni, ijedni* | *lp.* palle- *félni (ib tuste palle töled nem félek)*; pallaje- *megijedni, megfélemedni*; *lpF.* balla- *félni, balate- félteni (für etwas fürchten, p.o. balateiga muo čalmid féltették a szememet [mert t. i. hideg volt, s nem akartak útra ereszteni])*.

|| *vog.* pil-, pel-, *vogD.* pil- *félni*: pilpe *félő, piltäl félelmetlen*; pilt-, pilept- *ijeszteni* | *oszt.* ped-, pöd-, *osztS.* pel- *félni* | *zürj.* pol- *félni, pôtäm intimidus, pöz- megfélemedni, extimescere, pözöd- megfélemiteni (terrere)* | *md. mdE.* pele- *félni, peli félénk; mdE.* pela *veszély (félös dolog)*.

500. felesel (feleselni):

lp. pälke-, pälkače- *veszekedni, dorgálni (rixari, objurgare), pälkales veszekedő (rixosus)*.

|| *md.* pälksta-, *mdE.* pelksta- *feleselni, veszekedni* | *cser. cserH.* pelešt-[em] *beszélgni, szólni*.

501. felhő, fölleg v. fölhő, fölleg:

f. pilve (*nom. pilvi*) *felhő* | *eszt.* pilve (*nom. pilv*) *u. a. | liv.* pila, pilu | *lp.* palv, palva, *lpF.* balv *felhő; palvas felhős*.

|| *mdE.* pel, päle *felhő; pelev, pälev felhős* | *cser. pil, cserH.* pil,

pül felhő (pil-kom ég, égboltozat) | votj. pilem felhő | zürj. pî (pil-) felhő, pila felhős | oszt. pêteñ, oszt. S. pêteñ felhő.

502. fen (fenni):

|| votj. penon ¹⁾ köszörükő (schleifstein).

503. fene (fene vad; fias fene; egye meg a fene ²⁾):

f. peni, pena, penu, pentu, penikka kutya-, farkas- v. róka-kölyök | oszt. peni kutya: peni-töbi tüdővész (schwindsucht, tkp. kutya-betegség) | liv. piñ (pl. -nîd) kutya | lp. piädnak kutya: piädnaklakač olma *perfricatae frontis vir et malignus* (v.ö. fene ember); lpF. bän (bädnäg) kutya.

|| md. pinä, mdE. pine kutya | votj. punu | zürj. pon | cser. cserH. pi, pî kutya.

504. fenít v. fenyít (fenyíteni *corripere, comminari; castigare*); feneget, fenyegget:

f. penää- meginteni (*admonere, hortari, warnen*).

|| zürj. piñal- veszekedni, megszidni (*rixari, objurgare*).

505. fenék, (feneke-t):

|| vog. päsän, päsen, päsn asztal ³⁾ | oszt. pesan, pesen u. a. | zürj. pizan asztal.

¹⁾ A votj. *penon*-ból *pen*-ige következik ki: v.ö. *körtön* kötélék: *kört*-kötni, *kötözni*, *ušton* kulcs: *ušt*-nyitni.

²⁾ A *fene* szónak már kissé határozatlan a jelentése a mai magyar nyelv-tudatban. Tekintve, 1) hogy mint melléknév „vad, kegyetlen állatról“ vagy ehhez hasonlított emberről használtatik; 2) hogy mint főnév olyanféle betegséget jelent, mely más nyelvekben is ragadozó, harapós állatról neveztetik (v.ö. ném „*wolf*“, közélatin *lupus*, fr. *loup* a rák-betegségről mondva); 3) hogy káromkodásban használva, a mikor szintén főnévnek vétetik, ezen szó a „*fészkes*“ és „*fias*“ attributumokat kapja: igen valószínű, hogy a *fene* szó eredetileg valamelyik ragadozó vad állatot, alkalmasint „farkast“ jelentett, s mostani jelentései ebből kiindulva mind csak hasonlati alkalmazások. Ez ellen az sem szól, hogy a *fene* melléknévi is lehet, v.ö. *kutya*-dolog, *gaz*-ember.

³⁾ A „fenék (fundus, boden)“ fogalom közel rokonnak mutatkozik evvel: „*fläche, platte*“, a mely más részt az „asztal, tisch“ elnevezésére is alkalmas. Így az oszt. *pede* „fenék“ egyszersmind „talp, és tenyér“-ről is használtatik (*kur-pede, két-pede*), s megfelel e szó a finn *pöytä*-nek (*jalka-pöytä, käsi-pöytä* talp, tenyér), mely különben „asztalt“ teszen. Ebből világos, hogy a *pede*, *pöytä* szónak eredeti jelentése „*fläche, platte*“ — mindamellet, hogy egyrészt „feneket“, másrészt „asztalt“ teszen. V.ö. cser. *pundaš* „fenék“ (p.o. hajó-fenék), ebben: *vuj-pundaš* fejtető, a mi „kopf-platte“-nak igen érthető, de sehogysem magyarázható „fej-aljnak.“ Hogy azonban a „fenék“-féle szókon többnyire alantvalóságot is értünk, az egyszerűen onnan van, hogy a természetben is a lapos, sík tért rendszeren alantvalónak

506. fény (*verő-fény, fényes*):

f. päivä *nap* (*sol, dies*); *paista-sütni* (*splendere, lucere; assare*)|
*é*sz. päiva (*nom. päiv*) *nap*, *paist-fényleni, sütni*|*liv.* pãva *nap*,
paista-fényleni, ragyogni|*lp.* peive, *lpF.* bäive *nap*; *paite*,
lpF. baitte-*fényleni, ragyogni, sütni.*

|| *votj.* pišt-*fényleni, (glänzen, leuchten).* — Különben ide is tar-
 toznak a fő, főz cikkben fölhozott ugor nyelvekbeli szók.

507. fenyő (*fenyve-t, fenyves*):

f. petäjä, petäjähä (*nom. -jäs*) *fenyő* (*pinus silvestris*)|*é*sz. pe-
 daja (*nom. -jas*)|*liv.* pedäg (*pl. -göd*)|*lp.* pecc, *lpF.* bäcce.

|| *cser.* pünző *fenyő*|*md.* pičä, *mdE.* piče|*vogD.* vojnspе *gya-*
logfenyő|*oszt.* unža, *osztS.* onžex *fenyő* (*fichte*).

508. fér (*meg-, bele-, hozzá-férni*):

|| *cser.* pur-[em], *cserH.* por-, *pur- bemenni, beférni*; *purt*-[em]
bevinni, bevezetni, befogadni|*votj.* pür-, püral- *bemenni*; *pirt-*
bevinni (*hineingehen lassen*), *befogadni*|*zürj.* pür- *inire, pirt-*
inferre.

509. férczel (*összeférczelni*):

f. parsi- *megfoltozni* (*acu resarcire, p.o. nadrágot*); *parsime*
(nom. -sin) *resarciendi instrumentum*: *parsin-neula öltögető tű*
(acus major resarciendo utilis).

510. féreg (*férge-t, férges*):

|| *vog.* *vogD.* përik *féreg.*

000. fergeteg: lásd a forog cikk (525. sz.) alatt.

511. férj (*férje t; férj-fü, férfü*):

lp. pores, *lpF.* boares *öreg* (*qui aetate est adulta, aetate aliquan-*
tum profectus)¹⁾: oft boarras *egykorú, boarrasabbo must ná-*
lamnál öregebb (älter).

|| *cser.* pör, *cserH.* püerge *férfi*: pör jing *férfi* [*ember*] | *votj.* pe-
 reš *öreg, régi* (*alt*) | *zürj.* pöris *régi* | *oszt.* piriš (*alt, uralt*).

512. fesel (*fesleni, feslik*); fejt (*fejteni*):

szemléljük és rája lenéziük, nem pedig hozzá fölnezünk. — A mi a fent egybe-
 hasonlított alakok egyezését illeti, a m. *fene-ke* és *vog. päsän, päsän* közös alapsza-
 váúl egy **päsänä* alakot veszek föl, melyből a m. *fene* megelőző **fejne, fehne, fe-*
hene, fesene alakokon keresztül állott elé. V.ö. az s hang hasonló elgyengülését
 ezekben: *fejt, ejt* e h. *fes-t, es-t.*

¹⁾ „Férj, maritus“ értelemmel használja a finn nyelv az *ukko, äijä* szókat,
 melyek tkp. öreget, aggot, nagykorút jelentenek. Különben a *férjfü* szóból is
 még eléggé kitetszik, hogy *férj*-nek eredeti jelentése csak ez: „nagykorú ember.“

f. pääse- oldódni, szétválni (solvi, sich lösen, sich ablösen, *p.o.* solmu on päässyt a csomó földoldódott, päästä liitoksesta aus den fugen gehen); szabadúlni vmitől (los kommen); päästä-földoldani (*p.o.* csomót), lefejteni (*p.o.* maitoa = die milch abrahmen), eresztetni, bocsátani (los lassen, gehen lassen) | *ézt.* pääse-los werden, los kommen; *päst-földoldani, kioldani, szabadítani* | *liv.* päästa- eresztetni, kioldani, szabadítani | *lp.* piäse-földoldódni (čuolma piäsei nodus relaxabatur v. dissolvebatur), szabadúlni; piäsete, peste- elejteni, elveszteti; *lpF.* bäsä- elszabadúlni, bäsäte- szabadítani, bäsiti- elveszteti.

|| *vog.* peseml- oldódni (mohlil kot pesemlem a csomó földoldódott), peset- kioldani, földoldani (*p.o.* kötelet, csomót) | *md. mdE.* pečke- átkelni; *md.* pečfte-, *mdE.* pečkevte- átkeltetni, átvinni ¹⁾.

513. fest, föst (festeni tingere), feset (fesető fullo. *Müncheneri codex*): *f.* pese- mosni (*p.o.* ruhát, kezét); pesetime- (*nom.* -tin) szappan ²⁾ | *ézt.* pese- mosni | *liv.* pez- mosni, sírolni (pezî nai mosóné) | *lp.* passa-, passate- mosni (passateje mosó); *lpF.* bassa-, bassale-

|| *md. mdE.* peze- mosni | *oszt.* pus-, *osztS.* poss- mosni (ruhát) | *vog.* pos- mosni.

514. fészek (fészke-t):

f. pesä fészek | *ézt.* pcsa, pesä u. a. | *liv.* peza | *lp.* pesse, *lpF.* bässe.

|| *md.* piza, *mdE.* piza, pize fészek | *cser.* püžakš, *cserH.* pižraš | *zürj.* poz | *oszt.* pít, *osztS.* pet | *vog.* pifi, pif fészek.

515. fiú, fi (fia-t, fias) *filius, puer, masculus, pullus*:

f. poika fi, fiú (poika-lapsi fi-gyermek); poju, poija *filiolus, puerulus* (megszólítólag) | *ézt.* poega (*nom.* poeg) fi, fiú (kanan p. tyukfi, csibe); sarj, tőhajtás (nebensprosse); poijakese (*nom.* -kene) fiacska, pois (*gen.* poisi) fiú, legény, inas, szolga | *liv.* puoga fi, fiú; pois (*pl.* puõsid) fiú, fiatal ember, inas | *lp.* pača, poiča *puer, puerulus*; puoike hős, derék férfi.

¹⁾ A finn pääse- „elszabadúlni“ továbbá a „valahova eljutás v. bejutás“-ról is mondatik; ezen további használata lényegesen egyező a *md. pečke-* jelentésével.

²⁾ A *pesetime* tkp. „mosó szer“ mint a szláv *midlo, milo* (szappan) is; e szóban meg egy *pesettä-* ige van, mely szintén nem jelenthet mást mint „mosni“ (v.ö. *f. kosketta-* és *koske-* illetni). — A magyar *fest* régenten nem vonatkozott képfestésre (*pictura*), mely *képirás* volt; igazi jelentése tehát a „tinctura“, mely megint a mosással kivált „ruhamosással“ igen szorosan érintkezik.

|| *vog.* pi *fiú*, *fi* (jāni pi *nagyobbik fiú*, āj-pi *leány-fiú*, *gyermek*, jāum-pi *atyámfia*, abā-pi *medvefi*) | *oszt.* poχ, paχ *fiú* (*knabe, sohn*) | *zürj.* pi *filius*; pijan, pijanjas (*pl.*) *fiak* | *votj.* pi *filius*, *pi*-*nal puer*.

516. *ficzamod-* (*ficzamodni, ficzamólni luxari*):

f. *pysty-*: *jalka pystyy megficzamodik a láb* (*pes luxatur*).

517. *fitit* (*fititani*), *fitogat ostentare*:

|| *zürj.* *petkedl-* *ostendere*, *petkedš-* *mutatkozni* (*apparere*).

519. *fiing*; *fiing-* (*fiingani*):

|| *vogD.* *pong-*, *ponn-* *fiingani*.

519. *fog* (*foga-t, fogas dens*:

fok ¹⁾ (*foko-t, fokos*: *hegyfok, lépcső-f, fokhegyen*):

f. *pii gereben-*, *borona-fog* (*dens occae*); *ház-szöglet* (*angulus domus exterior*; *pii-kivi szögletkő, kova, tűzkő*; *selkä-pii hátgerincz* | *liv.* *pīgüs* (*pl.* -*göd*) *fog* (*gereben-*, *borona-fog*: *zacke, p.o. rēja p. zahn am rechen*) | *lp.* *pane, padne, lpF. badne fog, dens*; *raideres-padne, lpF. raiddelas-badne lépcső-fok* (*trep-pen-stufe*).

|| *vog.* *ponk, pong, vogD. pänk fog* (*dens*) | *oszt.* *penk, osztSal. pank*; *peññ fogas* | *zürj.* *piñ fog* | *votj.* *piñ* | *md.* *pej, mdE. pej, pev* | *cser. cserH. pũ, pũ fog.*

520. *fog* (*megfogni, el-f, hozzá-f, be-f, össze-f, rá-f, fogni rajta*; *fogó*); *fogad* (*el-fogadni*); *fogan-* (*megfoganik a fa*; *foganszik, fogantani*); *foglal* (*elfoglalni, össze-f.*) ²⁾:

f. *pyytä-fogni* (*capere, captare, p.o. halat, vadat*), *vmire töre-*

¹⁾ Hogy *fog* és *fok* csak egyazon szónak változatai, melyek így a némileg eltérő jelentések megkülönböztetésére megállapodtak, mutatják az egy *f. pii*, vagy *lp. padne* jelentései. A *fok*-nak itt azon jelentései vonatkoznak ide, melyek szerint valami kiállót, elényomulót részt teszen (*p.o. promontorium, lépcső-fok, fej-sze-fok, fokos*; *s* innen a kérsre, kardra is alkalmazva: *kés, kard foka*). Ezenkívül van még egy *fok* szó, mely „nagyobb vizekből kifolyó ért, esatornát“ jelent, s melyet Molnár A. „caverna, sinus“ által magyaráz; a hajósok meg „priel, gescheide“ értelemben használják a *fokot* (l. Kenessey A., *Hajózási műszótár*). Azonban ezen utóbbi szóhasználat is egyenesen a *fok* szó alapértelményéből folyhatott. Mert a mi „promontorium“ a föld részéről, ugyanaz a víz részéről a nagyobb víznek mintegy elényomulót, kiállót része, a milyent ezen utóbbi *fok* jelent.

²⁾ A *fog* igének alapértelményében befoglaltatik a „hozzáérés és megragadás, megakadás, behatás“ s az ige fogalom ezen utóbbi része az alkalmazásban túlnyomóan tűnik ki, s ez által különbözik is a *fog* a *tap* (*tapint, tapogat*) ígétől. V.ö. *megragadni* „haften bleiben“, és áthatólag „ergreifen, fest nehmen“).

kedni, rajtalenni, keresni, kérni (pyydän rahaa pecuniam expeto, concupisco, pyydä tehdä légy rajta, hogy megtedd); *pyydykse* (nom. -ys) *fogó* (decipula); *pyyntö* *captura* (p.o. piscium), *petitio, consecratio*; — *pysty-fogni, rajta fogni, behatni* (p.o. kés, fejsze: ei kirves pysty kiveen nem fog a fejsze a köbe, nem fogja a követ; nuoli pystyy nahkaan sagitta cutem penetrat; sana pystyy mieleen verbum menti affixum manet); — *puutta-összefogni v. foglalni, kötni, füzni, ráragasztani; vmi fenakadni* (haften bleiben, p.o. háló); *puuttu-megradni, ráragadni, fenakadni* (haften bleiben, anhaften, p.o. hajó, betegség); *illetni, érinteni, hozzáérni* (tangere, attingere: en puutu siihen nem érek hozzá, id non attingo) | *ész. püüd-fogni* (p.o. halat), *rajtalenni, keresni, kérni: püük, püüg* (gen. püügi) *fogás, vadászat* (fangen, jagd); — *poo-ráakasztani* (p.o. puu külge a fára, risti peäle keresztre); — *puutu-, putu-, put- megilletni, érinteni, fogni* (anrühren, berühren, betasten, greifen), *találni* (treffen): se ei puutu minu v. mind az nem illet engem; *puutmatta unberührt* | *liv. püg- akasztani* (henken): ül p. fölakasztani; — *püt- hoz-áérni, illetni* (anstossen, anrühren: sizöl p. behatni, eindringen, vast p. begegnen, mis sîn pütöb a mi azt illeti | *lp. pivte-, pivde-, lpF. bivvde fogni* (halat, madarat); — *paste-fogni* (schneiden, acutum esse: i tat nipe paste nem fog ez a kés), *rajta fogni, behatni* (iççin so pälkoh muñi paste az ő dor-gálása nem hatott rám, objurgatio ejus me non commovebat): *pastel, pasteles acutus* (pastel pargoi ad laborem strenuus); *lpF. baste-* (p.o. jorral basta saddai a kerék bevág a homokba).

|| *vog. pû-, puj-fogni, megfogni, pumt- u. a.* (p.o. kezénél, lábánál fogni), *pûs- egyszer fogni: jel pusem fogoly, fogott* | *md. povî-, mdE. ponga- megakadni vmi ben, belekerülni* (p.o. hálóba), *besülyedni; povuftî-, mdE. povde-, pongavto- megakasztani, rá-, fölakasztani; mdE. pongoñe- akadozni* (beszédben) | *cser. cserH. piž-[em] hozzáragadni, meggyuladni* (v.ö. ném. „feuer fangen“), *pižedel-[am] birkozni, küzdeni; pid-[am] kötni, kötözni* | *rotj. pažlal- akasztani, fölakasztani, pažlas akasztó* (henker).

522. *fogy* (fogyni: *el-fogyni, megf. ; fogytáig; fogyatkozni*):

f. puutu- hiányozni (deesse, deficere; *puuttumatta sine defectu v. intervallo, perpetuo*), *puuttehe* (nom. puute) *defectus, inopia* | *ész. puud- hiányozni* (mangeln) | *liv. pût- u. a.*

|| *cser.* puč- *apadni* (*p.o. víz*), *fogygni*.

523. fon (fonni; fonal):

f. *puno-* *sodorni fonalat v. kötelet, fonni* (*contorquere filum v. funiculum, nere, p.o. linum*): *punonta filum contortum v. duplicatum* | *észt.* *punu-fonni* (*flechten, p.o. vesszöt*) | *lp.* *podne-, podnie-fonni, sodorni* (*laikéb p. filum ducere, garn spinnen; kainob p. funem contorquere*), *podniele u. a. (fr.)*; *lpF.* *badne-, badnele-fonni*.

|| *md. mdE.* *pona-* *fonni*: *ponafks hajfonadék* | *cser.* *pun-[em] fonni* (*flechten*) | *votj.* *pun- u. a.* (*punet fonadék, geflecht*) | *oszt.* *puntt- sodorni* (*zwirnen*) | *vog.* *panel, ponel kender*.

524. fonnyad (*el-, meg-fonnyadni*) *marcescere, flaccescere*:

lp. *puoldne-, puolne- elfonnyadni, hervadni* (*marcescere — herbae*).

525. forog (forgani, forgó, forgatni); fordúl, fordít; forgatag:

fergeteg v. förgeteg; fürge:

f. *pyöri-* *forogni* (*rotatim volvi, circumagi; huc illuc cursitare*: *hyörii pyörii sürög-forog*); *pyörittä-, pyörtä-* *forgatni* (*circumagere, volvere, rotare*), *esztergyalyozni* (*tornare: pyörtäjä tornator*); *pyörty- szédelegni, eläjülni* (*vertigine capitis laborare*); *pyörä kerek* (*rotundum quid volvendum, rota, trochlea*), *pyöriä forgatag, kerek*; *pyörö forgó, kerge, szédélgő* (*sese volvens, vertigine laborans*), *pyöry szédelgés, kergeség*; — *pyry havas fergeteg*; *pyryä-, pyryttä- stöbern* (*hó*) | *észt.* *pöörle-* *forogni, henteregni, hánykolódni*; *pöörd-* *forgatni* (*drehen, wenden*); *pööri-pääv napforduló* (*sonnenwende*); *pöörita*: *süda pöörिताб gyomrom kevereg, émeleg*; *pööra* (*nom. pöör*) *forgatyu, kilincs, kerek köszörűkö* | *liv.* *pöör forgó valami, forgófa, forgató köszörűkö*): *pöör v. pöörö läed forogni, kergeségben lenni*; *pöörlimi mël szédelgés* | *lp.* *porg, lpF.* *borgatag havas fergeteg, hózivatar; borga- stöbern* (*hóról mondva*).

|| *mdE.* *puvuřa-, pura-* *tekeregni, örvényezni* (*puramo örvény*), *md.* *puvěřa-, puřa-, csavarni, körültekerni*; *md.* *puverda-, purda-, mdE.* *puvurda-, purda-* *fordítani, csavarni, evezni, facsarni*; *mdE.* *puvurgado-* *fordúlni*; *md.* *porf hózivatar* | *vog.* *pûr-, pôr-* *forogni, pûrmat- legördülni, lefordúlni*; — *per-, peril-* *forogni*; *pert-, perit-* *fordítani, forgatni, csavarni*: *kvärt p. fehér ruhát forgatni* (*mangorolni*) | *zürj.* *bergal-* *fordúlni, bergäd-* *forgatni,*

fordítani; *purga hózivatar (procella nivosa)* | *votj. bergat-forgatni (drehen)*, *börekt- megfordítani, megtéríteni* | *cser. pör-: pörő mardež forgószél*; *cserH. pörökt- fordítani, téríteni*; *cser. pörd-[am] gördülni, fordülni*; *pörd-[em]: pördőő esztergályos, tornator (= f. pyörtäjä).*

526. *forgács*; *farag (faragni)*:

|| *vog. por- faragni: porne faragó fejsze*; *pores, pors forgács,* *porset vágás vagy gyalulás forgácsai*; *porntul, parntul forgács (melyet ácsfejszével csinálnak)* | *zürj. purt kés* | *votj. purt kés* | *cserH. pir- metélni (praecidere, amputare)*; *jir p. circumcidere: pirt egy kevés, nem sok (paullulum).*

527. *forr* ¹⁾ (*forrani*; *forrás fervor, scaturigo, fons*):

f. porise- forrani, bugyogni (sprudeln); *purise-, puraa- cum sonitu bullire* | *ész. porise- bugyborekolni, forrni (brudeln)*; *purista- fortyogni, horkanni.*

528. *fos, fost (fosos, fostos)*; *fos (fosni)*:

f. paska szar, fos, mocsok; *paskatti hasmenés, pasko ophthalmia catarrhalis*; — *paski-, paskanta- szarni, fosni, paskatta-hasat hajtani (fostatni)* | *ész. pask (gen. passa) szar, fos (passale aiama hasat hajtani, tkp. fosra hajtani)*; *passanda-hasmenésben lenni* | *liv. paska sár, lucsok: paskând- hasmenésben lenni* | *lp. paik, paika, lpF. baik szar; paike-, lpF. boikka- szarni.*
|| *oszt. pať fos, szar; paď- szarni* | *vog. pohti, pohte, poši szar, fos*; *poht- szarni, fosni* | *cserH. pušked-[em] hasmenésben szenvedni, fosogatni* | *md. piskeže-, mdE. pisikiže- fosni*; *md. pisikin mdE. pisik orma hasmenés.*

529. *foszl-, foszt (foszlani, foszlik; fosztani)* ²⁾:

¹⁾ A *forr* még féligmeddig hangutánzó ige (v.ö. *fortyog, fortyan*), melynek csak a „fervere“ jelentése túl emelkedik a hangutánzásra. A hasonlított finn szók ellenben még tiszta hangutánzók.

²⁾ A *foszlik* szónak igazi értelme ez: „burkától, hüvelyétől elválik“ (s ez által fedetlené, kopaszszá, csupaszszá lesz); *foszlanak* a madarak, *foszlik* az éret, borsó. Ha azonban magáról a burokról (p.o. ruháról) is mondjuk, hogy *foszlik* (= szakad), mindig vele jár az ez által csupaszszá váló test képzelete is: *foszlik* a kígyó bőre. Ez által különbözik a *feslik* igétől, mely csak magát a szétmenést eloldódást jelenti. — Különbözik a *foszlan* (nudari) értelmény közel rokonságban van evvel: *meg-* v. *kinyíl*ni, vagyis rokonok e jelentések „csupasz, nudus“ és „nyílt, nyitott, apertus“; v.ö. f. *avo-* „nyílt“ összetételekben: *avo-suin* nyitott szájjal, és: *avo-jalvin* mezítláb, *avo-päin* fedetlen fövel.

lp. puozes meztlen, csupasz (p. oive fedellen fõ).

|| *vog. pons-, puns-, pos-, vogD. punš- nyitni* (p.o. aui punsēm aytõt nyitok) | *oszt. punž- nyitni* | *zürj. pašk- nyítva lenni* (*offen sein*), *pašköd- nyitni* | *voj. paš nyílás, nyított* (*loch, öffnung: offen*) | *md. panži-, mdE. panžo- nyitni, panživi, mdE. panžovo nyilni, kinyilni; md. panč virág* | *cser. počk-[am] cserH. paž-, pač-[am] nyitni: počuld-, cserH. pačelt-[am] nyilni.*

530. fõ, föl (fõvõ: fõni, fölni), fõz (fõzni):

f. paista- sütni (*lucere, assare*)¹⁾; *päivä nap* (*sol, dies*) | *ész. paist-fényleni, sütni; päiva* (*nom. päiv*) *nap* | *liv. paista-fényleni, päva nap* | *lp. paite-, lpF. baitte-fényleni, sütni; peive, lpF. bäivve nap; — lp. passe-, lpF. basse- sütni* (*assare, igne torrere, p.o. húst*).

|| *vog. pajt-, pêt-, piet- fõzni* | *md. pie-, mdE. pije fõni; md. pif érett, megfõtt; md. mdE. pide- fõzni, sütni; md. mdE. pisi, psi forró, hév* | *voj. põš- fõni, põšt- fõzni; põš hév, forró; — piž sütni* (*backen, braten*), *pišt-fényleni* | *zürj. põž- fõni, megfõni* (*masurus fio coquendo*).

531. föl v. fel (*tejfõl, fel-fõld, fõlebe, fõlsõ, fõlös; fölül, fölé, fölött, fönt*), föl (*fõlmenni, fõlfele*) (*v.õ. fej, fõ*):

f. päällä (**päälnä*) *rajt* (*supra*): *katon päällä a ház fedelén, päälle reá* (*katon päälle*), *päältä ról; päällise* (*nom. -inen*) *fõlsõ, föl* (*p.o. tejfõl; päällis-vaate fõlsõ-ruha; päälliseksi fõlibe, obendrein*) | *ész. pääl* (= *f. päällä*) *rajt, fent; pääle reá, päält ról; päälise* (*nom. päälne*) *felsõ* (*päälis tejfõl*); (*igy is: peal stb.*) | *liv. pâl fent, rajt* (= *f. päällä*); *pâld, pâldõst fõlülrõl, -ról* | *lp. paje fõlsõ, pajeb superior: pajen fõnt, pajas fõl, sursum* (*valde pajas ädnamest vedd fõl a fõldrõl*), *pajelt v. pajet fõlülrõl, pajel, pajela fõlõtt* (*pajelame fõlõttünk*); *lpF. baçe fõlsõ, (bajeb superior, p.o. b. bälle fõlsõ oldal); baçen fõnt, bajas fõl* (*bajas mannat fõlmenni*), *bajeld fõlülrõl, baçel fõlõtt* (*muo oajve baçel fejem fõlõtt*):

532. föld (fõlde-t; földõn ülni, földre esni, földhöz vágni; fel-fõld, al-fõld; föld terra):

¹⁾ A „fõvés, fõzés“ jelentése váltakozik ugyanazon szõkban a sütés jelentésével: szanszkr. *pak-*, gör. *πεπ-* (*πέπων*), lat. *coc-* (*coquo*) = szláv *pek-* „sütni“, (*braten, backen; a napról: „brennen, stechen“*). A „sütés“ meg a „fénylés“ jelentésével találkozik egybe; lásd fentebb a *sül, süt* czikk alatt, és a *fény* czikket.

f. pöytä *asztal*¹⁾: *jalka-pöytä planta pedis*, (azaz „*fusz-fläche*“); *kämmen-pöytä pars palmae interior*, *tenyér* (ellenben: *k.-selkä palma exterior*) | *ész.* pövid (*gen. pöia*), *peud* (*gen. peue*) *kerektalp*: *jala-p. planta pedis* | *lp.* *peude*, *lpF.* *bävde asztal*.

|| *oszt.* *pede*, *pete*, *osztS.* *pite fenék*¹⁾ (*grund, boden*): *kur-pede planta pedis*, *két-pede handfläche* | *vog.* *päti*, *pätit*, *vogD.* *pät*, *päfa fenék*: *lajl-pätit lábtalp*, *kâp-pätit hajó feneke kívülről ponk-p. fej-tető* (azaz: *kopfflatte*) | *zürj.* *püdös*, *püdäs fenék*, *fundus*: *ki-püdäs tenyér* (azaz: *hand-fläche*) | *votj.* *pides fenék*, *püd láb* (azaz *eredetileg: talp*) | *cser.* *cserH.* *pundaš* (*vundaš*) *fenék*: *puš-pundaš hajó feneke*, *jol-vundaš talp*, *vuj-pundaš fej-tető* | *md. mdE.* *potmaks fenék*.

533. *fösvény*:

lp. *peuček fösvény* (*avarus*).

|| *cser.* *peškedelan* [em] *fösvénykedni*²⁾.

534. *fúj*, *fuv* (*fújni*, *fúni*: *fuvó*, *fuvallani*, *fuvatag*):

f. *puhu-fújni* (*tuuli puhuu fúj a szél*, *puhun valkeata megfuvom a tüzet*), *beszälleni*; *puhehe* (*nom. puhe*) *fuvás*, *beszéd*; *puheltu-*, *puhistu-fuvalkodni* (*aere inflari, intumescere*) | *ész.* *puhu-fújni*, *puhus fölfuvódás* (*blähung*) | *liv.* *püg-fújni* | *lp.* *pusse-*, *pose-fújni*, *lpF.* *bosso-* (*piägga pussa fúj a szél*); *pusotak fuvó* (*follis*).

|| *oszt.* *pü-*, *osztS.* *pög-fújni*, *fölfújni* | *vog.* *pül-fújni* (*vuat püli*

¹⁾ A magyar *föld* szónak első jelentése: „*boden*“, azaz „*alant való tér*“, v.ö. *földre, földön, ház földre*; csupán csak elterülést jelent akkor, mikor a német „*land*“-nak felel meg, v.ö. *alföld*, *egy napi járó föld*, *egy mérföld*; a nagy víznek, tengernek ellenében áll a *szárazföld* (tkp. *die trockene fläche, das trockene land*); „*ager, acker*“ jelentése is illő határozó mellékszóktól függ: *szántóföld*, *buzaföld*, *kender-*, *kölesföld* (s innen azután a több *földek*); csak az *alant való nagy tért* jelentí a *föld* szó az *ég* ellenében is, a miből azután a *geographiai fogalom* „*erde*“ következik. Másrészt a *föld* szó, „*erde, terra-t*“ jelent, mint *anyagot*, a mire legközelebb a „*boden*“ jelentés vezetett át (v.ö. *agyag-föld, homok-f., fekete föld*). — A *m. föld* szó jelentésére nézve a német *feld* szóval, finn *pelto* (*ager*) szóval csak érintkezik, de nem felel meg nekik, a miért is azon vélemény kell visszautasítanom, mintha a németből kölcsön vett szó volna a *föld*. Első jelentése „*boden*“, s ennél fogva alapérteménye e szónak „*fläche*“, a miről a „*boden*“ is veszi elnevezését v.ö. fentebb a *fenék* cikkhez (505. sz.) való jegyzetet.

²⁾ A *lan* igeeképzőről, I. Nyelvt. Köz. III, 422.

szél fúj); püles- *egyszer fújni*: pülespi, puolspi *daganat*; pülaht- *dagadni* | *cser.* pu-[em] *fújni*; *cser.* *cser.H.* pual-[am] *u. a.*; *cser.* puald-[em], *cser.H.* pualt- *szelelni, tele fújni, egyet fújni* | *md.E.* puva-, *md.* fa-*fújni* (*fam hólyag*; *fama fuwó, follis*; *md.E.* puvamo *duda*).

535. fül, fujt *v.* fojt (fúlni, fojtani; füladni):

lp. puve-, *lp.F.* buvete- *megfojtani* (*strangulare*); puvo-, *lp.F.* buovo- *fojtódni* (*strangulari*.)

|| *md.* pova-, *md.E.* pova-,¹ puva- *fojtani* (*kézzel*) | *cser.* pikt-, *cser.H.* pükt- *fojtani, megfojtani* | *vog.* poš- *fülni* (*jel-p. megfülni*), pošet- *fojtani, fülasztani*.

536. furkó (*bot furkója*), furkós (*f. bot*):

f. porkka *furkós zurboló rúd, furkós bot* (*contus capitatus, baculum capitulo ornatum, mit einem knopf am ende*); *gumó a torokban* (*halsbeule*: *porkka kurkussa*) | *lp.* porka *contus*.

|| *md.* purks *gumó, csomó*.

537. fut (futni: *el-, megfutni*)¹):

lp. pakče- *elhajtani, elkergetni* (*verberibus aut aliquo modo abigere*); *sietve elfutni, sietni, sietni vmire*; pače- *sietni, elsietni* (*pačeai taste celeriter hinc discedebat*) | *f.* pakene- *elfutni, megszabadni* (*fugere*); pako *fuga* (*meni pakoon futásnak eredt*) | *ész.* page- *elfutni, megfutni, pago futás*.

|| *cser.* *cser.H.* pokt-[em] *hajtani, kergetni, üldözni* | *zürj.* pišj-, pišjal- (*fr.*) *futni, futosni* (*currere*) | *votj.* biž- *futni* (*laufen, fliehen*) | *vog.* puš- *megfutni* | *md.* *md.E.* pañe- *hajtani, kergetni*.

538. fű (füve-t, füves):

|| *vog.* pom, pum *fű* (*gras*: *tasem pom aszott fű, széna*), pomiñ *fűves* | *oszt.* pûm, *oszt.S.* pôm *fű*; pûmañ *fűves*.

539. fül (füle-t, füles):

lp. pele, *lp.E.* päle, *lp.F.* bällefül (*auris*); *lp.* peles *edényfüle* (*ansa*)

|| *vog.* päl, pel *fül* | *oszt.* pet, *oszt.S.* peł | *zürj.* pel *fül*, peles *angulus* | *vog.* peł *fül*, peli *vég, hegye vminek* (*ende, spitze*) | *md.* pilä, *md.E.* pile *fül*; *md.E.* pilev *füles, nagyfülű* | *cser.* pilikš, *cser.H.* peleş, pilš *fül*.

¹) A *m. fut* igében a *t* eredetileg causativ-képző, úgy mint a *cser. pokt*-ban is; ugyan e képzőt látatja *č* alakban a *lp. pakče*. Az átható jelentés néha behatóba megy át, mihelyt az illető tárgyra, mely alattomban érthető, nincs különös tekintet; v. ö. *hajtani* (*fahren*, *tkp.* lovat *hajtani*), *vágtatni, ügetni*.

540. fül, füt (fülni, fütteni) :

lp. piva-, pive-, *lpF.* bivva- melegséggel bírni (*calere, vim frigoris sustinere*); pivales, *lpF.* bivval meleg (*p.o. ház, ruha, idő*); — pikte-, *lpF.* bifte- fütteni, melegen tartani (*calefacere, calorem afferre, warm halten, p.o. piktaseh pikteh almačeb vestimenta homini calorem conciliant*; *lpF.* giedaides biftet dolast kezeit a tűznél melengetni): piktas, piktes, *lpF.* bivtes ruha (*vestis*).

|| *oszt.* pem, pöm fürdő-güz (*badstubendampf*), pemeñ hő, meleg (*heiss*); pemd- megfűlni (*heiss werden*), pemett-fütteni (*heizen*).

541. fűrész, fűrész serra ¹⁾ :

f. pure- marni, harapni, rágni; pureksi-, pureksele- rágcsálni; puru, puro rágadék: sahan puru serrago, fűrészpor | *oszt.* pure- marni, rágni; purele- marakodni, veszekedni; puru rágott kenyér: puu p. fűrészpor (*sägespäne*) | *liv.* puru-, pur- harapni, rágni: purmös (*pl. -mőd*) zápfog (*rágó fog*) | *lp.* porre-, *lpF.* borra- enni, harapni; koptatni, nyűni (*terere, atterere*).

|| *oszt.* por- harapni, rágni | *vog.* pur- marni, harapni, enni | *md.* mdE. poře- harapni, rágni | *cser.* pur-[am] rágni, purl-[em] harapni²⁾; *cserH.* pural-, pirl-[am] harapni, harapdálni, kóstolni.

542. füst:

|| *vog.* posim, pašim, *vogD.* pošm füst: pašiml- füstölni.

543. füz (füze-t, füzes; füz-fa) :

lp. piässa, piässotak, *lpF.* besudak füz, füzvessző (*weide*); päs- tek, päst bokor | *f.* pensaha (*nom. pensas*) bokor (*frutex*) | *oszt.* pöösas (*gen. -sa*) u. a. | *liv.* pööz, püz bokor.

544. vaczok (vaczko-t) :

|| *md.* vasta hely, alvóhely.

545. vágtat (vágatni) :

lp. vainke- vágatni (*galoppiren*).

546. vaj (vaja-t, vajas) :

f. voi vaj (*butter*), voise (*nom. voinen*) vajas (*p.o. kenyér*);

¹⁾ A „fűrész“ tudvalevőleg „fogas“ eszköz, a melynek alkalmazásában épen ezen fogai működnek. Nagyon természetes észjárás azért, ha valamely nyelv a „säge, serra“-t „marás, harapásról“ nevezi el. Elétünteti részben ezen észjárást a finn nyelv, mely a „säge-späne“-t sahan-puru-nak nevezi (tkp. „morsum raesre).

voita-, voitele- *megkenni* (*ungere, unguento v. butyro illinere*),
voitehe (*nom. voide*) *unquendum* | *eszt. voi vaj, void- kenni, voie*
kenet, deget | *liv. vöi, vöidag, vöidug vaj; vöida- kenni, mázolni*
vöidöks kenet, máz | *lp. vuoj, vuoja, lpF. vuoga vaj; vuoid-*
vuote-, lpF. vuoidde- kenni, megkenni.

|| *md. vaj, mdE. oj vaj, zsír, olaj; vaiafti-, mdE. oijavto- meg-*
kenni | *vog. vaj, voj, vogD. vuaj, vuoj zsír* | *oszt. voj zsír, fagy-*
gyú | *votj. vöj vaj, olaj; vöjal- megkenni* | *zürj. vīj vaj, vījal-*
butyro ungere | *cser. cserH. ü, û vaj, olaj (škal-ü tehénvaj, pu-ü*
faolaj).

547. vajud- (vajudni, vajudik *v. vajuszik languescit; conflictatur cum*
partu; vajudt morbidus, languidus):

f. vaipu- fáradságtól lerogyini, elfáradni, ellankadni; vaivutta-
delassare | *eszt. vaibu-elfáradni, ellankadni (matt werden, schwach*
sein: olen vaibund keik egészen ki vagyok merülve, schachmatt);
vaibuta- elfárasztani | *lp. vaipe-, lpF. vaibba- elfáradni, ere-*
jéből fogyni ki; lpF. vaibbade- elfárasztani.

548. vakarcs (*proles ultima, nestling: vakarcs-magzat*):

lp. vaker, vakeca, lpF. vakar a legkisebbik gyermek.

549. vál (válni, válik: *elválni, megv.; törvénynyé, vízzé válik*), választ
(*el-, megválasztani*)¹⁾:

lp. vuolge-, lpF. vuolgge- menni, elmenni (ire, abire, abreisen),
elindúlni; vuolgate- auferre, abducere | *f. olkene-, olkee- vhova*
v. rhonnan kerülni (casu venire: olkenin tielle inveniri viam, ol-
keepi kylään faluba kerül; lintu olkeni pesästä avis ex nido
forte excidit, aberravit; olkesimme polulta a tramite discessimus);
vhova menni, rhonnan elindúlni (se conferre, sich verfügen).

|| *vog. vajl- menni, vhova menni (sich begeben): nal-v. lemenni;*
vajlt- vezetni | *votj. valt- vezetni (führen, anleiten), valtís vezető.*

550. vall (vallani, *megv., hit-vallás*):

¹⁾ A *válni* igének „separari“-féle jelentése jobbadán csak a távolító meg-
határozástól függ, a mely hozzá járúl (*vmitől valóni*). De minthogy *vmivé* is lehet
válni, ezen igének alapértelme nem más, mint az általánosabb „*menni (ire, abire)*“;
v.ö. f. *lähte* (*ire, abire*) a lívben (*läe- u. a.*) így is használtatik: *pillizöks läed meg-*
felhösödni, tkp. „*felhössé menni*“; a finnben *mene-* (*menni*) így: *mieli menée pahaksi*
mens evadit v. fit mala, azaz: laeditur; v.ö. a lat. „evadere, abire in“ hasonló hasz-
nálatát.

f. vala *eskü*, *jus jurandum*: teen valaa *esküt tesz*ek, *esküszöm* |
lp. *vale*, *lpF.* *valle eskü* (*lp.* *valeb takket esküt tenni*).

|| *md.* *mdE.* *val szó*, *hír*¹⁾.

551. *ványol* (*megványolni*; *ványoló fullo*):

f. *vanutta-ványolni* (*subigere pannum, depsere*), *vanuttaja fullo*; *vanu-* *subigi*, *densari* (*ut pannus, massa panis*) | *ézt.* *vanuta-ványolni*, *vanu-* *összemenni* (*mint a posztó, sich krimpen*) | *liv.* *vant-ványolni*, *vanb-* (= *f.* *vanu-*).

552. *vár* (*vara-t*), *város*.

f. *vuore* (*nom.* -*ri*) *hegy* (*mons*); *vaara mons*, *petra*, *saxum majus* | *lp.* *vare*, *lpF.* *varre hegy*.

|| *md.* *vär*, *mdE.* *väre*, *vere felső rész*, *föntvaló*: *väri*, *mdE.* *väre* *föl*, *fölfelé*; *värdä*, *mdE.* *värde fölülről*.

553. *vár* (*várni*; *várakozni*):

lp. *vuorde-*, *lpF.* *vuordde-várni*, *várakozni* (*expectare*).

|| *vog.* *úrkat-várakozni*; *úr-*, *vogD.* *uor-örizni*: *úrne öröz* | *md.* *varža-*, *mdE.* *varša-*, *varča-*, *vača-* *megnézni*²⁾.

554. *varju* (*varju-t* v. *varja-t*; *varjas*):

f. *varekse* (*nom.* *vares*) *varju* | *ézt.* *vares* (*gen.* -*ese*) | *liv.* *varikš* | *lp.* *vuoračes*, *vuorča*, *lpF.* *vuoraš*, *vuorčes varju*.

|| *oszt.* *varñaj*, *osztS.* *urñi varju* | *md.* *varsi*, *varhsi*, *mdE.* *varsej*, *varaka varju* | *zurj.* *variš bagoly*.

555. *vas* (*vasa-t*, *vasas*):

f. *vaske* (*nom.* -*ki*) *réz*, *cuprum* | *ézt.* *vask* (*gen.* *vasse*) *réz*, *ércz* | *liv.* *vašk ércz* (*metall*), *réz*.

556. *vastag* (*solidus*, *robustus*, *firmus*, *validus*, *fortis*. *Molnár A.*);

vaskos (*robustus*, *validus*, *solidus*):

f. *vahva erős*, *vaskos* (*firmus*, *fortis*, *robustus*); *terhes* (*gravidus*, *schwanger*) | *ézt.* *vahva u. a.* (*stark*, *tapfer*).

557. *vég* (*vége-t*, *végezni*; *végre*, *végső*):

f. *viimehe postremum*, *ultimum*, *das letzte*; *viime sana utolsó* *szó*, *viimeeksi utoljára*, *ultimo*, *zum letzten*; *viimein végre*, *utoljára*; *viimeise* (*nom.* -*einen*) *utolsó* (*postremus*, *ultimus*); *vii-*

¹⁾ Az árja *svar* ige „*esküdni*“ ebben: *schwören*, *schwur*; általában „*mondani*, *szólni*“ ezekben: *épew*, *sermo*, *svéd.* *svara* (*felelni*).

²⁾ A „*nézés*“-t jelentő ige több különösebb fogalmakat fejezhet ki: „*várni*“ (*v.ö.* *expectare* és *spectare*, *tör.* *kara-nézni* és *várni*); „*örizni*, *óvni*“ (*md.* *vani-nézni*, *örizni*, *f.* *katso*-*hasonlóképen*).

meiseltä *végre* (*demum, tandem*) | *észt.* viimse (*nom.* viimne) utolsó, végső (v. pääv itélet napja, der jüngste tag, v. seäduš *végrendelet*; viimane (*gen.* -atse) utolsó; viimati, viimaks *végre, utoljára, minap* (*neulich*) | *liv.* viimi utolsó.

|| *cser.* ümä: ümäšte taval, a minap; ümäse taval (*azaz: im letzten, t. i. jahre.*)

558. vél (vélni):

|| *zürj.* velal- érteni (*verstehen*); velöd-, veläd- tanítani | *votj.* valal- érteni, valekt- tanítani, valat- értetni (*andeuten*).

559. vén:

f. vanha *vén, öreg, régi: vanhemmat seniores, parentes* | *észt.* vana *vén* (v. mees *vén ember*), régi (*vanal aial a régi időben*); vanemad *szülék* | *liv.* vana.

|| *zürj.* važ *régi, vén* (*važm- senescere*) | *votj.* vuž *u. a.*

560. vér (vér-t, véres, vérzeni); veres v. vörös, verhenyeges:

f. vere (*nom.* veri) *vér, verise* (*nom.* -inen) *véres*; verevä *véres, fris, virágzó színű, piros* (*recens, vegetus, rubidus*); verekse (*nom.* veres) *fris, el nem avult* (*p.o. hal, hús*; verekset *kasvot vultus rubidus, venustus*); verittä-, veristä- *megvérezni* | *észt.* vere (*nom.* veri) *vér, verise véres*; verev (*gen.* -va) *vörös: verev kriit vörös kréta (rötel); veres félig erett (gabona); veresta- megvérezni, ölni* | *liv.* ver *vér, verri véres* | *lp.* varr, varra, *lpF.* varra *vér*; varras, *lpF.* varas *fris, p.o. hal, hús*, varres *fris, egészséges*; varrte-, varde-, *lpF.* vardde- *vérzeni* (*bluten*).

|| *oszt.* ver *vér, verde vörös* | *vogD.* vujr, ûr *vér* | *zürj.* vir *vér, viräs véres* | *votj.* vir és vires | *md.* ver, *mdE.* veř *vér: veri, mdE.* verej, verev *véres*; verja-, *mdE.* veriija- *megvéresedni, vérzeni*; — verik, *mdE.* värek *nyers* | *cser.* vür, *cserH.* vir *vér: vürgeñe, cserH.* virgeñe *vész*; vürang-[am] *megvéresedni.*

561. vés (vésni, véső):

f. veistä-, vestä- *faragni, vésni* (*cultro scindere, dolare*); vesuime, vesime (*nom.* -in) *securis curva excavandis patinis ligneis*; veitse (*nom.* -tsi) *kés* | *észt.* vesime (*nom.* -im) *válu-vájó bárd*; veitse (*nom.* veits) *kés* | *liv.* veis (*pl.* vëšid) *kés.*

|| *votj.* ožon ¹⁾ *véső* (*meissel*) | *cser.* voz-[em] *írni.*

562. vesz v. vész (veszni); veszt, veszít (*elveszíteni*); veszedelem:

¹⁾ Lásd fentebb a *fen* (502. sz.) cikkhez való jegyzetet.

f. vahinko kár, veszteség, vahingollise (nom. -inen) káros, veszedelmes | *ész.* vahing (gen. -ngu) baleset, szerencsétlenség (böser, widriger zufall) | *lp.* vahak veszedelem (periculum majus, infortunium), *lpF.* vahag kár, veszteség; — *lp.* vašek ¹⁾ infortunium.

|| *zürj.* voš- veszni, elveszni (verloren, zu grunde gehen); vošt-veszíteni, elveszíteni (verderben, verlieren) | *votj.* išt- elveszteni (verlieren).

563. vessző:

f. vesa tőhajtás, sarj (schössling), bokor; vesakko frutetum, virgultum | *ész.* vösa u. a. (sprosse, gesträuch).

564. vet (vetni: levetni, elv., megv., stb.; vetőmag):

f. vätkää- vetni, dobni, hányni (vi projicere, prosternere).

|| *md.* *mdE.* vide- vetni, magot vetni (serere): vidi magvető, vidmä vetőmag | *cser.* *cserH.* üd- vetni (serere) | *vogD.* uot-: náorpi uots csikót vetett, säur uots a tehón megellett.

565. vét (elvétni; vétve, elvétve v. vélte, véltve raro, aberranter); vétek (vétke-t):

f. válttä- elkerülni vmit (vitare, evitare, declinare a via) | *lp.* velte-, *lpF.* válttte- irritum fieri (fehl schlagen, nicht zutreffen: äh so pakoh velte verba ejus fide nunquam carent, nem csálnak).

566. vezet (vezetni); vezér, vezérleni:

f. vetä- ²⁾ húzni (trahere p.o. szekeret, ducere p.o. spiritum) | *ész.* vedä-, veda- húzni, szállítani, vinni (führen, p.o. a kocsin terhet valahová) | *liv.* veda- húzni, vinni, vezetni (vedâjid brütigamsgefolge, jeddö vedâji brautführer.

|| *cser.* *cserH.* vid- vezetni; vided- u. a. (fr.) | *md.* väfe-, *mdE.* veře-, veda- vezetni, kormányozni: vädmä, *mdE.* vedmä gyepľö (leitseil) | *vogD.* vät- húzni (nuk-v. fölhúzni, p.o. csizmát).

567. víg (viga-t, vígan); vigad (vigadni); vigasz- (megvigaszik sanatur), vigasztal consolatur, laetificat) ³⁾:

¹⁾ A h-val való vahak alak átvett finesség; eredeti *lp.* alak vašek. V.ö. a szegény cikket (317. sz.)

²⁾ V.ö. lat. „ducere“ = gót. tiuhan (ziehen, führen) = ziehen.

³⁾ A víg alapjelentése, mely a szó mai használatából is még némileg kiténik, „élénk mozgás“, mely egyrészt „az öröm, jó kedv“ (víg, vigad), másrészt „jó egészség“-nek a jele; v.ö. munter (m. herumspringen; nicht ganz munter sein — betegeskedni).

f. viekkaha (*nom.* viekas) *élénken mozgó, fürge, serény (agilis, celer); mente agilis, astutus* | *lp.* viäke-, *lpF.* viokka- szaladni (*currere*).

568. világ (*lux, lumen, mundus*), világos ¹⁾:

f. valkea (*valkeda) *fehér, világos, fényes (valkealla päivällä fényes nappal); világosság, fény, tűz; valkene- fehéredni, világosodni; valkaise-, valaise- fehériteni, világítani; valo (világ (lux, lumen, p.o. solis, lunae)|észt. valge fehér, világ, világosság; valo világ (p.o. holdvilág), valosa fényes* | *liv.* vâlda *fehér, világos, világ (licht); val világ, fény: pâva val napvilág* | *lp.* velkes, velket, velkok, *lpF.* vielggad, vilgis, vielgok *fehér; velkote-, lpF.* vilgude- *fehéredni.*

|| *cser.* volgodo *világos, fényes* | *md.* valda, *mdE.* valdo *világ, világos: md.* ko-, tol-, ši-valdo *hold-, tűz-, napvilág; mdE.* valske *reggel.*

569. villog, villag (*villogni micare, eoruscare*); villám ²⁾:

f. vilkku-, välkky- villogni (*micare, abrupte splendere v. micare*) | *észt.* vilgu- *schimmern; välki-, vâlka- villogni, ragyogni, villámlani: välk (gen. -ku) villám* | *liv.* valk *villám, fény; valk- villogni (blitzen, leuchten), vilk- schimmern* | *lp.* vilete- pillantani (*celeriter adspicere*).

|| *vog.* volg- villogni, fényleni | *cser.* volgald-[am] *villámlani, fényleni; volgož-*: volgožeš *megvirrad; volgunžo, cserH.* valganžä, valganca *villám.*

570. virgonecz (*alacer, agilis, versutus*):

f. virkiä, viriä *fürge, serény, élénk, föléledt (gnavus, alacer, viva)*; virkku *u. a. (különösen lóról)* | *észt.* virg (*gen. -ga, -gu*) *fürge, serény, gyors* | *liv.* virgžö *élénk (munter, lebhaft).*

571. virít, virül (*virítani, virülni*); virág:

f. viheriä *zöld (viridis, p.o. gramen), vihertä- zöldelleni (virere, viridem esse)* | *liv.* vîri (*pl. -rist*) *sárga.*

|| *cser.* užarge *zöld; užarge-[em] užargem-[am] zöldülni.*

572. virrad (*megvirradni, virradat*):

¹⁾ A világ szóbeli *g* nem a valkea stb. *b*-beli *k*-nak felel meg, hanem új képző, mely *hideg, hídég* ben is van (l. a 122. számot). A *valk-, valg-, volg-*-nak a magyarban csak *vil* áll ellenében.

²⁾ V.ö. az előbbi (*vildg*) cikketet.

|| *md.* vařhmede- *virradni*, vařhmedema *reggel*, *virradat*.

573. *viszket* (*viszketni*), *viszketeg* :

|| *oszt.* *veskar* *viszketeg*, *rüh* (*jucken*, *krätze*).

574. *viszont*, *viszontag* (*rursus*, *contra*, *invicem*) ; *vissza* *retro*, *re* ; *visszás* *perversus*, *visszajára* ¹⁾ :

f. *vasta* *ellenébenvaló*, *ellenkező* (*quod oppositum v. contra est*) : *vasta*-*tuuli* *ventus adversus*, *v.*-*ranta* *ripa opposita* ; *vastaan*, *vastoin*, *vasten ellen*, *ellenébe* (*seisoa vastaan ellentállani*, *päivää vastoin a nap ellen*, *vasten tuulta szél ellen* ; *käydä vastoin male succedere*, *vastoin-käyminen res adversa*) ; *vastaise* (*nom.*-*ainen*) *contrarius*, *adversus*, *renitens* ; *vastaa*-*resistere*, *repensare* (*vastaan työn rahalla*), *respondere*, *reloqui* (*metsä vastaapi az erdő visszafelel*, *viszhangot ad*) ; *vastukse* (*nom.*-*us*) *obstaculum*, *vastusta*-*ellenezni*, *akadályozni* | *észt.* *vasta* (= *f.* *vastaan*) : *vasta* *kumisema visszahangzani*, *widerschallen* ; *vasto* (= *f.* *vastoin*) : *vasto*-*meelne widerspenstig* ; *vasta*-*respondere* | *liv.* *vast*, *vastö ellenébe*, *ellen* : *vast* *paistâmi gegenschein* ; *vasti* (*pl.* -*ist*) *ellenes* (*widrig*) ; *vastuks* *ellenére v. ellenében való* (*widriges*, *feindschaft* ; *entgelt*) | *lp.* *vuosta*, *vuoste*, *lpF.* *vuostai*, *vuosta ellenébe való* ; *ellen*, *ellenebe* (*vuoste-mannem fortuna adversa* ; *vuoste-piägg*, *lpF.* *vuostai-bieg ventus contrarius* ; *rudai* *vuostai* [*pénz ellenébe*] *pénzért*) ; *lp.* *vuostalaste*-*ellenkezni* (*repugnare*, *obluctari*).

|| *zurj.* *veštín átellenben* (*gegenüber*, *vor* : *kodī tijan veštín [a falu]*, *mely átellenetekben, elöttetek van*) | *votj.* *važ-felelni*, *ellentmondani* | *cser.* *vaš szemközt*, *ellenében* (*vaš liaš obviam fieri*) ; *vaš*-*vaš*, *p.o.* *vaš*-*vaš*-*tene egymással*, *invicem*, *vaš*-*vaš*-*tek egymáshoz* (*tkp.* *oppositus ad oppositum*) ; *cser.* *cserH.* *vaštareš eleibe*, *ellen* (*obviam*, *contra*) | *md.* *vasen*, *vasin* : *v.* *pejelht olló* (*tkp.* „*gegen-messer*“, *pejel kés*), *md.E.* *vason peelt olló* ; — *md.* *vasifti-*, *md.E.* *vasode-*, *találkozni valakivel* ; *md.E.* *vasta*-*találkozni*, *egybejönni* : *karšo v. eleibe menni*.

¹⁾ Ezen szókbán kétféle jelentés mutatkozik : „*contra*“ és „*retro*.“ A magyar *vissza*-nak csak a „*retro*“ jelentése van, a finn *vasta*-ban túlnyomó a „*contra*, *adversus*.“ De itt is fejlődik már a „*retro*“ jelentés, v.ö. *vastaa*-*respondere*. Különben a „*contra*, *adversus*“ és „*retro* (vissza)“ jelentések váltakozására nézve, v.ö. a szkrit *prati* (*gegen*, *entgegen* : *prati*-*vač* *entgegenreden*, *antworten* ; *prati*-*dā* *visszaadni*, *prati*-*patha* *rückweg*) s a ném. *wider* (*wieder*) jelentéseit,

575. viv-, vi'- (vinni, viszek, vivö); visel (viselni):

f. vie- vinni (*ferre, auferre, ducere; ellentéte: tuo- hozni*), vieskele- u. a. (*fr.*); viettä- vitetni, elvitetni, elmulatni (idöt, = *hinbringen, zubringen, peragere*) | ész. vii- vinni (*führen, bringen: ära-v. elvinni*); viit- elmulatni (*aega idöt*) | liv. vi- vinni | lp. väžže-, lpF. viežža- vinni, elvinni (*abholen; jubmel le so väžžam elvitte öt az isten, meghalt.*

|| votj. vaj-, vail- vinni (*bringen*), viž- (*fahren*) | zürj. vaj- (*afferre, adducere, advehere*).

576. viv, vi (vivni, vini: vivó; viadal, viaskodni)¹⁾:

f. väittä- erővel követelni, vitatni valamit (*vi postulare, contendere: väitän todeksi vehementer contestor verum esse, igaznak vitatom; väitän vastaan vi contradico*); alapszava ez: väke (*nom. väki*) erő (*kraft, stärke, gewalt*) | ész. väeta-, väe- erőszakolni (*dringen, nötigen, zwingen*), igyekezni (*sich bemühen, bestreben*), trágyázni (*a földet, azaz: erösíteni*): vägi (*gen. väe*) erő, vägisi (= f. väkisin) erővel, erőszakkal | liv. väg, veg erő: väkt- erösíteni, trágyázni (*földet*) | lp. vekke, lpF. väkke segítség; vekete-, lpF. väkkete- segíteni; — lp. viko- vini (*luctari, certare, kämpfen*), viko lucta, certamen: vike erő (*vis*).

|| oszt. veg, oszt.S. vok erő (*kraft*); vegeñ, vokñ erős (*stark, kräftig*) | vog. vaj (*vá, vau*) erő: vajiñ erős | md. vij, vi, mdE. vij, vi, vie erő | cser. vi erő.

577. vigyáz (vigyázni):

|| zürj. viž- őrizni (*custodire, servare*), vizl- nézni (*adspicere*), vižed- megnézni (*inspicere, contemplari*).

578. víz (vize-t, vizes):

f. vete (*nom. vesi*) víz; vetise, vesise (*nom. -inen*) vizes; vetelä vizes, hig | ész. vesi (*gen. vee*) víz, vesise (*nom. -ine*) vizes, vedela (*nom. vedel*) vizes, hig | liv. veiž (*pl. vedüd*) víz, veiži (*pl. veižist*) vizes, veddöl hig.

|| vog. vit, uť, ujť, vogD. ujť víz | zürj. va | votj. vu víz, vues vizes | md. ved, ved, mdE. ved, väd víz; md. vedi vizes; mdE. vetsä, vetsäna hig | cser. vüt, cserH. vit, vid víz; vüdän, cserH. vidän vizes.

¹⁾ A vivás alpfogalma nem egyéb mint „kraft-anstrengung“, v.ö. a lat. *contendere* igét (*bello contendere cum aliquo*).

579. vö (*gener*: az ő veje; vö-*legény*):

f. vävy, väy vö (*gener, maritus filiae*) | *ész.* väi, väu, väi-meess vö | *liv.* väu-mies vö | *lp.* viva, viv vö (*vivam vejem*); *lpF.* vivva.

|| *vog.* vuäps vö | *oszt.* ven̄, *osztS.* von̄ | *cser.* venge vö, sógor (*nővérem férje*) | *md.* ov vö, sógor (*nővérem férje*).

580. veszeked- (*veszekedni, -dik*):

lp. viččo- küzdēni, *veszekedni* (*certare, litigare*); viččo *certamen, contentio, lis.*

|| *cser.* učaž-[em], *cserH.* vicaš- *veszekedni.*

581. von (*vonni*; *vontatni, vontatva*; *vonakodni*; *vonaglani*):

f. veny- *kinyújtódn* (*extendi, p.o. corium*); *nyújtózkodni* (*sich strecken, sich recken*); *venyttä- kinyújtani* (*extendere, distendere, p.o. bőrt*); — *veno homo tarde se gerens*: *venotta- tarde quid agere, p.o. puhuu venottaa vontatva beszéll* | *ész.* veni-, *venise-nyújtódn*, *nyújtózkodni* (*sich recken, sich dehnen*); *venita-, venista- kinyújtani, kifeszíteni* (*ausdehnen, ausspannen*) | *liv.* *venu- kinyújtódn*, *nyújtózni* (*sich dehnen, sich recken, strecken*); *vent- kinyújtani, kifeszíteni* (*dehnen, recken, spannen*) | *lp.* *vatne-, lpF.* *vadna- kinyújtódn*, *nyúlni* (*extendi, extendi posse*: *vatni tasa hic moriebatur, de bestiis, v.ö. vonaglani*); *lp. lpF.* *vanate- kinyújtani* (*extendere*: *lp. juolkitas vanatet pedes suos extendere, mori*).

|| *md.* *veneme-, mdE.* *venime-, vene-nyúlni, kinyúlni*: *venepete-, mdE.* *venfa- nyújtani, kinyújtani, odanyújtani.*

582. vad (*vada-t*), *vadon* (*vadon erdő*); *vadász* ¹⁾:

f. *autto pusztaföld, vadon, erdőség*: *autto-korpi vadon erdő, autto-maa erdőség, erdős föld* | *lp.* *vuoude, lpF.* *vuovdde erdő, erdőség.*

¹⁾ A vad „ferus, wild“ fogalmat (p.o. *vad alma, vad galamb* stb.) több nyelv az „erdő“ szó által fejezi ki, mely az emberi lakások környékével ellentétben áll: *f.* *metsän-elävä* (wald-tier) „fera“, *metsä-hanhi vad-lúd*; *ész.* *mets-meess* (wilder mann), *mets-mesi* (wilder honig), *metsaline* (erdőbeli) *fera*, *wildes tier*; *md.* *vir* (erdő): *virä-maci vad-lúd, virin-tuva vad-disznó*; *cser.* *šürgö, širga* erdő: *širga kesä vadkecske.* A mint különben is a m. *vad* eredeti „erdő“ jelentésre mutat (*vadon*), a *vadász, vaddszni* is lehet tkp. olyan szó mint a *f. metsästājā, metsästä-* (venator, venari), tkp. „erdész, erdészni.“

583. váll (vállá-t, vállas):

f. olka váll (*humerus*) | *ész.* olg (*gen. ola*) | *lp.* olke, *lpF.* oalge váll.

584. vala-ki, vala-mi stb.:

|| *votj.* olo-kin *valaki*, olo-mar *valami* (olo „*vagy, oder*“).

585. var (*pokol-var*; *varas*):

|| *mdE.* ur *kelés* | *votj.* ur *kelés, genyedtség.*

586. vékony:

f. ohia (**oheda*), ohu, ohue (*nom. ohut*) *vékony* (*tenuis, extenuatus, p.o. deszka, levél*); ohukaise (*nom. -aine*) *u.a. (dim.)* | *ész.* öhukese (*nom. -kene*) *vékony, keskeny* | *liv.* voit, voitö *vékony* (= *f.* **oheda*).

|| *oszt.* vâgat *vékony* (*dünn*), *osztS.* vâgat | *vog.* vôtâ, voutâ *vékony.*

587. velö (az ö veleje):

f. ytime, ytime (*nom. ydin, ydyn*), yty *velö* | *ész.* üdi | *lp.* addam, ada, *lpF.* ada (*addam*) *velö.*

|| *vog.* valem, *vogD.* vualm *velö* | *oszt.* vedem, *osztS.* vêlem | *zürj.* vem *agyvelö* (*cerebrum*) | *votj.* vijim *velö* | *md.* uj, *mdE.* udemo *u. a.* | *cser.* vem, *cserH.* vim *velö* (*vuj-vim agyvelö*).

588. vendég:

|| *md.* inži, *mdE.* inže *vendég.*

589. verö-fény (*sol, solis radii*; *verö-fényes: apricus*; *verözik apricator*); verejték, veríték:

f. aurinko nap (*sol*).

|| *vog.* ur- sütni, főzni | *osztS.* var- főzni.

590. vev-, ve'- v. vö'- (venni, veszek, vevö) *sumere, emere*:

f. otta- venni (*sumere*), osta- venni (*emere*) | *ész.* vöt- venni (*nehmen*), ost- venni (*kaufen*) | *liv.* vôtâ-, uta-, vuta- *nehmen*, vosta-, vuosta- *kaufen* | *lp.* ožžo-, *lpF.* oažžo- *megkapni* (*accipere, nancisci*; ožžote-, *lpF.* ožude- *acquirere, sibi comparare*; *lp.* oste-, *lpF.* oaste- venni (*emere*).

|| *oszt.* vej- venni (*nehmen*) | *vog.* vi- (*pr. 1. viêm, vîm*) venni: nê vis nôt vett | *zürj.* vot (*frucht, abgabe* = *f.* otto *einnahme, tributum, az otta- igétöl*); votös (*frucht* = *f.* otukse *capiendum quid*); — bost- *capere* | *votj.* vît vâm, adó; — bašt- venni (*nehmen, kaufen*), baštis vevö (*käufer*).

591. vizgál (vizgálni):

f. etsi- keresni, vizsgálni (*quaerere, inquirere, investigare: etsi päätäni tkp. vizsgáld a fejemet, azaz: keress a fejemben, t. i. te-tüt*) | *ész.* otsi- keresni (*pead o. den kopf lausen*) | *liv.* votši-, votšu-, keresni: löb v. megvizsgálni (*prüfen, untersuchen*) | *lp.* oce-, *lpF.* occa- keresni, felkeresni; *ocete-*, *lpF.* ocate- vizsgálni (*exquirere, scrutari*).

|| *md.* veše-, *mdE.* väše- keresni, kérni.

592. vol-, val- (*esse: volt, vala, való; vagyok, vagyok v. van*):

f. ole- lenni (*esse*): on van | *ész.* ole- lenni (*esse*): mul on nekem van | *liv.* vol-, vuol- u. a. | *lp.* orro- lenni (*esse*), maradni (*orrom volt, fuit, orroje qui est v. manet*).

|| *vog.* ol- lenni (*esse*) | *osztS.* val-, *oszt.* úd- | *votj.* val- lenni: val vala, vañ van (*ist*) | *zürj.* völ- lenni: völi vala | *md.* ufe- lenni (*esse, fieri*) | *cser.* ul[am], *cserH.* ul-, il-, ol- lenni, esse.

593. völgy (*völgye-t, völgyes*):

f. orko rétnek mélyedése (*locus prati demissior*) | *ész.* org (*gen. oro*) völgy (*tal, grund*), orgse (*nom. orgne*) völgyes (*voll täler*) | *liv.* ūrga patak; folyóvízzel való völgy (*niederung*).

594. vált (*váltani: pénzt v.; el-, fölváltani; változni*):

|| *md.* polafti-, *mdE.* polavto- váltani, cserélni; *mdE.* polavo- változni.

595. vese:

|| *mdE.* piči vese.

596. ver (*verni*):

|| *cser.* per-, *cserH.* pār- ūtni, megütni; *cser.* ker- ūtni, verni; kerekt- veretni.

597. varr (*varrani*); varga sutor:

lp. koro- varrni (*suere, consuere, p.o. kabmakit calceos*): korostak fonal, czérna; koromas varrni való, varrás; *lpF.* goaroro- varrni | *f.* kuortehe (*nom. kuorre*) sutura calcei infima.

|| *cser.* orug-[em], *cserH.* org-, urg- varrni; *cser.* orugušt-[am], rugušt- u. a. (*fr.*); orugoš varrás; orugem, vurgem, *cserH.* vurgem ruha | *votj.* vur- varrni | *zürj.* vur- varrni, vurlal- u. a. (*fr.*).

598. verem (*verme-t*):

|| *cser.* korem, völgy, mélyút; *cserH.* karem völgy, verem, barlang.

599. maga ¹⁾ (magam, magad, maga; magunk, magatok, magok):
 || *votj.* mugor *test (leib)* | *cser.* mogur *test*; *cser.H.* mongir *test*;
tájék (regio).
600. magas *altus*:
f. mäke (*nom.* mäki) *halom, hegy* ²⁾ | *ész.* mägi (*gen.* mäe) *hegy* |
liv. mäg (*pl.* mägüd) *hegy, halom*.
601. máj (mája-t):
f. maksa *máj (jecur, hepar)* | *ész.* maksa (*nom.* maks) | *liv.* mak-
 sâ | *lp.* muekse, muokse
 || *oszt.* mügot, *oszt.S.* mügoł *máj (leber)* | *vog.* majt, majte | *zurj.*
 mus (*instr.* muskän) | *votj.* mus | *md.* maksa, *md.E.* makso | *cser.*
 mokš, *cser.H.* možš.
602. makacs (*temerarius, pervicax, pertinax*):
f. muhea *gögs (mente tumidus, superbus p.o. vir), heves (ani-*
mosus, alacer, p.o. miles, equus); *magnificus, egregius* | *ész.* muh-
 lase (*nom.* -ane) *makacs, makranczos (störriq, verdrieszlich,*
undienstfertig).
603. mankó (*scipio, krückenstock*):
f. mäntä *köpülö (butterstössel), habaró fa* | *ész.* mänd (*gen.*
 männa) *habarófa* | *liv.* mändröks *habarófa*.
 || *md.* manda, *md.E.* mando *bot*.
604. mar (marni, mardosni, marczongani):
f. murta- *törni* ³⁾, *széttörni, szegni (p.o. kenyeret; frangere, con-*
fringere, effringere, flectendo rumpere); *murú töredék, darabka*
(fragmen minus, frustulum) | *ész.* murd- *széttörni, eltörni* | *liv.*
 murda- *törni*: *mâz murd szétszakítani, elmarczangolni (zer-*
reissen, zerfleischen — ragadozó állatról).
 || *oszt.* mürt- *törni*; *mürem- u. a. (hirtelen)*.

¹⁾ A pronomen reflexivum kifejezésére az altaji nyelvekben többek között „testet“ jelentő szó is szolgál: *zurj. aš* „ipse“ (v.ö. lövtö i aštö voštini = lelketek és testeket elveszíteni); *jakut bájü* „test“: „magára, egyedül“ (*bájü källim* csak magam jöttem, társ v. teher nélkül), „ipse“ (*bájäm én magam*). — Összevethető különben a középelném. *löp* (leib) szónak „személy, maga“ értelemben való használata is: *ir beider löp* = sie beide, *ir kindes löp* ihr kind, *mín löp* = ich (én, én magam).

²⁾ V.ö. *f. korkea* „magas, altus“ = *cser. kuruk* „hegy, mons.“

³⁾ Ezen jelentés általánosabb voltára nézve, v.ö. gót. *beitan* (beissen) = *lat. find, fid-, szkr. bhid-* (spalten); hasonlóképen a *lp. kaska-*, *lpF. gaske-* „mordere“, *lpF. gaskode-* pedig „széthasogatni“, *f. katkea-* „disrupti“ (l. a 111. számot).

605. mart (*littus, ripa: viz martja*):

|| *cser.H. mirt: mirtna -nál, mellett.*

606. márt (*belemártani*):

merül, merít (*belemerülni, meríteni*):

|| *oszt. mered- mártani, meríteni (tauchen), merdíd- u. a. (fr.) | vog.*

murs- alámerülni.

BUDENZ JÓZSEF.

(Folytatása és vége következik a VII. köt. I. füzetében.)

S A J T Ó H I B A :

398. l., 114. sz., 2. sor, olv. : *vog. kut: kute mege.*
